

This project is funded
by the European Union

Instituti për Studimet Publike & Ligjore

Institute for Policy & Legal Studies

IPLS/ISPL

The Civic engagement for a functional judiciary system and access to justice in Albania

MONITORIMI I INTEGRITETIT¹ GJYQËSOR ("MIGJ")

Projekti “Përfshirja e shoqërisë civile përnjë system drejtësie funksional dhe të barabartë përtë gjithë në Shqipëri”, financohet nga Bashkimi Evropian dhe zbatohet nga Save the Children dhe Qendra e Shërbimeve dhe Praktikave Ligjore të Integruara

The project “**The Civic Engagement for a Functional Judiciary System and Access to Justice in Albania**”, is financed by the European Union and implemented by Save the Children and the Centre of Integrated Legal Services and Practices

¹ Integriteti i Gjyqësorit është një koncept “holistic”, i cili i referohet aftësisë së sistemit gjyqësor ose të anëtarëve të veçantë të tij, për t’i bërë rezistencë korrupsionit, sipas përcaktimit të nenit 11 të Konventës së OKB-së kundër korrupsionit, duke ruajtur dhe respektuar vlerat kryesore të shprehura në parimet e Bangalores, si pavarësia, paanësia, barazia, sjellja e duhur, integriteti personal, kompetenca dhe përkushtimi/zelli profesional, (Deklarata e Dohës).

TABELA E PËRMBAJTJES

SHKURTIME	6
HYRJE	7
I. PAVARËSIA DHE PAANSHMËRIA.....	10
Faktori 1.1 Pavarësia institucionale e gjyqësorit.....	10
1.1.1 Standartet e Performancës.....	10
1.1.2 Treguesit e Realizimit.....	11
1.1.3 Metoda e Matjes	12
Faktori 1.2 Pavarësia personale dhe paanësia e gjyqtarëve.....	13
1.2.1 Standartet e Performancës.....	13
1.2.2 Treguesit e Realizimit.....	14
1.2.3 Metoda e Matjes	14
Faktori 1.3 “Imunizimi” socio – politik i gjyqësorit.....	15
1.3.1 Standartet e Performancës.....	15
1.3.2 Treguesit e Realizimit.....	16
1.3.3 Metoda e Matjes	16
Faktori 1.4 Mbrojtja e gjyqtarëve	17
1.4.1 Standartet e Performancës.....	17
1.4.2 Treguesit e Realizimit.....	17
1.4.3 Metoda e Matjes	18
Faktori 1.5 Meritokracia në karrierën gjyqësore	18
1.5.1 Standartet e Performancës.....	18
1.5.2 Treguesit e Realizimit.....	18
1.5.3 Metoda e Matjes	19
II. PËRGJEGJSHMËRIA DHE LLOGARIDHËNIA.....	19
Faktori 2.1 Regjimi disiplinor.....	19
2.1.1 Standartet e Performancës.....	19
2.1.2 Treguesit e Realizimit.....	21
2.1.3 Metoda e Matjes	21
Faktori 2.2 Parimet deontologjike që udhëheqin sjelljen gjyqësore e gjyqtarëve	22
2.2.1 Standartet e Performancës.....	22
2.2.2 Treguesit e Realizimit.....	22
2.2.3 Metoda e Matjes	22
Faktori 2.3 Parashikueshmëria e vendimeve gjyqësore, siguria juridike dhe standartet e të gjykuarit.....	23
2.3.1 Standartet e Performancës.....	23
2.3.2 Treguesit e Realizimit.....	24
2.3.3 Metoda e Matjes	24
Faktori 2.4 Përgjegjësia ligjore (penale dhe civile) e gjyqtarëve	25
2.4.1 Standartet e Performancës.....	25
2.4.2 Treguesit e Realizimit.....	25
2.4.3 Metoda e Matjes	25
Faktori 2.5 Integriteti në vendimarrje dhe ndershmëria e drejtimit të procedurave	25
2.5.1 Standartet e Performancës.....	26
2.5.2 Treguesit e Realizimit.....	26
2.5.3 Metoda e Matjes	27
III. TRANSPARENCA DHE PJESËMARRJA AKTIVE.....	27
Faktori 3.1 Aksesi në një drejtësi cilësore, komunikimi me përdoruesit e gjykatave dhe publikun	28
3.1.1 Standartet e Performancës.....	28

3.1.2 Treguesit e Realizimit.....	28
3.1.3 Metoda e Matjes	29
Faktori 3.2 Aksesi i publikut dhe shtypit/mediave në procedurën gjyqësore dhe në sallat/ambientet gjyqësore.....	29
3.2.1 Standartet e Performancës.....	29
3.2.2 Treguesit e Realizimit.....	29
3.2.3 Metoda e Matjes	30
Faktori 3.3 Aksesi në vendimet gjyqësore (arkivat, data-base) dhe informacione të tjera të lidhura me gjykatën.....	30
3.3.1 Standartet e Performancës.....	30
3.3.2 Treguesit e Realizimit.....	31
3.3.3 Metoda e Matjes	31
Faktori 3.4 Arsyetimi i vendimeve gjyqësore	31
3.4.1 Standartet e Performancës.....	31
3.4.2 Treguesit e Realizimit.....	32
3.4.3 Metoda e Matjes	32
Faktori 3.5 Gjenerimi i informacioneve dhe zgjidhja efektive e problemeve të pjesëmarrjes, për palët, publikun dhe shtypin	33
3.5.1 Standartet e Performancës.....	33
3.5.2 Treguesit e Realizimit.....	34
3.5.3 Metoda e Matjes	34
IV. EFIÇENCA NË DHËNIEN E DREJTËSISË	34
Faktori 4.1 Efektiviteti i ushtrimit të së drejtës për fillimin e procedurave gjyqësore.....	35
4.1.1 Standartet e Performancës.....	35
4.1.2 Treguesit e Realizimit.....	35
4.1.3 Metoda e Matjes	36
Faktori 4.2 Impakti i menaxhimit të çështjeve, si rrjedhojë e rolit të vetë gjyqtarit mbi kohëzgjatjen e procedurave gjyqësore.....	37
4.2.1 Standartet e Performancës.....	37
4.2.2 Treguesit e Realizimit.....	38
4.2.3 Metoda e Matjes	38
Faktori 4.3 Ngarkesa në punë e gjyqësorit	38
4.3.1 Standartet e Performancës.....	38
4.3.2 Treguesit e Realizimit.....	39
4.3.3 Metoda e Matjes	39
Faktori 4.4 Njohuritë profesionale dhe mbështetja për gjyqësorin në juridiksionin e specializuar, dhe në çështjet me elementë ndërkombëtare	40
4.4.1 Standartet e Performancës.....	40
4.4.2 Treguesit e Realizimit.....	40
4.4.3 Metoda e Matjes	41
Faktori 4.5 Kostot e procesit, shpenzimet proceduriale dhe mjaftueshmëria me personel e trupës gjyqësore, si dhe me personel mbështetës administrative-jogjyqësor	41
4.5.1 Standartet e Performancës.....	41
4.5.2 Treguesit e Realizimit.....	42
4.5.3 Metoda e Matjes	43
V. KOMPETENCA dhe PËRKUSHTIMI PROFESIONAL	43
Faktori 5.1 Përshtatshmëria e arsimit juridik (kurrikulat) në fakultet dhe magistraturë, me nevojat dhe stadin e zhvillimit të gjyqësorit.....	44
5.1.1 Standartet e Performancës.....	44
5.1.2 Treguesit e Realizimit.....	44
5.1.3 Metoda e Matjes	44
Faktori 5.2 Procesi përzgjedhës dhe emërimi / promovimi.....	45

5.2.1 Standartet e Performancës.....	45
5.2.2 Treguesit e Realizimit.....	45
5.2.3 Metoda e Matjes	46
Faktori 5.3 Sistemi/et e vlerësimit të gjyqtarëve të emëruar në detyrë	46
5.3.1 Standartet e Performancës.....	46
5.3.2 Treguesit e Realizimit.....	47
5.3.3 Metoda e Matjes	47
Faktori 5.4 Trajnimi dhe formimi i vazhdueshëm	48
5.4.1 Standartet e Performancës.....	48
5.4.2 Treguesit e Realizimit.....	48
5.4.3 Metoda e Matjes	49
Faktori 5.5 Ndershmëria e procedurave dhe metodave përzgjedhëse për përparimin në karrierë	49
5.5.1 Standartet e Performancës.....	49
5.5.2 Treguesit e Realizimit.....	49
5.5.3 Metoda e Matjes	50
VI. MENAXHIMI I BRENDSHËM I GJYKATAVE DHE PERSONELI JO-GJYQËSOR	50
Faktori 6.1 Roli i vetë gjyqtarëve në administrimin e gjykatës.....	51
6.1.1 Standartet e Performancës.....	51
6.1.2 Treguesit e Realizimit.....	51
6.1.3 Metoda e Matjes	51
Faktori 6.2 Menaxhimi i të dhënave gjyqësore	52
6.2.1 Standartet e Performancës.....	52
6.2.2 Treguesit e Realizimit.....	52
6.2.3 Metoda e Matjes	52
Faktori 6.3 Kultura menaxheriale e drejtimit administrativ të Gjykatës dhe standartet e performancës të personelit jogjyqësor.....	53
6.3.1 Standartet e Performancës.....	53
6.3.2 Treguesit e Realizimit.....	55
6.3.3 Metoda e Matjes	56
Faktori 6.4 Efektiviteti i praktikave të punës së gjykatave, në raport me objektivat specifike të përmendur në faktorin 6.3	57
6.4.1 Standartet e Performancës.....	57
6.4.2 Treguesit e Realizimit.....	57
6.4.3 Metoda e Matjes	58
Faktori 6.5 Arsimimi profesional, statusi, trajnimet dhe regjimi disiplinor për personelin jogjyqësor.....	58
6.5.1 Standartet e Performancës.....	58
6.5.2 Treguesit e Realizimit.....	59
6.5.3 Metoda e Matjes	60
VII. BURIMET FINANCIARE/NJERËZORE E GJYQËSORIT DHE MENAXHIMI I TYRE.....	60
Faktori 7.1 Buxheti dhe procedurat e caktimit të tij	60
7.1.1 Standartet e Performancës.....	60
7.1.2 Treguesit e Realizimit	62
7.1.3 Metoda e Matjes.....	62
Faktori 7.2 Burimet Njerëzore, mjaftueshmëria dhe cilësia e tyre.....	62
7.2.1 Standartet e Performancës.....	62
7.2.2 Treguesit e Realizimit	63
7.2.3 Metoda e Matjes.....	64
Faktori 7.3 Trajnimet, sasia, cilësia dhe efektiviteti i tyre	64
7.3.1 Standartet e Performancës.....	64
7.3.2 Treguesit e Realizimit	65

7.3.3 Metoda e Matjes.....	65
Faktori 7.4 Aksesi në Literaturë, zhvillimet e doktrinës dhe praktikës gjyqësore, si dhe botimet profesionale.....	65
7.4.1 Standartet e Performancës.....	65
7.4.2 Treguesit e Realizimit	66
7.4.3 Metoda e Matjes.....	66
Faktori 7.5 Disponueshmëria e ekspertizës teknike, dhe roli ndërveprues i gjyqësorit me aktorë dhe faktorë të tjerë të jashtëm, me ndikim në përformacën e tij.....	66
7.5.1 Standartet e Performancës.....	66
7.5.2 Treguesit e Realizimit	67
7.5.3 Metoda e Matjes.....	67

SHKURTIME

Gjykata Kushtetuese - **GJK**

Gjykata Europiane për të Drejtat e Njeriut - **GJEDNJ**

Këshilli i Lartë Gjyqësor - **KLGG**

Njësia e administrimit të buxhetit gjyqësor, pranë KLGJ - **NjABGj**

Inspektorati i Lartë i Drejtësisë - **ILD**

Shkolla e Magjistraturës - **SHM**

Rrjeti Europian i Këshillave Gjyqësorë - **ENCJ/RREKGG**

Rrjeti Botëror i Integritetit Gjyqësor (Global Judicial Integrity Network) -
GJIN/RRBIGJ

Këshilli Konsultativ i Gjyqtarëve Europianë - **CCJE**

Konventa e Kombeve të Bashkuara kundër Korrupsionit - **UNCAC**

Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimin e Organizuar - **UNODC**

Grupi i Shteteve kundër Korrupsionit i Këshilli të Europës - **GRECO**

Ligji nr.95/2016, "Për krijimin dhe funksionimin e institucioneve për të luftuar korrupsionin dhe krimin e organizuar"- **Ligji nr.95/2016**

Ligji nr.96/2016, "Për statusin e gjyqtarit dhe prokurorit në Republikën e Shqipërisë"
- **Ligji nr.96/2016**

Ligji nr.98/2016, "Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë"-
Ligji nr.98/2016

Ligji nr.115/2016, "Për organet e qeverisjes së sistemit të drejtësisë" - **Ligji nr.115/2016**

Kodi i Procedurës Civile - **KPC**

Kodit i Procedurës Penale - **KPP**

HYRJE

Duke pasur parasysh pavarësinë e gjyqësorit dhe rolin e saj të rëndësishëm në luftën kundër korrupsionit, çdo Shtet Palë, në përputhje me parimet themelore të sistemit të saj ligjor dhe pa paragjykuar pavarësinë e gjyqësorit, merr masa për të forcuar integritetin dhe për të parandaluar mundësitë për korrupsion mes anëtarë të gjyqësorit. Masa të tilla, mund të përfshijnë rregulla në lidhje me sjelljen e anëtarëve të gjyqësorit. (neni 11 i Konventës së OKB, kundër korrupsionit).

Pas miratimit të Paketës Kushtetuese dhe Ligjore, Gusht 2016, pjesë e Reformës në Drejtësi, një sërë strukturash të reja, dhe reformim i organeve ekzistuese, ashtu si dhe një ndryshim rrënjësor i legjislacionit, me të cilin organizohet dhe funksionon sistemi i drejtësisë u realizua.

Fryma dhe qëllimi i kësaj reforme, është rritja e pavarësisë, efikasitetit dhe integritetit të sistemit gjyqësor dhe për rrjedhojë, përmirësimi i cilësisë së dhënies së drejtësisë dhe forcimi i besimit të publikut te drejtësia. Gjykatat dhe gjyqtarët kanë një rol kyç në luftën kundër korrupsionit, në luftën kundër krimin të organizuar dhe në respektimin e të drejtave themelore të njeriut, prandaj është e domosdoshme, që ky sistem të ruajë pavarësinë dhe paanshmërinë e tij.

Shfaqja e sjelljeve korruptive në sistemin e drejtësisë dëmton sundimin e ligjit dhe shkakton humbjen e besimit të qytetarëve tek institucionet publike dhe aftësisë së tyre për të ofruar shërbime. Nga ana tjetër, niveli i lartë i korrupsionit gjyqësor në një vend pamundëson luftimin e kësaj dukurie negative në degët tjera të sistemit qeverisës. Prandaj, dhe monitorimi i integritetit gjyqësor, si në nivel institucional ashtu dhe personal, është i domosdoshëm, dhe duhet të realizohet në vazhdimësi. Ky monitorim synon kalimin nga një **sistem llogaridhënie/kontrolli**, drejt një **sistemi përmirësues, kultivues dhe funksional** të gjyqësorit, duke krijuar kulturën e ushtrimit të profesionit të gjyqtarit, *pro - integritet*.

Faktorët që shkaktojnë korrupsionin gjyqësor, por edhe më gjerë problematikat anti-integritetet, janë të shumfishta. Shumica e tyre janë trajtuar në nivel rregullator, nga reforma gjyqësore. Sidoqoftë, efektiviteti i masave të reformës në këtë aspekt të veçantë, (*integriteti gjyqësor*), dhe qëndrueshmëria e tyre, duhet të monitorohen. Prandaj, është e nevojshme të zhvillohet dhe të prezantohet një plan masash për të monitoruar integritetin gjyqësor në vazhdimësi.

Për më tepër, një kornizë e tillë monitorimi duhet të jetë e paanshme, dhe profesionale, për të qenë e besueshme dhe e aftë për të siguruar informacionin e nevojshëm empirik dhe cilësor

për hartuesit e politikave dhe menaxherët e gjykatave, për të kryer rregullimet dhe përshtatjet e nevojshme.

Për arsyet e lartpërmendura, është hartuar ky dokument i titulluar, "Monitorimi i Integritetit Gjyqësor", që në thelb mbart filozofinë e një **Plani Integriteti për Gjyqësorin Shqiptar**, i cili evidenton standardet e kërkuara të performancës së gjyqësorit Shqiptar, sipas parashikimeve kushtetuese, ligjore, ndërkombëtare dhe kombëtare, si dhe ofron treguesit e realizimit të këtyre standardeve dhe metodologjinë diagnostikuese për matjen e standardeve të kërkuara në dhënien e drejtësisë.

Duhet patur parasysh që faktorët e parashikuar, për çdo standard të kërkuar, të lidhur me integritetin e gjyqësorit, ndërhyjnë tek njeri-tjetri, dhe për të matur realizimin e tyre duhet ndjekur një metodologji matje e kryqëzuar, p.sh. *transparenca* dhe *llogaridhënia*, kanë indikatorë dhe tregues matje të njëjtë dhe që mund të kombinohen me njëri - tjetrin, për të dalë në konkluzionin e masës së realizimit të tyre, ose kohëzgjatja e paarsyeshme e procesit, mund të tregojë inefficencë, por që është e lidhur dhe me cilësinë e dobët të dhënies së drejtësisë.

Po kështu duhet patur parasysh që, mjetet matëse të cilësisë së shërbimeve gjyqësore, që përdoren ndërkombëtarisht janë kryesisht tre: - përdorimi dhe analizimi i **statistikave të gjykatës**, - rezultatet e **auditeve dhe kontroleve** nga institucione apo profesionistë të specializuar; - **anketimet dhe sondazhet** mes gurpeve të ndryshme, brenda dhe jashtë gjyqësorit, përdorues të shërbimit, ose ndikues në shërbim. Këto mjete janë sugjeruar për përdorim për matje të disa faktorëve në MIGJ, të cilat janë të lidhura me cilësinë e shërbimeve gjyqësore, si p.sh. të gjithë faktorët e parashikuar tek KAPITULLI III - Transparenca dhe pjesmarrja aktive, si aksesit në drejtësi, aksesit në informacion, si dhe tek kapitulli IV - Eficenca në dhënien e drejtësisë, faktorë të lidhur me menaxhimin e gjykatave, me rolin e gjyqtarëve, me ngarkesën në punë, me standardet e performancës së stafit jo-gjyqësor.

Konkretisht, ky Dokument, prezanton:

- Standardet kushtetuese dhe ligjore kombëtare, referuar legjislacionit dhe interpretimeve gjyqësore nga burime autoritative të këtyre standardeve, (GJK, GJEDNJ);
- Standardet ndërkombëtare dhe treguesit për cilësinë e drejtësisë, duke marrë parasysh ekspertizën e organizatave ndërkombëtare, dhe evropiane, (KiE, CCJE, ENCJ, CEPEJ, UNODC, OECD);
- Përcaktimi i trasesë/rrugëtimit për monitorimin e cilësisë së drejtësisë, strukturat dhe standardet e nevojshme institucionale për të informuar, lehtësuar qasjen dhe komunikimin me përdoruesit e gjykatave;

- Faktorët dhe aktorët ndikues për menaxhimin e cilësisë së proceseve gjyqësore, vendimeve, dhe shërbimeve gjyqësore², (drejtësisë), mjetet e matjes, (*court tools*), së performancës gjyqësore, vetë-diagnoza dhe vetvlerësimi, dhe mekanizmat korigjuese dhe përmirësuese;
- Treguesit e nivelit të realizimit të standardeve të kërkuara në dhënien e drejtësisë, të lidhura me pavarësinë, llogaridhënien, transparencën, eficientë dhe efikasitetin;
- Matjet për realizimin e cilësisë së drejtësisë dhe përpjekjet për të përmbushur nevojat dhe pritshmëritë e përdoruesve të gjykatave.

Në thelb, monitorimi i integriteti gjyqësor, kërkon zhvillimin e një konsensusi të gjerë midis grupeve të synuara, (aktorët institucionalë dhe komuniteti) në lidhje me objektivat e performancës, (në nivelin e gjyqësorit si pushtet, gjykatave si institucion, dhe gjyqtarëve, si funksionarë), që janë të favorshme për integritetin gjyqësor, dhe treguesit e arritjes së objektivave të tilla. Palët e interesit duhet të bien dakord se çka saktësisht duhet të monitorohet, në mënyrë që të kuptohet nga gjyqësori në përgjithësi, dhe të facilitohet kontrolli dhe monitorimi i masave mbrojtëse kundër korrupsionit dhe pro - integritetit.

Grupet e synuara, do të autorizohen të përdorin **Listën e Kontrollit të Masave Mbrojtëse për Përmirësimin e Integritetit Gjyqësor**³, me 35 faktorë të identifikuar, dhe të personalizuar për Gjyqësorin Shqiptar, në vendimet e politikave dhe të menaxhimit, që synojnë nxitjen e përmirësimit të integritetit, (ose reduktimin e mundësive për korrupsion dhe sjellje anti - integritet). Ky dokument përveç se konsultimit paraprak para miratimit, sigurisht do të jetë pjesë e ndryshimeve pas testimit në praktikë, si dhe subjekt i përmirësimeve në vazhdimësi, ku gjykatat janë të inkurajuar të shtojnë faktorë ndikues në integritetin e gjykatës përkatëse.

² CEPEJ, 2016 (12), "**Measuring the quality of justice**", miratuar me 7 Dhjetor 2016, CEPEJ website: <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-measuring-the-/1680747548>

³Judicial Integrity Self- Assesment Checklist është zhvilluar nga UNDP, fq.5-10, Programi i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara, 2018. Kjo listë, (Integrity Checklist) identifikon 20 fusha, thelbësore për sigurimin e një niveli të lartë të integritetit gjyqësor, por ka fusha të tjera bazuar mbi praktikën e punës së gjykatave, që gjithashtu ndikojnë në integritetin e gjykatës dhe besimin e publikut në të. Lista e Kontrollit të Integritetit është hartuar mbi Kuadrin Ndërkombëtar për Përsosmëri në Gjykatë, si një sistem i menaxhimit të cilësisë për të përmirësuar performancën e gjykatës, IFCE - International Framework on Court Excellence.

Website: <http://www.summitofhighcourts2018.com/docs/prezantime/GJYQËSOR%20INTEGRITY%20SELF-VLERËSIMI%20CHECKLIST.pdf>

Megjithatë e lidhur me Listën e Kontrollit të Integritetit Gjyqësor sipas UNDP, është dhe Lista e Kontrollit të Cilësisë së Drejtësisë sipas CEPEJ, dhe Lista e Kontrollit për Shtetin e së Drejtës sipas Komisionit të Venecias.

I. PAVARËSIA DHE PAANSHMËRIA

Pse duhet vlerësuar/matur:

Kushtetuta e Shqipërisë sanksionon se: “Sistemi i qeverisjes në Republikën e Shqipërisë bazohet në ndarjen dhe balancimin ndërmjet pushteteve ligjvënës, ekzekutiv dhe gjyqësor”⁴. Autonomia dhe pavarësia e gjyqtarëve përbëjnë garanci efektive për të drejtat e qytetarëve. Pavarësia e gjyqtarëve dhe gjykatave nuk është një qëllim në vetvete. Respektimi i këtij parimi është një kusht i nevojshëm për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut. Në paragrafin e dytë të nenit 42 të Kushtetutës parashikohet se: "Kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe të interesave të tij kushtetuese dhe ligjore, ose në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj". Në këtë kuptim, kjo pavarësi nuk është një privilegj, por një nga detyrat themelore të gjyqtarëve dhe të gjykatës, që rrjedh nga të drejtat e njeriut për të patur një arbitër të paanshëm në një konflikt, të garantuar nga Kushtetuta. Garantimi i një standardi të tillë përbën dhe kriterin orientues për të vlerësuar pavarësinë e gjyqtarëve dhe të gjykatave⁵.

Faktori 1.1 Pavarësia institucionale e gjyqësorit

1.1.1 Standartet e Performancës

Pavarësia e gjyqësorit duhet kuptuar si *pavarësi thelbësore*, (tagër e gjykatave për të dhënë vendime me paanësi dhe pa u ndikuar nga interesat e ndonjë dege tjetër të pushtetit), dhe si *pavarësi strukturore*. Si pjesë të pavarësisë strukturore konsiderohen njëkohësisht edhe *pavarësia organizative dhe financiare*⁶.

Kushtetuta ka sanksionuar vetqeverisjen e gjyqësorit, përmes Këshillit të Lartë Gjyqësor, i cili siguron pavarësinë, përgjegjshmërinë dhe mbarëvajtjen e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë⁷.

⁴ Neni 7

⁵ Vendimi nr.11, datë 02.04.2008; vendimi nr.25, datë 05.12.2008 të Gjykatës Kushtetuese

⁶ Vendimi nr.25, datë 05.12.2008 i Gjykatës Kushtetuese

⁷ Neni 147/1 i Kushtetutës

Pushteti gjyqësor ushtrohet nga Gjykata e Lartë, si dhe nga gjykatat e apelit e gjykatat e shkallës së parë, të cilat krijohen me ligj⁸. Gjyqtarët e Gjykatës së Lartë emërohen nga Presidenti i Republikës, me propozim të Këshillit të Lartë Gjyqësor, për një mandat 9-vjeçar, pa të drejtë riemërimi⁹. Gjyqtarë mund të jenë shtetasit shqiptarë që emërohen nga Këshilli i Lartë Gjyqësor, pas përfundimit të Shkollës së Magjistraturës dhe pas kryerjes së procesit të verifikimit paraprak të pasurisë dhe të figurës së tyre, sipas ligjit¹⁰.

Këshilli i Lartë Gjyqësor propozon numrin e përgjithshëm të gjyqtarëve në Republikën e Shqipërisë bashkë me propozimin për buxhetin e sistemit gjyqësor, sipas procedurës së caktuar me ligj¹¹.

Këshilli i Lartë Gjyqësor kujdeset për organizimin dhe funksionimin e shërbimeve që lidhen me administrimin gjyqësor duke ushtruar kompetencat e mëposhtme: a) harton dhe ndjek zbatimin e politikave për administrimin gjyqësor; b) monitoron dhe menaxhon ngarkesën e gjyqtarëve dhe të gjykatave, kohëzgjatjen e çështjeve dhe aspekte të tjera të administrimit gjyqësor, bazuar në të dhënat e mbledhura, përmes sistemit të menaxhimit të çështjeve, me qëllim përmirësimin e produktivitetit të gjykatave ose uljen e ngarkesës së gjyqtarëve dhe të nëpunësve civilë gjyqësorë; c) miraton rregullat e brendshme standarde të gjykatës¹².

1.1.2 Treguesit e Realizimit

Pavarësia e gjyqësorit mund të jetë objektive dhe subjektive dhe për të matur standardin e realizimit të pavarësisë ka dhe tregues dhe nëntregues të ndryshëm¹³. Do duhej që për treguesit e realizimit për standardet e pavarësisë thelbësore, organizative dhe financiare të shtroheshin pyetje, si:

- ✓ Sa i ka mekanizmat e duhur dhe efektivë të mbrojtjes së pavarësisë së gjyqësorit, Këshilli i Lartë Gjyqësor?
- ✓ Sa buxhet kërkon gjyqësori për vetmenaxhim dhe vetqeverisje financiare dhe sa i miratohet nga Kuvendi, çdo vit?
- ✓ Sa struktura dhe organikë kërkojnë institucionet e qeverisjes së gjyqësorit, dhe sa u miratohet nga Kuvendi?
- ✓ Sa shtesa vjetore në lidhje me stafin dhe numrin e punonjësve kërkohet, dhe a u miratohen, shkurtohen, (...)?
- ✓ Sa kërkesa paraqiten në Gjykatë Kushtetuese nga subjekte të legjitimuara në mbrojtje të interesave të gjyqësorit, dhe a/sa pranohen ato nga kjo gjykatë?

⁸ Neni 135/1 i Kushtetutës

⁹ Neni 136/1

¹⁰ Ibid, neni 136/a

¹¹ Neni 21/1 i ligjit nr.98/2016.

¹² Neni 89 i ligjit nr.115/2016

¹³ ENCJ Report on Independence, Accountability and Quality of the Judiciary – performance indicators, 2017, miratuar nga Asambleja e Përgjithshme Paris, 9 Qershor 2017/Raporti i RREKJ "Pavarësia, llogaridhënia dhe cilësia e Gjyqësorit, Indikatorët e Performancës", 2017, fq.15 -17

- ✓ Sa është numri i vendimeve kundër ekzekutivit apo legjislativit, si trgues i fortë i pavarësisë së gjyqësorit dhe parimit të check & balance?
- ✓ Sa mendojnë vetë gjyqtarët që janë të pavarur në aktivitetet gjyqësore?
- ✓ Sa mendojnë qytetarët që gjyqësori është dhe vepron si i pavarur?

Pavarësia objektive është e lidhur me funksionimin struktural të gjyqësorit dhe, ka këto nëntregues: - garancitë formale të pavarësisë, të parashikuara në Kushtetutë dhe në ligj; - garancitë formale, që gjyqtarët i binden vetëm ligjit; - metodat formale mbi caktimin e pagave të gjyqtarëve; - mekanizmat formalë për përshtatjen e pagave të gjyqtarëve; - garancitë formale për përfshirjen e gjyqtarëve në zhvillimin e reformave ligjore dhe gjyqësore.

Autonomia organizative dhe financiare ka këto nëntregues: - pozita formale e Këshillit të Lartë Gjyqësor; - përputhshmëria me udhëzimet e Rrjetit European të Këshillave Gjyqësorë; - përgjegjësitë dhe kompetencat e Këshillit të Lartë Gjyqësor; - ndikimi i gjyqtarëve në vendimet e Këshillit; - Buxheti i Gjyqësorit, amendimet e tij, dhe zgjidhja e konflikteve mbi buxhetin.¹⁴

1.1.3 Metoda e Matjes

Metoda e matjes për standardet e realizimit të pavarësisë objektive dhe subjektive, duhet të fokusohet në:

- Analizimin e kuadrit juridik mbi pavarësinë organizative dhe financiare në raport me situatën faktike organizative dhe financiare, që rezulton për zbatimin e kuadrit juridik të financimit të gjyqësorit nga Kuvendi.
- Krahasim mes buxheteve vjetore të miratuara, dhe atyre të kërkuara sipas nevojave. Statistika dhe analiza mbi kërkesat e paraqitura në Gjykatën Kushtetuese nga subjektet e legjitimuara dhe pranimit apo refuzimit të këtyre kërkesave, me pretendime të lidhura me ndarjen dhe ballancimin e pushteteve, me pavarësinë e gjykatave, me paanësinë e gjyqësorit.
- Sondazhe të opinionit publik mbi perceptimin, që ata kanë mbi pavarësinë e gjyqësorit, sipas standardeve të CEPEJ¹⁵. Perceptimi i pavarësisë në sistemin kombëtar sipas opinionit publik, bazuar në Indeksin Global të Shtetit të së Drejtës, 2016.
- Raporte të autoriteteve ndërkombëtare mbi pavarësinë, dhe korrupsionin, (politik, financiar) si element varësie¹⁶, si; Progres - Raportet e Komisionit European, sondazhe të ndryshme kombëtare mbi korrupsionin dhe besimin e qytetarëve tek institucionet e shtetit, përfshirë pushtetin gjyqësor¹⁷.

¹⁴ Ibid, Raporti i RREKJ "Pavarësia, llogaridhënia dhe cilësia e Gjyqësorit, Indikatorët e Performancës", 2017, fq.15

¹⁵ Grupi i Punës për Cilësinë e Drejtësisë i Komisionit Evropian për Efikasitetin e Drejtësisë të Këshillit të Evropës (CEPEJ-GT-QUAL), Raporti "Si të zhvillojmë sondazhe mbi nivelin e kënaqshmërisë së përdoruesve të gjykatave në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës", (CEPEJ 2010-2)

¹⁶ CM/Res (97) 24 on the twenty guiding principles for the fight against corruption

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=593789&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>

¹⁷ "Corruption Prevention, conclusions and trends" GRECO, 4th Evaluation Round, fq.17-25.

Faktori 1.2 Pavarësia personale dhe paanësia e gjyqtarëve

1.2.1 Standartet e Performancës

Gjyqtarët u nënshtrohen vetëm Kushtetutës dhe ligjeve. Është e një rëndësie themelore në një shoqëri demokratike që gjykatat të frymëzojnë besim te publiku dhe, mbi të gjitha, te palët në proces. Për këtë qëllim neni 42 i Kushtetutës kërkon që një gjykatë, e cila përfshihet në sferën e veprimit të tij, të jetë e paanshme. Parimi i paanshmërisë nënkupton mungesën e paragjytimeve nga gjyqtarët për çështjen e shtruar përpara tyre dhe që ata të mos veprojnë në mënyrë të tillë që të ndihmojnë interesat e njërës prej palëve. Një gjykatë duhet të jetë e paanshme, jo vetëm formalisht, por edhe në mënyrë të shprehur. E drejta për t'u gjykuar përpara një gjykate kompetente, të pavarur dhe të paanshme, të caktuar me ligj, kërkon që drejtësia jo vetëm duhet të bëhet, por ajo, gjithashtu, duhet të shikohet që bëhet.

Respektimi i parimit të paanshmërisë duhet të verifikohet, duke zbatuar **testinobjektiv**, me të cilin shqyrtohet, nëse gjyqtari ka ofruar garanci procedurale të mjaftueshme për të përjashtuar çdo dyshim legjitim të anshmërisë dhe **testin subjektiv**, që ka të bëjë me verifikimin e bindjes ose të interesit personal të një gjyqtari në një çështje të caktuar. Nga pikëpamja e testit objektiv të paanshmërisë, kur shqyrtohet nëse në një çështje të caktuar ekziston një arsye e ligjshme për të dyshuar se një gjyqtar nuk është i paanshëm, këndvështrimi i atyre që paraqesin këtë pretendim ka rëndësi, por vendimtar mbetet përcaktimi nëse ky dyshim është objektivisht i justifikueshëm¹⁸.

GJEDNJ-ja ka evidentuar dallimin midis kriterit subjektiv, i cili në thelb kërkon të provuarit e faktit, që bindja personale ose interesi i një gjyqtari kanë ndikuar në vendimin e gjykatës, dhe kriterit objektiv, i cili kërkon të provuarit, nëse ai apo ajo ofruan garanci të mjaftueshme për të përjashtuar çdo dyshim të arsyeshëm”, si dhe “fakti i thjeshtë që gjyqtari ka marrë vendim, në vetvete nuk mjafton për të mbështetur dyshimet rreth paanshmërisë së tij. Ajo që ka rëndësi është qëllimi dhe natyra e veprimeve, që kryen ai gjatë procesit gjyqësor”¹⁹.

Pavarësia e gjyqtarit ka aspektin e saj:- *të brendshëm*, që lidhet me pavarësinë e gjyqtarit, që të vendosë për çështjen pa u ndikuar nga vetë struktura e gjyqësorit që i përket, pra marrëdhënia e gjyqtarit e ndërlidhur me kolegët, kryetarin e gjykatës, apo KLGJ, dhe - *të jashtëm*, që është pavarësia e gjyqtarit në ushtrimin e detyrës, pa u ndikuar nga politika, legjislativi, ekzekutivi, partitë politike, qarqet ekonomike, etj²⁰.

¹⁸ Vendimet: nr.7, datë 11.03.2008; nr.11, datë 02.04.2008; nr.23, datë 04.11.2008 të Gjykatës Kushtetuese

¹⁹ Vendimi i GJEDNJ, Gjonboçari kundër Shqipërisë, datë 31 mars 2005

²⁰ CCJE, 2001, Opinion nr. 1

[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE\(2001\)OP1&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=origin&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE(2001)OP1&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=origin&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3); the Council of Europe Committee of Ministers Recommendation CM/Rec (2010)12 at

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1707137&Site=CM>; the Venice Commission report at [www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD\(2010\)004-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD(2010)004-e.pdf)

1.2.2 Treguesit e Realizimit

Pavarësia e gjyqtarit, ashtu si e gjyqësorit, mund të jetë objektive dhe subjektive dhe për të matur standardin e pavarësisë ka dhe tregues dhe nëntregues të ndryshëm²¹. Si tregues të realizimit të këtij standardi, kontrolli i brendshëm dhe korigjues brenda sistemit gjyqësor sipas procedurave ligjore është më i rëndësishmi. Për pavarësinë dhe paanësinë e gjyqtarit, KPC dhe KPP, ashtu si dhe kontrolli kushtetues i procesit të rregullt ligjor, konkretisht elementi i paanësisë objektive dhe subjektive, janë tregues të realizimit së këtij standardi.

Tregues të tjerë janë: - përzgjedhja, emërimi dhe shkarkimi i gjyqtarëve; - përputhshmëria e udhëzimeve të Rrjetit Europian të Gjyqtarëve mbi emërimin e gjyqtarëve; - vlerësimi, promovimi, dhe shkarkimi i gjyqtarëve.

Masat disiplinore me këto tregues:- përputhshmëria e standardeve të ENCJ lidhur me masat disiplinore ndaj gjyqtarëve; - organi kompetent për marrjen e vendimeve ndaj masave disiplinore; - mostransferimi i gjyqtarëve me këto nëntregues: - garanci formale për mostransferimin; parashikime mbi transferimin pa pëlqimin e tyre.

Pavarësi e brendshme, sipas këtyre nëntreguesve: - ndikim nga gjyqtarët më të lartë; mundësia efektive e përdorimit të udhëzimeve; - ndikimi nga administratorët e gjykatës.²²

Pavarësia subjektive është e lidhur me perceptimin që gjyqtarët, grupet e interesit, përdoruesit e shërbimeve të drejtësisë, kanë në lidhje me pavarësinë e gjyqësorit.

1.2.3 Metoda e Matjes

Metodë për matjen e respektimit të këtij standardi, pra pavarësia personale dhe paanësia objektive dhe subjektive të gjyqtarëve, janë:

- Analiza e vendimmarrjeve gjyqësore nga gjykata më e lartë për më të ultën, sipas pretendimeve procedurale të palëve mbi paanësinë objektive dhe subjektive të gjyqtarit.
- Statistikat gjyqësore, me një zë të veçantë, "shfuqizim të vendimeve gjyqësore për shkelje të rënda procedurale lidhur me paanësinë e gjyqtarit në gjykim".
- Analiza e GJEDNJ, për vendimet kundra Shqipërisë me objekt nenin 6 të KEDNJ dhe standardin e paanësisë.
- Vendimet e KLGJ për shkarkimin e gjyqtarëve dhe vendimet e Gjykatës Kushtetuese, pas ankimit të gjyqtarëve.
- Sondazhe sipas standarteve të CEPEJ, lidhur me vetvlerësimin, që i bëjnë gjyqtarët pavarësisë së tyre²³.

²¹ Raporti i ENCJ "Pavarësia, llogaridhënia dhe cilësia e Gjyqësorit, Indikatorët e Performancës", 2017, fq.15 -17

²² Raporti i ENCJ, "Pavarësia, llogaridhënia dhe cilësia e Gjyqësorit, Indikatorët e Performancës", 2017, fq.16

²³ *Ibid*: Periodiciteti i matje së treguesve dhe realizimi i sondazheve mbi pavarësinë dhe llogaridhënien, rekomandohet në çdo dy vjet. Kjo sugjerohet pasi në më shumë se 2 vjet mund të nxiste apatinë e gjyqtarëve për të qenë pjesmarrës, ose në më pak kohë do rrishte domosdoshmërinë e pyetësorit, (fq.7)

- Sondazhe të opinionit publik mbi perceptimin, që ata kanë mbi pavarësinë e gjyqtarëve si individë, sipas standardeve të CEPEJ.

Faktori 1.3 “Imunizimi” socio – politik i gjyqësorit

1.3.1 Standartet e Performancës

Imunizimi "socio - politik" është i lidhur me pavarësinë edhe paanësinë e gjyqësorit si pushtet por dhe gjyqtarit si funksionar publik. Imunizimi struktural i gjyqësorit është kusht i rëndësishëm, por jo i mjaftueshëm, pasi dhe imunizimi i gjyqtarit duhet konsideruar si *kusht sine qua non* për pavarësinë e gjyqësorit. Një gjyqtar mund të influencohet gjatë punës së tij, nga ndikime të jashtme si organizata dhe grupe të ndryshme interesi, por edhe nga brenda sistemit, nga kolegë ose nga gjyqtarë me karrierë më të sukseshme, në pozicion gjyqtari në gjykatat më të larta. Gjyqtari nuk duhet të krijojë kontakte të papërshtatshme dhe nuk duhet të ndikohet nga pushteti ekzekutiv ose nga pushteti legjislativ. Gjyqtari duhet të marrë çdo masë për të qenë, dhe të duket se është jashtë çdo ndikimi prej tyre. Gjyqtari njofton menjëherë Këshillin dhe kryetarin, në rast se evidenton ndërhyrje ose ushtrim të ndikimit të papërshtatshëm ndaj tij²⁴. Në çështjen *Filippini v. San Marino*, GJEDNJ u shpreh se, megjithëse simpatitë politike luajnë rol në procesin e emërimit, kjo është e pamjaftueshme për të ngritur dyshime lidhur me pavarësinë dhe me paanshmërinë e gjyqtarëve. Ajo që ka rëndësi për GJEDNJ është fakti, se nuk duhet të ketë orvatje për të influencuar gjyqtarët pas emërimit të tyre. Në çështjen *Sacilor-Lormines*, GJEDNJ konkludoi se: “emërimi i gjyqtarëve nga një anëtar i ekzekutivit, apo Parlamenti, në vetvete nuk krijon lidhje vartësie, me kusht që pas emërimit të tyre, mbi ta nuk ushtrohet presion në ushtrimin e funksioneve të tyre gjyqësore”.

Imunizimi ka lidhje me parakushtet formale dhe substanciale, institucionale dhe personale të natyrës ligjore, ekonomike, sociale dhe familjare, që i mundësojnë gjyqtarit të ushtrojë detyrën, dhënien e drejtësisë i pandikuar, i pavarur, dhe jo në konflikt interesi, sipas standardeve të Kartës Europiane të Statusit të Gjyqtarit, të Këshillit të Europës, 1998, si dhe Memorandumit Shpjegues të Kartës²⁵.

Qenia gjyqtar nuk pajtohet me asnjë veprimtari tjetërpolitike ose shtetërore, si dhe veprimtari profesionale që ushtrohet kundrejt pagesës, me përjashtim të aktivitetit mësimdhënës, akademik, shkencor, si dhe delegimit pranë institucioneve të sistemit të drejtësisë, sipas ligjit²⁶.

Gjyqtari gëzon imunitet për mendimet e shprehura dhe vendimet e marra në ushtrimin e funksioneve të tij, përveç rasteve të dhënies qëllimisht të një vendimi, si pasojë e një

²⁴ Neni 3/3 i ligjit nr.96/2016

²⁵ Website: <https://rm.coe.int/16807473ef>

²⁶ Neni 143 i Kushtetutës

interesi vetjak ose keqbesimi. Paga dhe përfitimet e tjera të gjyqtarit nuk mund të ulen, përveç rasteve kur: a) nevojitet marrja e masave të përgjithshme ekonomiko-financiare për të shmangur situata të vështira financiare të vendit ose emergjenca të tjera kombëtare; b) gjyqtari kthehet në detyrën që mbante para emërimit; c) i jepet një masë disiplinore ose vlerësohet i pamjaftueshëm profesionalisht, sipas ligjit²⁷. Ligji nr.96/2016, ka parashikuar një sërë të drejtash lidhur me pagën e gjyqtarit, dhe përfitimeve financiare, kredi për shtëpi, paprekshmëria e pagës dhe përfitimeve të tjera, pushimet vjetore, kushtet e punës, etj.²⁸

1.3.2 Treguesit e Realizimit

Garantimi formal i imunizimit të gjyqtarit, përmes parametrave ligjorë, të infrastrukturës organizative të ushtrimit të funksionit, lëvizjes, karrierës së gjyqtarit. Ku tregues është i lidhur me pavarësinë dhe llogaridhënien. Garantimi i kushteve ekonomike - sociale të gjyqtarit sipas ligjit për statutin e magistratëve. Garantimi i kushteve të përshtatshme të punës, që i krijojnë komoditet në ushtrimin e funksionit. Garantimi i kushteve dhe kriterëve ligjorë për të realizuar me efikasitet shqyrtimin e çështjeve gjyqësore.

Do të duhej që treguesit e realizimit të imunizimit socio - politik të gjyqtarit, të bëheshin mbi përgjigjen e pyetjeve të tilla, si:

- ✓ Sa garantues është Kushtetuta dhe ligji për statusin e gjyqtarit, por edhe ligjet të tjera procedurale dhe materiale, ndaj pavarësisë dhe panësisë së gjyqtarit?
- ✓ Sa garantues është statusi i gjyqtarit për garantimin e profesionit, palëvizshmërinë në detyrë dhe e vazhdimësisë së karrierës së tij?
- ✓ Sa garantuese është paketa sociale dhe ekonomike e gjyqtarit ndaj ndërhyrjeve?
- ✓ Sa të dhura dhe të përshtatshme janë kushtet e punës së gjyqtarit?
- ✓ Sa miqësor/ armiqësor është ambjenti politik ndaj gjyqësorit/ndaj gjyqtarit?
- ✓ Sa vulnerabël është gjyqësori/gjyqtari ndaj presionit politik?
- ✓ Sa vulnerabël është gjyqtari ndaj mediatizimit të punës dhe rolit të tij në një çështje konkrete?

1.3.3 Metoda e Matjes

Analizë e statusit të gjyqtarit Shqiptar me standardet ndërkombëtare të kërkuara²⁹. Hulumtim të situatës faktike dhe nivelit të zbatimit të ligjit për statusin e gjyqtarit, mbi parametrat

²⁷ ibid, Neni 137-138

²⁸ Nenet 11-27 të Ligjit

²⁹ Ligji nr.96/2016 "Për statusin e gjyqtarëve dhe prokurorëve", vlerësohet se i plotëson këto standarde *de jure*. Gjithsesi vendimi i GJK nr.41, datë 16.05.2017 ka shfuqizuar disa nene; 5, 61, 103, 159 dhe 169, pika 5 të ligjit nr.115/2016 "Për organet e qeverisjes së sistemit të drejtësisë", nën dritën e standardeve ndërkombëtare të garancive të magistratit, për shkaqet dhe ankim ndaj masave disiplinore.

ligjore, ekonomikë dhe socialë garantues të këtij imuniteti. Vlerësim të vulnerabilitetit të gjyqtarit ndaj ndërhyrjeve dhe korrupsionit, sipas Indekseve të GRECO³⁰.

Faktori 1.4 Mbrojtja e gjyqtarëve

1.4.1 Standartet e Performancës

Garancitë mbrojtëse të gjyqtarëve të sanksionura në Kushtetutë, ofrojnë më tepër mbrojtje se sa ato të ofruara në legjislacion.

Kushtetuta ka sanksionuar vetqeverisjen e gjyqësorit, përmes Këshillit të Lartë Gjyqësor, i cili siguron pavarësinë, përgjegjshmërinë dhe mbarëvajtjen e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë³¹. Kushtetuta ka sanksionuar garanci mbrojtëse ndaj ndërhyrjeve në nivel gjyqësori dhe gjyqtari. Kështu, ndërhyrja në veprimtarinë e gjykatave ose të gjyqtarëve passjell përgjegjësi sipas ligjit³². Gjyqtari gëzon imunitet për mendimet e shprehura dhe vendimet e marra në ushtrimin e funksioneve të tij, përveç rasteve të dhënies qëllimisht të një vendimi, si pasojë e një interesi vetjak ose keqbesimi³³.

Po kështu, Kushtetuta ka parashikuar garancitë mbrojtëse ndaj shkarkimit të gjyqtarit, duke parashikuar arsyet/shkaqet dhe organin kompetent për vendimin përfundimtar të ankimit, Gjykatën Kushtetuese. Kundër vendimit të shkarkimit mund të bëhet ankim në Gjykatën Kushtetuese.³⁴

Nga ana tjetër, ka parashikime dhe mbrojtje të nivelit personal; si, paga dhe përfitimet e tjera të gjyqtarit nuk mund të ulen, përveç rasteve kur: a) nevojitet marrja e masave të përgjithshme ekonomiko-financiare për të shmangur situata të vështira financiare të vendit ose emergjenca të tjera kombëtare; b) gjyqtari kthehet në detyrën që mbante para emërimit; c) i jepet një masë disiplinore ose vlerësohet i pamjaftueshëm profesionalisht, sipas ligjit.³⁵

Në çështjen *Mishgjoni kundër Shqipërisë*, GJEDNj u shpreh, për rëndësinë dhe garancitë e një procesi të rregullt ligjor ndaj kategorisë së gjyqtarëve, si dhe garancive mbi kohëzgjatjen e procedurave bazuar në natyrën e konfliktit të lidhur me dinjitetin njerëzor dhe marrëdhëniet e punës së ankueses, si gjyqtare e shkarkuar nga detyra.

1.4.2 Treguesit e Realizimit

³⁰ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/index_en.asp; <https://rm.coe.int/greco-rc4-2018-4-raundi-i-katert-i-vleresimit-parandalimi-i-krimet-ne-/16808c439b>

³¹ Neni 147/1 i Kushtetutës

³² Neni 145/3

³³ Neni 137/4

³⁴ Neni 140

³⁵ Neni 138

Treguesit e realizimit të këtij standardi janë të njëjtë me treguesit e realizimit të standardit të pavarësisë institucionale dhe personale. Shih më lart 1.1.2 dhe 1.2.2.

1.4.3 Metoda e Matjes

Prodhim të statistikave dhe të dhëna mbi garancitë substanciale dhe procedurale të gjyqtarëve, gjatë proceseve disiplinore ndaj tyre. Raportime të ndryshme të autoriteteve përgjegjëse, për masën e realizimit të ligjit të statusit të magjistratit/gjyqtarit.

Faktori 1.5 Meritokracia në karrierën gjyqësore

1.5.1 Standartet e Performancës

Për ngritjen në detyrë, gjyqtari duhet të plotësojë kriteret minimale për përvojën profesionale, por edhe kushte të tjera të lidhura me sigurinë, të parashikuara në ligjin “Për organizimin dhe funksionimin e institucioneve për të luftuar korrupsionin dhe krimin e organizuar”, apo me përvojën e veçantë të fushës të së drejtës për vendin e lirë. Parashikimet ligjore tregojnë dhe standardet e kërkuara të performancës dhe kriterizimin për karrierën e gjyqtarit³⁶.

Sistemi i vlerësimit bazohet dhe zbatohet nëpërmjet këtyre parimeve: a) **parimi i pavarësisë**, sipas të cilit procesi i vlerësimit nuk duhet të ndërhyjë në pavarësinë e magjistratit; b) **parimi i meritokracisë** dhe i zhvillimit të karrierës, sipas të cilit vlerësimi i veprimtarisë së magjistratit kryhet duke i dhënë rëndësinë më të madhe vlerave profesionale dhe cilësisë në punë, në funksion të zhvillimit të karrierës profesionale; c) **parimi i efikasitetit**, sipas të cilit vlerësimi i veprimtarisë kryhet nëpërmjet një procesi të shpejtë, me anë të procedurave të thjeshta dhe në afate kohore të arsyeshme për të siguruar të dhëna në kohën e duhur për karrierën e magjistratit;ç) **parimi i procesit të rregullt ligjor**, sipas të cilit në procedurën e vlerësimit respektohen standardet e procesit të rregullt ligjor për magjistratin, duke përfshirë të drejtën për t’u njohur me aktet, të drejtën e aksesit në dosjen e vlerësimit, të drejtën për të marrë pjesë në proces, të drejtën e kontradiktoritetit, të drejtën për t’u dëgjuar, të drejtën për t’u mbrojtur, të drejtën për të pasur një akt vlerësimi të arsyetuar dhe të drejtën për t’u ankuar mbi aktin e vlerësimit;d) **parimi i konfidencialitetit**, sipas të cilit subjektet e ngarkuara me detyrën e vlerësimit janë të detyruara të ruajnë konfidencialitetin e të dhënave të magjistratit që vlerësohet, si dhe të dhënat e tij personale, sipas legjislacionit në fuqi³⁷.

1.5.2 Treguesit e Realizimit

Treguesit objektivë të realizimit të standardit të meritokracisë kanë lidhje me parametrat ligjore të sanksionuar në ligj, si dhe realizimi i këtyre standardeve ligjore dhe respektimi nga

³⁶ Neni 47-52 të ligjit nr.96/2016

³⁷ Neni 69 I ligjit nr.96/2016.

organet emërtuese, KLGJ si organ kushtetues për vlerësimin e gjyqtarëve në varësi të aplikimeve të tyre, pritshmërive për karrierë dhe mundësisë së realizimit të saj.

1.5.3 Metoda e Matjes

Të dhëna dhe statistika të KLGJ mbi emërimet, vlerësimet dhe ngritjen në detyrë të gjyqtarëve. Sondazhet mes vetë gjyqtarëve, dhe perceptimi i tyre për mundësinë reale dhe progresin e karrierës në gjyqësor.

II. PËRGJEGJSHMËRIA DHE LLOGARIDHËNIA

Pse duhet vlerësuar/matur:

Për të qenë llogaridhënës, jo vetëm kërkesat formale duhen plotësuar, por edhe publiku duhet ta perceptojë gjyqësorin si llogaridhënës, pra egzistojnë dy nivele llogaridhënie, objektive dhe subjektive. Edhe pse ka parashikime për procedurën formale të llogaridhënies, perceptimi subjektiv i qytetarëve mbi llogaridhënien e gjyqësorit apo të gjyqtarit, është i një rëndësie po aq të madhe. Për shembull, gjyqtarët dhe gjyqësori nuk duhet të perceptohen "si dyqan i mbyllur", të cilët veprojnë për menaxhimin e interesave të tyre, më tepër se sa për interesat e shoqërisë³⁸.

Faktori 2.1 Regjimi disiplinor

2.1.1 Standartet e Performancës

Palëvizshmëria dhe qëndrimi në detyrë janë dhe faktorë kyç për pavarësinë e gjyqtarit. Megjithatë, rëndësia e pushtetit gjyqësor dhe pasja besim e publikut në të, detyrojnë përcaktimin e mekanizmave llogaridhënës për anëtarët e gjyqësorit. Kjo qasje përfshin regjimin disiplinor ndaj gjyqtarëve, deri në shkarkimin e tyre, të cilët janë të papërshtatshëm për profesionin që ushtrojnë.³⁹

Të gjithë gjyqtarët, përfshirë kryetarët e gjykatave janë subjekt i vlerësimit të tyre etik dhe profesional, në përputhje me rregullat e parashikuara në këtë ligj. **Kryetarët** vlerësohen gjithashtu edhe për veprimtarinë e tyre si kryetar gjykate⁴⁰.

³⁸ Ibid, fq.11

³⁹ ENCJ Report- Development of minimum judicial standards V 2014-2015 adopted The Hague 5 June 2015, fq.5

⁴⁰ Neni 70 i ligjit nr.96/2016.

Procedimi disiplinor mund të fillojë nëse gjyqtarët nuk i kryejnë detyrat e tyre në mënyrë efikase dhe të duhur. Ky procedim duhet të kryhet nga një autoritet i pavarur ose gjykatë me të gjitha garancitë e një gjykimi të drejtë dhe t'i japë gjyqtarit të drejtën të kundërshtojë vendimin dhe masën. Masat disiplinore duhet të jenë proporcionale. Gjyqtarët nuk duhet të jenë personalisht përgjegjës kur vendimi i tyre rrëzohet ose ndryshohet në shkallë apeli.⁴¹

Gjyqtari shkarkohet nga Këshilli i Lartë Gjyqësor kur: a) kryen shkelje të rënda profesionale ose etike që diskreditojnë pozitën dhe figurën e gjyqtarit gjatë ushtrimit të detyrës; b) është dënuar me vendim të formës së prerë për kryerjen e një krimi. Gjyqtari pezullohet nga detyra me vendim të Këshillit të Lartë Gjyqësor kur :a) ndaj tij caktohet masa e sigurimit personal “arrest në burg” ose “arrest në shtëpi” për kryerjen e një veprë penale; b) ai merr cilësinë e të pandehurit për një krim të rëndë të kryer me dashje;c) kur fillon procedimi disiplinor, sipas ligjit⁴².

Këshilli, mund të vendosë një ose më shumë nga këto masa disiplinore: a) vërejtje konfidenciale; b) vërejtje publike; c) ulje e përkohshme e pagës: i) deri në 40 për qind për një periudhë jo më të gjatë se një vit; ii) në rastin e magjistratëve që kanë dhënë dorëheqjen, gjobë në një masë të barabartë me uljen e përkohshme të pagës; ç) ulje në detyrë nga një pozicion më i lartë në një më të ulët ose nga një pozicion në gjykatën e posaçme për gjykimin e veprave penale të korrupsionit dhe krimin të organizuar ose në Prokurorinë e Posaçme në një gjykatë të juridiksionit të përgjithshëm ose në një prokurori tjetër; d) pezullim nga detyra për një periudhë nga tre muaj deri në dy vjet, me të drejtë për përfitimin e pagës minimale, sipas vendimit të Këshillit të Ministrave; dh) shkarkim nga detyra⁴³.

Ligji ka parashikuar tre kategori shkeljesh: - 1.shkelje disiplinore *gjatë* ushtrimit të funksionit gjyqësor;⁴⁴ - 2. shkeljet disiplinore *gjatë ose në lidhje* me ushtrimin e funksionit, *brenda ose jashtë* zyrës;⁴⁵ - 3. shkeljet disiplinore *jashtë* ushtrimit të funksionit.⁴⁶

KLJGJ përbëhet nga komisione të përhershme të përcaktuara me ligj, përfshirë Komisionin e Disiplinës, i cili përbëhen nga tre anëtarë të Këshillit. Dy nga anëtarët e Komisionit të Disiplinës së KLJGJ-së janë gjyqtarë dhe njëri është jo-gjyqtar⁴⁷. Ky komision është vendimmarrës lidhur me çështjet disiplinore ndaj gjyqtarëve.

Inspektori i Lartë i Drejtësisë është autoriteti shtetëror përgjegjës për verifikimin e ankesave, hetimin e shkeljeve disiplinore dhe fillimin e procedimit disiplinor ndaj gjyqtarëve. ILD është i vetmi autoritet përgjegjës për hetimin disiplinor ndaj të gjithë gjyqtarëve, duke filluar nga marrja dhe verifikimi i ankesës, për të vijuar me hetimin disiplinor dhe finalizimin

⁴¹ Rekomandim cm/Rec, (2010) 12 i Komitetit të Ministrave për shtetet anëtare në lidhje me gjyqtarët: pavarësia, eficaenca dhe përgjegjësitë, Këshilli i Europës, 2010, neni 69 -70

⁴² Neni 140 i Kushtetutës

⁴³ Neni 105 i ligjit nr.96/2016

⁴⁴ Ibid, neni 102/1

⁴⁵ Ibid, neni 102/2

⁴⁶ Ibid, neni 103

⁴⁷ Ibid, neni 62 dhe neni 160

e procesit me fillimin e procedimit disiplinor përpara Këshillit përkatës – KLGJ për gjyqtarët⁴⁸.

Kryetari i Gjykatës mbikëqyr respektimin e etikës gjyqësore dhe të solemnitetit, si dhe bashkëpunon me Këshillin e Lartë Gjyqësor në lidhje me vlerësimin etik dhe profesional të gjyqtarëve, si dhe mbikëqyr disiplinën në punë të gjyqtarëve dhe kërkon fillimin e hetimit kur dyshohet shkelje disiplinore e gjyqtarëve në gjykatat e tyre⁴⁹.

2.1.2 Treguesit e Realizimit

Ka një mbivendosje mes pavarësisë, llogaridhënies dhe disiplinimit, dhe disa tregues të pavarësisë dhe llogaridhënies mund të jenë dhe tregues të regjimit disiplinor. Ka dy lloj treguesish të realizimit, objektivë dhe subjektivë.

Treguesit objektivë duhet të konsiderohen si ato të lidhura strukturalisht me gjyqësorin, ashtu dhe ato të lidhura individualisht me gjyqtarin. Regjimi disiplinor nuk është i mjaftueshëm për gjyqësorin si i tërë, por edhe për gjyqtarët individualisht. Përgjegjësia është e dyanshme: kolektive dhe individuale:

- **kolektive**, pasi është detyrë e gjyqësorit të përcaktojë përmes rregullave, parimeve dhe procedurave, nivelin e performancës së duhur të gjyqtarëve;

- **individuale**, pasi është përgjegjësi individuale e gjyqtarit t'i bindet atyre rregullave.⁵⁰

Treguesit objektivë të realizimit janë: -1. Miratimi e një Kodi të Sjelljes Gjyqësore, i cili e bën llogaridhënës gjyqtarin para opinionit publik për jetën e tij profesionale dhe personale; - 2. Procedura ankimi ndaj gjyqtarit, në rast se pretendohet mbi shkaqe të pranueshme sjellja e tij jo etike dhe profesionale; - pjesmarrje aktive e përfaqësuesve nga jashtë sistemit, që e bën gjyqtarin llogaridhënës; - apelim ndaj vendimit që mund të ketë vendosur në favor të gjyqtarit;- numri i ankimeve, që mund të tregojë deri ku është niveli i llogaridhënies në gjyqësor;- numri i sanksioneve;- kohëzgjatja e këtyre ankimeve dhe qasja pro aktive penalizuese e organeve kompetente disiplinore iniciuese të procesit si dhe vendimmarrëse, ndaj sjelljes së gjyqtarëve; - 3. Transparenca për kodet etike, udhëzimet si dhe aktivitetet e lidhura me proceset disiplinore ndaj gjyqtarëve, informim dhe akses i publikut dhe Medias.

2.1.3 Metoda e Matjes

Treguesit objektivë lidhen me analizimin e legjislacionit parësor dhe dytësor dhe përputhshmërinë me standardet më të mira ndërkombëtare. Statistikat e prodhura nga Inspektorati i Lartë i Drejtësisë dhe KLGJ, (Komisioni Disiplinor), mund të nxjerrin konkluzione dhe përfundime mbi standardet e llogaridhënies dhe regjimit disiplinor. Po ashtu

⁴⁸ Ibid, neni 194

⁴⁹ Neni 39 i ligjit nr.98/2016

⁵⁰ Ibid, *ENCJ Report- Development of minimum judicial standards V 2014-2015 adopted The Hague 5 June 2015*, fq.13, dhe ENCJ Budapest Declaration on Self Governance for the Judiciary: Balancing Independence and Accountability (2008).

anketime me ekspertë dhe profesionistë të specializuar që njohin sistemin gjyqësor, lidhur me përthithjen e opinionit të tyre mbi llogaridhënien e gjyqësori dhe gjyqtarëve. *Treguesit subjektivë* kërkojnë ekzistencën e sondazheve për përthithje opinionit mes grupeve të ndryshme në shoqëri mbi krijimin dhe funksionimin e kulturës së llogaridhënies nga gjyqtarët dhe gjyqësori.

Faktori 2.2 Parimet deontologjike që udhëheqin sjelljen gjyqësore e gjyqtarëve

2.2.1 Standartet e Performancës

Etika e gjyqtarit, shkon përtej rregullave ligjore. Megjithatë, ka një unanimitet, mbi thelbin e parimeve bazë të profesionit të gjyqtarit, pavarësisht diferencave, mbi të cilat ai duhet të veprojë: Pavarësia, paanësia, integriteti, përshtatshmëria, barazia, kompetenca dhe kujdesi i duhur.⁵¹ Pavarësisht se nuk ka norma morale dhe etike të kodifikuara dhe universale për gjyqtarët, ka një proces të vazhdueshëm globalisht që: - afirmon të drejtën ndërkombëtare, sidomos mbi të drejtat e njeriut;- një harmonizim të praktikës gjyqësore sidomos mbi krimin e organizuar dhe korrupsionin;- përpjekje për unifikim të edukimit ligjor të gjyqtarëve mbi zbatimin e të drejtës ndërkombëtare dhe kombëtare. Me rritjen e rëndësisë së rolit të gjyqtarit në shoqëri, po rritet gjithashtu dhe nevoja për kodifikim të deontologjisë së këtij profesioni.⁵²

2.2.2 Treguesit e Realizimit

Treguesit e zbatimit të parimeve deontologjike, janë: -ekzistenca e Kodit të Etikës Gjyqësore; - mundësia e trajnimit mbi etikën gjyqësore; - ekzistenca e një organi përgjegjës për dhënien e këshillave mbi çështje dilematike mbi etikën gjyqësore dhe trajtimi i çështjeve me këtë objekt⁵³- monitorimi i sjelljes gjyqësore në praktikë; - raportimi mbi sjelljen gjyqësore të gjyqtarëve.

2.2.3 Metoda e Matjes

Krahasim mes normave etike të Kodit të Etikës Gjyqësore me standartet e kërkuara ndërkombëtare, sidomos parimet e Bangalores "Mbi sjelljen Gjyqësore", 2012. Ankesat dhe kërkesat e shqyrtuara për shkelje të etikës gjyqësore, sipas legjislacionit në fuqi.

⁵¹ Profesionit gjyqtarit, Rrjeti i Lisbonës, Këshilli i Europës.

https://www.coe.int/t/dghl/cooperation/lisbonnetwork/themis/Ethics/Paper2_en.asp

⁵² The Bangalore Principles of judicial conduct, confirmed through the ECOSOC Resolution 2006/23, establish ethical standards of judicial conduct and elaborate the principles of independence, impartiality, dignity, equality, competence and orderliness of judges.

⁵³ Neni 4 i Ligjit nr.96/2016 parashikon se: "3. Këshillat publikojnë standartet e etikës dhe rregullat e sjelljes. 4. Secili Këshill emëron magistratin si këshilltarin e etikës, sipas parashikimeve të ligjit "Për organet e qeverisjes së sistemit të drejtësisë".

Faktori 2.3 Parashikueshmëria e vendimeve gjyqësore, siguria juridike dhe standartet e të gjykuarit.

2.3.1 Standartet e Performancës

Doktrina e së drejtës kushtetuese ka pranuar se, siguria juridike është ndër elementët thelbësore të shtetit të së drejtës. Besueshmëria ka të bëjë me faktin se qytetari nuk duhet të shqetësohet vazhdimisht për ndryshueshmërinë dhe pasojat negative të akteve publike, përfshirë vendimet gjyqësore, që cenojnë dhe përkeqësojnë një gjendje të vendosur me akte të mëparshme.

Gjykata Kushtetuese ka vlerësuar se arsyetimi nga ana e gjykatave, ka rëndësi edhe në kuadrin e respektimit të parimit të sigurisë juridike, si një nga aspektet themelore të shtetit të së drejtës. Siguria juridike nënkupton, ndërmjet të tjerash, garantimin e besueshmërisë së individit tek shteti, institucionet e tij dhe aktet që ato nxjerrin. Siguria juridike nënkupton, që në rastet kur gjykata ka vendosur përfundimisht për një çështje, vendimi i saj nuk duhet të vihet në dyshim⁵⁴.

GjEDNJ ka vlerësuar se: "... kundërshti brenda të njëjtit vendim të Gjykatës së Lartë janë të papajtueshme me funksionin e saj gjyqësor. Roli i një Gjykate të Lartë në një Palë Kontraktuese është pikërisht të zgjidhë konfliktet, të shmangë divergjencat dhe të jetë e njëtrajtshme. Në të vërtetë, në çështjen aktuale, vetë Gjykata e Lartë është bërë burim i pasigurisë duke cenuar besimin publik në sistemin e drejtësisë dhe shtetin ligjor. Gjykata vëren që shtetet kontraktuese janë të detyruara të organizojnë sistemin e tyre ligjor në mënyrë që të lejojnë gjykatat të identifikojnë procedurat gjyqësore dhe, kur është e nevojshme, të shmangin miratimin e vendimeve të papajtueshme. Ajo vlerëson që problemi themelor në çështjen aktuale ka rezultuar nga shumëfishtësia e procedurave gjyqësore, të cilat duhet të ishin menaxhuar më mirë për të kontribuar në sqarimin e shpejtë të çështjes në fjalë. Për gjykatën, ekzistenca e procedurave gjyqësore paralele të shumta dhe të ndërlidhura, duke shtruar në thelb të njëjtën çështje ligjore nuk mund të konsiderohet në përputhje me shtetin e së drejtës. Autoritetet shqiptare, duke dhënë një sërë vendimesh kontradiktore në disa nivele të juridiksionit të tyre kanë demonstruar mangësi në sistemin gjyqësor, fakt për të cilin ato janë përgjegjëse. Për më tepër, mënyra në të cilën autoritetet e tjera vendase kanë proceduar nuk ka qenë aspak në përputhje me detyrimin e Palës Shqiptare për të trajtuar situatën e ankuesve në mënyrën më të qartë dhe koherente të mundshme dhe me qëndrueshmëri të plotë"⁵⁵.

Nga perspektiva e “court users”, cilësia e një vendimi gjyqësor nuk duhet parë *stricto sensu*, si cilësi juridike apo cilësi e arsyetimit të vendimit, por edhe nga kohëzgjatja (eficenca), transparenca dhe mënyra e drejtimit të procedurave, komunikimi me palët, dhe cili është impakti i vendimit gjyqësor në shoqëri.

⁵⁴ Vendimi nr.23/2007 i Gjykatës Kushtetuese

⁵⁵ Vendimi i GJEDNJ, Mullahi dhe të tjerë, kundër Shqipërisë

2.3.2 Treguesit e Realizimit

Aspekti i arsytimit ligjor të gjyqtarëve në marrjen e vendimeve vlerësohet, duke u bazuar në tregues të tillë si, qartësia dhe kuptueshmëria e vendimit, struktura e qëndrueshme dhe e mirëorganizuar e vendimit, si dhe cilësia e analizës dhe e argumentimit logjik⁵⁶.

Ndërmjet efincencës dhe drejtësisë mund të ketë një tension, por cilësia e vendimit gjyqësor nënkupton që gjyqtari duhet të arrijë në një rezultat korrekt, për aq sa e lejon materiali që i është vënë në dispozicion gjyqtarit, dhe korrektesa e vendimit përfundimtar nuk duhet sakrifikuar ose çenuar për shkak të efincencës. Kriteret e vlerësimit të cilësisë së vendimeve gjyqësore do të jenë:⁵⁷

- ✓ Sa të hapura dhe transparente, dhe në përputhje me parimet kryesore proceduriale (kontradiktoritetin, barazinë e armëve, të drejtat e mbrojtjes), ka qenë dëgjimi dhe vlerësimi që i ka bërë gjykata pretendimeve të palëve?
- ✓ Sa e kuptueshme, e qartë dhe e thjeshtë ka qenë gjuha, me të cilën është shkruar vendimi?
- ✓ Sa i pajtueshëm është vendimi me jurisprudencën unifikuese të Gjykatës së Lartë, dhe standartet dhe kriteret e Gjykatës Kushtetuese dhe Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut?
- ✓ Sa merr në konsideratë vendimi gjyqësor, përveç koncepteve ligjore, edhe ato realitete të jashtme jo-ligjore, si p.sh konsideratat etike, ekonomike, dhe shoqërore?

2.3.3 Metoda e Matjes

Shih dhe faktorin 3.4. Kontrolli gjyqësor i vendimmarrjes brenda vetë sistemit kombëtar të së drejtës. Analiza e vendimmarrjeve gjyqësore nga gjykata më e lartë për më të ultën, sipas pretendimeve procedurale të palëve. Edhe nxjerrja e vendimeve njehsuese të Gjykatës së Lartë, është tregues i interpretimit ligjor nga gjykatat/ gjyqtarët në mënyrë të qartë, dhe të parashikueshëm.

Të dhëna dhe statistika mbi shfuqizimin e vendimeve, nga gjykatat më të larta për ato më të ultat, mbi këtë standard performance, pra parashikueshmëria e vendimeve gjyqësore, dhe siguria juridike. Mbikqyrje dhe analiza mbi vendimet njehsuese të Gjykatës së Lartë dhe roli i tyre në kuadër të sigurisë juridike.

Sondazhe dhe anketime me opinion publik, mbi vendimmarrjen gjyqësore dhe perceptimin publik d.m.th me pranimin e tyre si të drejta nga opinioni publik dhe shoqëria, e lidhur me besueshmërinë, ose legjitimitetin e vendimeve gjyqësore.

⁵⁶ Neni 72/3 i Ligjit nr.96/2016

⁵⁷ Opinioni nr.11/2008 i CCJE

Faktori 2.4 Përgjegjësia ligjore (penale dhe civile) e gjyqtarëve

2.4.1 Standartet e Performancës

“Përgjegjësia Disiplinore, Penale dhe Civile” përbëhet nga gjashtë kapituj dhe pesë prej tyre rregullojnë hetimin disiplinor, procedimin disiplinor, pezullimin e magjistratëve gjatë hetimit dhe procedimit disiplinor, ekzekutimin dhe regjistrimin e masave disiplinore, parashikuar në ligjin nr.96/2016, Për statusin e Magjistratit⁵⁸.

Shkelje disiplinore për shkak të kryerjes së veprës penale janë:

- a) faktet e pranuar nga gjykata, për të cilat magjistrati është deklaruar fajtor me vendim të formës së prerë për kryerjen e një veprë penale me dashje, për të cilat ligji parashikon dënim me burgim ose me gjobë;
- b) faktet e pranuar nga gjykata, për të cilat magjistrati është deklaruar fajtor dhe dënuar me burgim me vendim të formës së prerë për kryerjen e një veprë penale nga pakujdesia;
- c) faktet e pranuar nga gjykata, për të cilat magjistrati është dënuar nga gjykata me vendim të formës së prerë për kryerjen e veprave penale të ndryshme nga ato të parashikuara në shkronjat “a dhe “b”, më lart, nëse për vetë natyrën e faktit penal të konsumuar, është diskredituar rëndë figura, autoriteti, dinjiteti si dhe është dëmtuar rëndë besimi i publikut temagjistrati dhe organet e drejtësisë;
- ç) faktet e pranuar nga organi kompetent me vendim të formës së prerë, që për nga vetë natyra e tyre është diskredituar rëndë figura, autoriteti, dinjiteti, si dhe është dëmtuar rëndë besimi i publikut te magjistrati dhe organet e drejtësisë, të cilat përbëjnë vepër penale, pavarësisht se vepra penale është shuar, ndjekja penale nuk mund të fillojë ose nuk mund të vazhdojë, është rehabilituar apo ka përfutuar nga falja dhe amnistia.⁵⁹

2.4.2 Treguesit e Realizimit

Treguesit e realizimit njësoj si tek regjimi disiplinor, 2.1.2.

2.4.3 Metoda e Matjes

Metodat e matjes njësoj si tek regjimi disiplinor, 2.1.3.

Faktori 2.5 Integriteti në vendimarrje dhe ndershmëria e drejtimit të procedurave

⁵⁸ Pjesa V e ligjit nr.96/2016

⁵⁹ Neni 104 i ligjit nr.96/2016

2.5.1 Standartet e Performancës

Integriteti i gjyqtarit është ingrediendi më thelbësor i integritetit të gjyqësorit si një pushtet i vetëm⁶⁰. Integriteti bëhet i matshëm përmes angazhimit ndaj vlerave profesionale të gjyqtarit, që janë sjellja gjyqësore e përshtatshme, kujdesi i duhur ndaj çështjes, respektimi i të drejtave procedurale të palëve, sensi i drejtësisë në vendimmarrje, si dhe paanësia.⁶¹

Profesioni i gjyqtarit kërkon standarde të larta gjykimi, konsekuencë në qëndrime dhe çështje të njëjta, dhe menaxhimi të procesit gjyqësor, në mënyrë që palëve t'u rritet besimi tek drejtësia.⁶²

Këshilli i Lartë Gjyqësor është përgjegjës për miratimin e standardeve të etikës gjyqësore dhe të rregullave të sjelljes të gjyqtarëve, si dhe për mbikëqyrjen e respektimit të tyre.

Në veçanti Këshilli: a) bën publike standardet e etikës dhe rregullat e sjelljes së gjyqtarëve; b) rishikon herë pas here rregullat dhe, kur është e nevojshme, i ndryshon ato; c) analizon shkallën e zbatimit/respektimit të rregullave të etikës dhe raporton publikisht për gjetjet.⁶³

Kryetari i Gjykatës mbikëqyr respektimin e etikës gjyqësore dhe të solemnitetit, si dhe bashkëpunon me Këshillin e Lartë Gjyqësor në lidhje me vlerësimin etik dhe profesional të gjyqtarëve, si dhe mbikëqyr disiplinën në punë të gjyqtarëve dhe kërkon fillimin e hetimit kur dyshohet shkelje disiplinore e gjyqtarëve në gjykatat e tyre⁶⁴.

2.5.2 Treguesit e Realizimit

Njësoj si tek treguesit e realizimit më lart, në 2.2.2., faktori 2.2. Integriteti në vendimmarrje dhe ndershmëria në drejtimin e procedurave duhet të orientohet nga:

- ✓ Sa e përshtatshme është sjellja gjyqësore e gjyqtarit ndaj palëve? Si kanë qenë veprimet e tij?
- ✓ Sa garantues dhe i barazlanguar ka qenë ai në proces?
- ✓ Sa etik ka qenë në gjuhën e përdorur gjatë procesit në komunikim?
- ✓ Sa bindje i krijon palëve në proces se ka qenë i parapërgatitur për çështjen dhe i fokusuar në thelbin e konfliktit mes palëve?
- ✓ Sa i pranueshëm është thelbi i vendimmarrjes?
- ✓ A ka pasur ankim për sjelljen e gjyqtarit dhe pretendime gjatë procesit për sjelljen e tij gjyqësore?
- ✓ A përbën fenomen sjellja jo e duhur gjyqësore? Sa ankesa ka në këtë drejtim?
- ✓ Çfarë trendi tregojnë anketimet për sjelljen e gjyqtarëve në tërësi?

⁶⁰ ENCJ Report- Development of minimum judicial standards V 2014-2015 adopted The Hague 5 June 2015, fq.16.

⁶¹ CCJE Opinion no. 3 to the Attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the Principles Governing Judges' Professional Conduct, in particular Ethics, Incompatible Behaviour and Impartiality 2002 and ENCJ London Declaration on Judicial Ethics.

⁶² Profesionit gjyqtarit, Rrjeti i Lisbonës, Këshilli i Europës,

https://www.coe.int/t/dghl/cooperation/lisbonnetwork/themis/Ethics/Paper2_en.asp

⁶³ Neni 83 i ligjit nr.115/2016

⁶⁴ Neni 39 i ligjit nr.98/2016

- ✓ Po statistikak lidhur me ankimet ndaj tyre për sjellje të pandershme?

2.5.3 Metoda e Matjes

Etika në punë e gjyqtarit, në lidhje me angazhimin dhe përgjegjshmërinë në funksion, matet duke u bazuar në treguesit e dalë nga burimet e vlerësimit, të tilla si; rezultati i ankesave dhe verifikimi i tyre, mendimi i kryetarëve dhe vendimet përfundimtare për masat disiplinore brenda periudhës përkatëse të vlerësimit.

Integriteti i gjyqtarit, në lidhje me imunitetin e tij ndaj çdo ndikimi ose presioni të jashtëm, matet duke u bazuar në tregues të tillë si; rezultati i ankesave dhe verifikimi i tyre, mendimi i kryetarëve dhe vendimet përfundimtare për masat disiplinore brenda periudhës përkatëse të vlerësimit.

Paanësia e gjyqtarit, në lidhje me kujdesin e tij ndaj konfliktit të interesit dhe respektimin e çështjeve të grupeve në nevojë, duke përfshirë edhe çështjet e barazisë gjinore dhe të pakicave, matet duke u bazuar në tregues të tillë si përdorimi i gjuhës diskriminuese, numri tejet i lartë i kërkesave të pranuar të palëve për përjashtimin e gjyqtarit, si dhe tregues të tjerë që dalin nga burime të tjera vlerësimi⁶⁵.

Të dhënat dhe statistikak mbi ankesat ndaj veprimtarisë gjyqësore të gjyqtarit, mbi masat disiplinore ndaj tij, mendimet të Kryetarit të gjykatës, etj. Referimi në studime, gjetje dhe raportime të ndryshme nga organizmat ndërkombëtarë, kombëtarë dhe Media. Sondazhe dhe përthithje mendimesh, edhe mbi baza perceptimi nga grupe të ndryshme interesi, ose opinionioni publik i gjerë. Anketime edhe nga vetë gjyqtarët mbi vlerësimin e integritetit gjyqësor⁶⁶.

III. TRANSPARENCA DHE PJESËMARRJA AKTIVE

Pse duhet vlerësuar/matur:

Transparenca administrative është: 1) çështje politike; 2) çështje ligjore. Si çështje ligjore ajo i referohet “të drejtës të palëve dhe të publikut në përgjithësi për të njohur/ditur”, çfarë ndodh brenda procedurave gjyqësore, por edhe sesi administrohet pushteti gjyqësor, se si ushtrohet pushteti gjyqësor, si një nga tre pushtetet publike kushtetuese.⁶⁷

E drejta “për të njohur” dhe “pjesëmarrja efektive”, si standard kombëtar dhe ndërkombëtar i shërben 3 qëllimeve: 1) u mundëson qytetarëve të marrin pjesë dhe mbikëqyrin procesin e vendimarrjes gjyqësore dhe administrimit të gjykatave, si një nga pushtetet publike kushtetuese; 2) rrit efincencën në dhënien e drejtësisë, dhe forcon kontrollin e qytetarëve mbi

⁶⁵ Neni 75 i ligjit nr.96/2016

⁶⁶ Judicial Integrity Self- Assessment Checklist zhvilluar nga UNDP, fq.5-10, Programi i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara, 2018. <http://www.summitofhighcourts2018.com/docs/presentations/JUDICIAL%20INTEGRITY%20SELF-ASSESSMENT%20CHECKLIST.pdf>

⁶⁷ Konventa e Këshillit të Evropës për Aksesimin e dokumentave zyrtare, 18/06/2009

pushtetin gjyqësor, duke i kontribuar administrimit të ndershëm të drejtësisë nga gjykatat, duke parandaluar korrupsionin dhe të tjera forma të keqadministrimit të drejtësisë nga pushteti gjyqësor; 3) rrit transparencën dhe llogaridhënien e gjyqësorit, pra i kontribuon rritjes së besimit të publikut (legjitimitetit), të pushtetit gjyqësor.

Faktori 3.1 Aksesi në një drejtësi cilësore, komunikimi me përdoruesit e gjykatave dhe publikun

3.1.1 Standartet e Performancës

Standartet kushtetuese⁶⁸ dhe ligjore të aksesit të informacionit gjyqësor dhe administrativ⁶⁹, praktikat kombëtare Shqiptare institucionale, dhe standartet ndërkombëtare të deklaruara⁷⁰ kërkojnë akses efektiv të palëve të interesuara, por edhe të publikut në informacion.

Garantimi i aksesit, kërkon të drejtën për të aksesuar dokumentacionin gjyqësor⁷¹, dhe të drejtën për të aksesuar, (për të parë dhe marrë një kopje), të çdo lloj informacioni/rekordi/rregjistri gjyqësor, përfshi edhe atë jo - dokumentar dhe që e tejkalon thjesht një “dosje gjyqësore”. Për aq sa është e mundur, gjykatat duhet t’i ofrojnë shërbimet e tyre ndaj palëve ndërgjyqëse, përmes përdorimit të teknologjive të reja.⁷² Gjykatat duhet të intensifikojnë përdorimin e rrugëve elektronike të komunikimit me publikun.⁷³

Çdo person duhet të trajtohet në mënyrë të barabartë dhe pa asnjë diskriminim nga gjykatat. Çdo person ka akses të barabartë në gjykatë, si dhe ka të drejtë t’i drejtohet gjykatës për mbrojtjen dhe zbatimin e të drejtave të tij ligjore. Gjykatat duhet të funksionojnë në mënyrë transparente, të shpejtë dhe efikase⁷⁴.

Ligji nr. 115/2016 ka parashikuar që Këshilli të caktojë një nga anëtarët e tij për kryerjen e detyrave në lidhje me marrëdhëniet me publikun, ashtu si dhe të caktojë të paktën një gjyqtar për mediat për çdo juridiksion apeli. Në ato raste kur komunikimi me publikun nuk mund të kryhet prej tij, shërbimi kryhet nga shërbimi i shtypit i Këshillit.

3.1.2 Treguesit e Realizimit

Mënyra e zbatimit të këtyre standardeve në nivel stafi administrativ të gjykatave dhe në nivel institucional nga gjykata.

⁶⁸ Neni 23, prg.1 dhe prg.2 të Kushtetutës

⁶⁹ Neni 339/1 i Kodit të Procedurës Penale dhe neni 26 i Kodit të Procedurës Civile; Ligji nr.119/2014 “Për të drejtën e informimit”

⁷⁰ Janë afirmuar nga Gjykatat, Kushtetutat, Traktatet ndërkombëtare, (neni 10 i KEDNJ, neni 11 i Kartës Evropiane të të Drejtave Themelore të BE-së, etj)

⁷¹ Rregullorja nr.1049/ 30 Maj 2001 e (KE) "Mbi aksesin e publikut në dokumentacionin e Këshillit, Parlamentit dhe Komisionit Evropian"

⁷² Rekomandimi No. R (2001) 3 i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës mbi ofrimin e shërbimeve gjyqësore dhe të shërbimeve të tjera ligjore përmes përdorimit të teknologjive të reja

⁷³ Rekomandimi No. R (2001) 3 i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës mbi ofrimin e shërbimeve gjyqësore dhe të shërbimeve të tjera ligjore përmes përdorimit të teknologjive të reja

⁷⁴ Neni 5 i Ligjit nr.98/2016

Treguesit objektivë të transparencës së gjyqësorit: - ekzistenca e mekanizmave transparentë për menaxhimin e çështjeve; -përmbajtja e mekanizmave për menaxhimin e çështjeve; - procedura e ankimit me mundësinë e pjesmarrjes nga jashtë në këtë procedurë; - qëllimi i procedurës së ankimit; - apelimi i vendimit pas ankimit; - numri i ankimeve.

Raporte periodike të gjyqësorit me këto nëntregues: - raporte vjetore; - publikim i raporteve vjetore; -qëllimi i raporteve vjetore; - marrëdhënie me Mediat me këto nën tregues: shpjegime të vendimeve gjyqësore në Media;- udhëzime të disponueshme mbi marrëdhëniet me Median;- raportim i çështjeve nga Mediat- caktimi i gjyqtarit për median pranë çdo gjykate apeli.

3.1.3 Metoda e Matjes

Metoda e matjes së standardit të transparencës, arrihet duke vlerësuar kuadrin juridik shqiptar mbi transparencën, duke monitoruar praktikën administrativo-gjyqësore Shqiptare lidhur me aksesin në informacion dhe dokumentacion në krahasim me standardet e kërkuara ligjore. Monitorime dhe matje sipas metodologjive të njohshme dhe të eksploruara tashmë, përmes një sërë indikatorësh, nga subjekte të ndryshme të shoqërisë civile, por edhe Media, dhe prodhim i analizave në drejtim të realizimit të këtij standardi. Marrëveshje bashkëpunimi me institucionin e pavarur administrativ të Komisionerit për të Drejtën për Informim dhe Mbrojtjen e të Dhënave Personale, dhe krijim metodologjie shkencore për matjen e aksesit në informacion sipas standardeve të brendshme dhe ndërkombëtare.

Faktori 3.2 Aksesi i publikut dhe shtypit/mediave në procedurën gjyqësore dhe në sallat/ambientet gjyqësore

3.2.1 Standartet e Performancës

Aksesi në drejtësi,⁷⁵ fillon me aksueshmërinë fillestare të gjykatave dhe orientimin e court-users, (qytetarëve dhe bizneseve). Vendosja e kontaktit me gjykatat, (go to court), është element i një sistemi drejtësie cilësore, dhe zë fill me disponueshmërinë dhe aksesimin e informacionit në fazën fillestare, (duke inkurajuar përdorimin e IT (e-justice), *në mënyrë që nformacioni procedural të jetë i plotë, i saktë, dhe i përditësuar, duke përdorur IT*⁷⁶, si një aspekt themelor i garantimit të respektimit të nenit 6 të KEDNJ.⁷⁷ Seanca gjyqësore është publike, përveç rasteve kur në ligj parashikohet ndryshe⁷⁸.

3.2.2 Treguesit e Realizimit

⁷⁵ Access to Justice “The Courts”, UNODC

⁷⁶ Neni 47 “Shërbimi i teknologjisë së informacionit” i Ligjit nr.96/2016

⁷⁷ Opinioni nr.14, (2011) të CCJE

⁷⁸ Neni 5/3 i Ligjit nr.98/2016.

Efektiviteti dhe praktikiteti i ushtrimit të së drejtës për fillimin e procedurave gjyqësore do të ishte tregues i realizimit të këtij standardi. Lehtësia e përdoruesve të gjykatave dhe garancitë dhe ndihmesa e shtetit për aksesin në një drejtësi cilësore. Treguesit e realizimit, do të duhej të fokusoheshin në pyetje, si:

- ✓ A është i detyruar të shkojë në gjykatë individi i interesuar, apo ka ndonjë alternativë tjetër?
- ✓ A mund ta ndjekë rastin vetë, apo patjetër duhet një përfaqësues ligjor?
- ✓ A mund të marrë ndihmë ligjore falas, ai/ajo që e ka të nevojshme?
- ✓ Kur dhe si duhet t'i paguajë shpenzimet gjyqësore, dhe sa janë ato të vlerësuara paraprakisht?
- ✓ A ka formularë standarte (user-friendly) dhe udhëzime për hartimin dhe depozitimin e padisë, kundërpadisë, ankimin, rekursin etj, dhe ku duhet të paraqitet kërkuesi për t'i dorëzuar ato?
- ✓ A ka programe që i drejtohen publikut të gjerë, (outreach) për ta edukuar për vendosjen e marrëdhënieve me gjykatën dhe rolin e tyre?
- ✓ A ka një kuadër politikash apo rregullator të verifikueshëm dhe që mbikëqyret, në lidhje me sa më sipër?

3.2.3 Metoda e Matjes

Metodat e matjes, njësoj si tek 3.1.3.

Faktori 3.3 Aksesin në vendimet gjyqësore (arkivat, data-base) dhe informacione të tjera të lidhura me gjykatën

3.3.1 Standartet e Performancës

Gjykatat duhet të krijojnë arkiva elektronikë, që do të mundësojnë mbajtjen dhe përdorimin e dokumentacionit elektronik.⁷⁹ Aksesin në vendimet gjyqësore, (shërbimi i arkivit gjyqësor⁸⁰) dhe informacione të tjera të lidhura me gjykatën duhet të jetë substancial, efektiv, dhe sipas mjeteve më të përshtatshme për kërkuenin. Qendra e dokumentacionit pranë Gjykatës së Lartë, siguron transparencën dhe aksesin on- line të vendimeve të kësaj gjykate⁸¹. Të gjitha dokumentat zyrtare duhet të jenë të rregjistruara dhe të publikuara, ndërkohë që duhet të jetë i inkurajuar publikimi në database elektronik.

⁷⁹ Rekomandimi no. R (2003) i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës "Mbi arkivimin e dokumentave elektronikë në sektorin e drejtësisë".

⁸⁰ Neni 48 i Ligjit nr.96/2016

⁸¹ Neni 35 i ligjit nr.98/2016, sipas të cilit: Qendra e dokumentacionit bën: a) sigurimin e publikimit të menjëhershëm të vendimeve të Gjykatës së Lartë, në përputhje me dispozitat për mbrojtjen e të dhënave personale; b) analizën dhe vlerësimin e vendimeve të Gjykatës së Lartë dhe siguron publikimin e ekstrakteve të vendimeve kryesore, si dhe publikimin e vendimit të plotë;c) ndjekjen dhe studimin e praktikës gjyqësore të gjykatave të tjera dhe gjykatave ndërkombëtare, si dhe u jep gjyqtarëve, ndihmësmagjistratëve dhe këshilltarëve ligjorë jomagjistratë informacion mbi interpretimin e ligjit nga ana e gjykatave.2. Qendra e dokumentacionit punon nën mbikëqyrjen e Zëvendëskryetarit të Gjykatës së Lartë.

3.3.2 Treguesit e Realizimit

Treguesit e realizimit, do të duhej të fokusoheshin në pyetje, si:

- ✓ A janë ligjërisht të gjitha dokumentat e një “dosjeje gjyqësore” të prezumuara si të aksesueshme nga publiku, me disa përjashtime të vogla dhe ngushtësisht të përkufizuara?
- ✓ A ekziston kërkesa/detyrimi ligjor për publikimin proaktiv të të gjitha vendimeve dhe opinioneve gjyqësore?
- ✓ A ekziston një “nëpunës civil” në gjykata, që u përgjigjet kërkesave nga publiku (“fishing for information”), për informacione, që nuk gjenden në database elektronike, dhe që ka detyrimin t’u përgjigjet atyre?

3.3.3 Metoda e Matjes

Metodat e matjes, njësoj si tek 3.1.3.

Faktori 3.4 Arsyetimi i vendimeve gjyqësore

3.4.1 Standartet e Performancës

Vendimet gjyqësore duhet të jenë të arsyetuara. Gjykata e Lartë duhet t’i botojë vendimet e saj, si dhe mendimet e pakicës⁸². Gjyqtari duhet të shpjegojë arsyet e vendimeve të tij, duke iu referuar fakteve për të cilat është zhvilluar procesi, ligjeve të zbatueshme dhe kërkesave të ndryshme të palëve. Në tërësinë e tij ai duhet konsideruar si një unitet, në të cilin pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre. Ato duhet të jenë në shërbim dhe funksion të njëra-tjetrës. Argumentet e pjesës arsyetuese duhet të jenë të bazuara dhe të lidhura logjikisht, duke respektuar rregullat e mendimit të drejtë. Ato duhet të formojnë një përmbajtje koherente brenda vendimit, i cili përjashton çdo kundërthënie ose kontradiksion të hapur ose të fshehtë. Këto argumente duhet të jenë gjithashtu të mjaftueshme për të mbështetur dhe pranuar pjesën urdhëruese. Konkluzionet e pjesës arsyetuese duhet të bazohen jo vetëm në aktet ligjore, por edhe në parimet dhe rregullat, që karakterizojnë mendimin e shëndoshë e logjik.⁸³

Arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Vendimi mund të kontrollohet nga një gjykatë më e lartë sipas procedurave përkatëse dhe, që kjo të jetë e mundur, duhet bërë arsyetimi i vendimit, në të cilin gjyqtari tregon me qartësi faktet dhe ligjin e zbatueshëm, të cilat e kanë çuar në bërjen e një zgjedhjeje ndërmjet disa mundësive.⁸⁴

Funksion i një vendimi të arsyetuar është t’u tregojë palëve që ato janë dëgjuar. Nga ana tjetër, vetëm duke dhënë një vendim të arsyetuar mund të realizohet një kontroll publik i

⁸² Neni 142 i Kushtetutës

⁸³ Vendimet e Gjykatës Kushtetuese nr.11, datë 02.04.2008; nr.7, datë 09.03.2009; nr.23, datë 23.07.2009

⁸⁴ *Ibid*

administrimit të drejtësisë⁸⁵. Neni 6 i KEDNJ detyron gjykatat të arsyetojnë vendimet e tyre, por kjo nuk mund të kuptohet sikur kërkohet një përgjigje e detajuar për çdo argument.⁸⁶

Aspekti i arsyetimit të vendimit gjyqësor vlerësohet, duke u bazuar në tregues të tillë, si qartësia dhe kuptueshmëria e vendimit, struktura e qëndrueshme dhe e mirorganizuar e vendimit, si dhe cilësia e analizës dhe e argumentimit logjik.⁸⁷

Një vendim gjyqësor që ka të qartë vetëm dispozitivin është një vendim, që jep vetëm qartësi dhe siguri juridike, vendimi duhet të demonstrojë se a) gjyqtari ka “kuptuar dhe pasqyruar siç duhet rastin e veçantë para tij”, dhe se gjyqtari b) “ka bërë drejtësi ndërmjet palëve”, duke parandaluar konflikte të tjera, dhe kontribuar në harmoninë sociale.

3.4.2 Treguesit e Realizimit

Analiza e vendimmarrjeve gjyqësore nga gjykata më e lartë për më të ultën, sipas pretendimeve procedurale të palëve, është tregues i realizimit të këtij standardi, i cili do të duhej të fokusohet në këto pyetje:

- ✓ A është arsyetimi i qartë dhe i kuptueshëm⁸⁸, dhe i plotë në lidhje me bazën ligjore, dhe analitik në lidhje me faktet dhe provat që e justifikojnë atë?
- ✓ A i është përgjigjur gjyqtari në arsyetimin e vendimit të gjitha pretendimeve të palëve, dhe a i ka specifikuar, duke i arsyetuar të gjitha pikat, që e justifikojnë marrjen e vendimit gjyqësor, dhe e bëjnë atë të ligjshëm?
- ✓ A reflekton vendimi përputhshmëri me parimet e jurisprudencës së Gjykatës së Lartë, Gjykatës Kushtetuese, dhe GJEDNJ?
- ✓ Sa ankesa dhe rekurse ka bazuar mbi cenimin e këtij standardi nga palët e interesuara?
- ✓ Sa shpesh vendimi gjyqësor i gjyqtarëve konkrete bëhet i cenueshëm nga gjykatat më të larta, pikërisht për mosplotësim të standardit të arsyetimit?

3.4.3 Metoda e Matjes

Metoda e matjes njësor si tek 2.3.3 më lart. Të dhëna dhe statistika mbi shfuqizimin e vendimeve, nga gjykatat më të larta për ato më të ultat, mbi këtë standard performance, pra arsyetimi i vendimeve gjyqësore. Hulumtim dhe analizë statistikore e vendimeve të Gjykatës së Lartë dhe Gjykatës Kushtetuese në drejtim të standardit të arsyetimit gjyqësor. Kontrolli gjyqësor i vendimmarrjes brenda vetë sistemit kombëtar të së drejtës mbi këtë element është standard i realizimit, por edhe i matjes së nivelit të arsyetimit të vendimit gjyqësor.

⁸⁵ Vendimi i GJEDNJ në çështjen Hirvisaari kundër Finlandës, 27 shtator 2001, prg. 30

⁸⁶ Vendimi i GJEDNJ në çështjen Van de Hurk kundër Hollandës, 19 prill 1994, prg. 61

⁸⁷ Neni 72/3 i Ligjit nr.96/2016

⁸⁸ Opinioni nr.7/2005 i CCJE

Faktori 3.5 Gjenerimi i informacioneve dhe zgjidhja efektive e problemeve të pjesëmarrjes, për palët, publikun dhe shtypin

3.5.1 Standartet e Performancës

Garantimi i transparencës dhe aksesit në informacion gjyqësor si dhe informacion administrativ të prodhuara nga gjykatat. Garantimi i aksesit fizik në sallat e gjykatës për përdoruesit, duke përfshirë edhe ata me problematika të aftësisë së kufizuar fizike. Efektiviteti i zgjidhjes së kërkesave të palëve dhe publikut.

Standartet ligjore, kërkojnë që **shërbimet për marrëdhëniet me publikun** të kujdesen për informimin e publikut dhe medias në lidhje me veprimtaritë e gjykatës, si dhe për çështje të caktuara gjyqësore, në përputhje me rregullat e miratuara nga Këshilli i Lartë Gjyqësor. Qëllimi është që: a) t'i sigurohet medias dhe publikut informacion faktik rreth vendimeve gjyqësore dhe për korrigjimin e gabimeve të mundshme mbi faktet për çështje të caktuara; b) t'i komunikohet medias përmbledhje e vendimeve gjyqësore për çështje që kanë interes publik; c) të mbahen kontakte me median për seancat gjyqësore të çështjeve që kanë interes të veçantë publik; ç) të sigurohet informacion, në përputhje me ligjin "Për të drejtën e informimit", në veçanti në lidhje me çështjet në gjykim dhe administratën gjyqësore; d) të publikohen të gjitha vendimet gjyqësore në përputhje me ligjin⁸⁹.

Drejtoria e Përgjithshme e Administrimit të Gjykatave dhe Teknologjisë së Informacionit mbështet veprimtarinë e KLGJ-së, në zbatim të kompetencave të saj, përmes dy drejtorive⁹⁰. **Drejtoria e IT dhe Administrimit të Çështjeve** ushtron kompetencat mbi:

- zhvillimin ose pjesëmarrjen në zhvillimin e sistemit elektronik të teknologjisë së informacionit për përdorim në gjykata;
- menaxhimin, koordinimin, monitorimin dhe mbikqyrjen e përdorimit të teknologjisë së informacionit në gjykata;
- përcaktimin e sistemit të zbatueshëm të sistemit elektronik të teknologjisë së informacionit të çështjeve dhe kujdeset që sistemi të përdoret në çdo gjykatë;
- përcaktimin e rregullave për funksionimin, dhe sigurinë e sistemit elektronik të menaxhimit të çështjeve dhe për mbrojtjen e të dhënave personale të përdorura dhe të ruajtura nga sistemi;
- mirëmbajtjen e sistemit elektronik të teknologjisë së informacionit të çështjeve, në përputhje me rregullat e parashikuara;
- sigurimin e saktësisë dhe sigurisë së të dhënave dhe mbrojtjen e të dhënave personale;

⁸⁹ Neni 46 i ligjit nr.98/2016.

⁹⁰ Ngritja e kesaj njesie eshte bazuar ne nenet 79, 84, 85, 86, 87, 88, 89 dhe 92 te ligjit nr. 115/2016 "Per organet e qeverisjes se sistemit te drejtesise" dhe ne ligjin nr. 98/2016 "Per organizimin e pushtetit gjyqesor ne Republiken e Shqiperise".

- garantimin që sistemi elektronik i teknologjisë së informacionit të të dhënave gjeneron informacione statistikore, të cilat janë të nevojshme për punën e Këshillit të Lartë Gjyqësor dhe të organeve të tjera dhe që përputhen me standardet europiane për treguesit e punës së gjyqësorit, të tilla si: **norma e evadimit të çështjeve, numri i çështjeve për gjyqtar, kohëzgjatja mesatare e çështjeve dhe kohëzgjatja e çështjeve në proces në raport me kohëzgjatjen mesatare, etj;**
- përcaktimin e rregullave për përdorimin e detyrueshëm të sistemit elektronik të menaxhimit të çështjeve, njësimin e futjes së të dhënave dhe për saktësinë e të dhënave.
- përgatit rregulla më të hollësishme **për programin dhe procedurat e ndarjes së çështjeve me short**, të cilat në veçanti përcaktojnë: a) programin për organizimin e shortit, me qëllim që të disponojë karaktere dhe parametra të mjaftueshëm, të cilët sigurojnë standardet me të larta të transparencës dhe të kapaciteteve të gjurmimit; b) mënyrën transparente të dokumentimit të përgatitjes së shortit; c) afatet e organizimit të shortit dhe mënyrën e njoftimit paraprak të tij; ç;) kriteret për sigurimin e ndarjes së drejte të çështjeve ndërmjet gjyqtareve; d) rastet dhe kriteret e rindarjes së çështjeve me short, kur është e nevojshme për shkaqe të justifikuara; dh) kriteret transparente dhe objektive për procedurën e përjashtimit të gjyqtareve nga shorti për shkak të ngarkesës ose për shkak të angazhimit të gjyqtareve në veprimtari të tjera në funksion të gjykatës apo të pushtetit gjyqësor; e) kriteret transparente dhe objektive për ndarjen e çështjeve në rast mosfunksionimi të sistemit elektronik të çështjeve.

3.5.2 Treguesit e Realizimit

Efektiviteti dhe praktikiteti i mundësimit të pjesëmarrjes në procedura gjyqësore do të ishte tregues i realizimit të këtij standardi. Lehtësia e përdoruesve të gjykatave dhe aksesit fizik i sallave gjyqësore, do të ishin tregues realizimi të standardit të aksesit fizik të gjykatave nga të interesuarit. Tregues të realizimit të zgjidhjeve efektive të aksesit fizik, dhe virtual të gjykatave:

- ✓ Shpejtësia për të gjeneruar një informacion të caktuar
- ✓ Cilësia e informacionit, nëse është saktë, i rregullt, i përdorshëm, etj
- ✓ Në trajtimin e kërkesave të palëve dhe të publikut, a ka një përjasje “për të zgjidhur problemet”, apo ka pengesa dhe barrierat e pajustificueshme administrative?

3.5.3 Metoda e Matjes

Metodat e matjes 3.1.3. dhe 3.2.3. Matje bazuar mbi monitorime, analiza statistika dhe të dhënash të gjeneruara nga sistemi si dhe mbi sondazhe nga përdoruesit e shërbimeve të drejtësisë, sipas standardeve të CEPEJ.

IV. EFIÇENCA NË DHËNIEN E DREJTËSISË

Pse duhet vlerësuar/matur:

Eficientia e gjyqësorit kuptohet gjerësisht si një nga komponentët e integritetit të gjyqësorit. Disa nga treguesit e UNODC për korrupsionin gjyqësor janë çështje/problematika të lidhura me eficientën e gjyqësorit si; p.sh, vonesat në ekzekutimin e urdhrave/vendimeve të gjykatës, lëshimi i pajustificuar i fletëhirrjeve për gjyq dhe i nxjerrjes në liri me kusht, ndryshueshmëria e dhënies së dënimeve e pajustificuar, mosjellja e të burgosurve/atyre nën masa sigurie para gjykatës, vonesat në dhënien dhe zbardhjen e vendimeve, treguesit e lartë të dhënies së dënimeve me pafajësi, konfliktet e interesave, qëndrimi i zgjatuar si gjyqtar në një gjykatë të caktuar ose një karrierë jomeritore, shoqëria e tepruar me disa anëtarë të caktuar të gjyqësorit, punësimi para dhe pas humbjes së statusit të magistratit.

Matja e këtij Faktori synon të: 1) gjurmojë masën ose ngarkesën e çështjeve që rrjedhin/kalojnë përmes sistemit gjyqësor nga depozitimi i padisë, deri në marrjen e vendimit përfundimtar si dhe: 2) të masë arsyeshmërinë/oportunitetin e kohës, (pa vonesa të pajustificueshme ose ngjeshje/backlogs të çështjeve), brenda të cilës merret drejtësia pa e cënuar cilësinë e vendimit gjyqësor, referuar edhe mjaftueshmërisë së burimeve, që ka në dispozicion gjyqësori për arritjen e këtij objekti. Pra, nëse efiçenca do të matet sipas një *metode sasiore*, hetimi i natyrës së vendimit gjyqësor, pra efiçektiviteti ose cilësia e zbatimit të tij do të kryhet sipas një *metode cilësore*.

Faktori 4.1 Efektiviteti i ushtrimit të së drejtës për fillimin e procedurave gjyqësore dhe kohëzgjatja deri në vendimarrje

4.1.1 Standartet e Performancës

Garantimi i efiçencës së shërbimeve gjyqësore, me qëllim aksesin e individëve në gjykatë nga perspektiva e plotësimit të nevojave të shoqërisë për të gjetur zgjidhje të drejtë, të duhur, të shpejtë para gjykatës⁹¹. Shih dhe faktorin 3.5, më lart.

4.1.2 Treguesit e Realizimit

Aksesimi i shpejtë i informacionit dhe gjykatës dhe efiçektiviteti i ushtrimit të të drejtave, (p.sh. koha dhe facilitetet, që i duhet të pandehurit për të shqyrtuar materialet dhe dëshmitë ku bazohet akuza, për të përgatitur mbrojtjen, në lidhje me të drejtën për të dalë sa më parë para gjykatës, për hartimin e padisë, për vlerësimin e kostove, etj).

Aftësinë e gjykatës për të mbajtur ritmin e shpejtësisë dhe cilësisë, ndërmjet numrit të çështjeve të depozituara me vendimet e zgjidhura me vendim përfundimtar.

⁹¹ The UN Rule of Law Indicators: Implementation Guide and Project Tools, First Edition, 2011, pg.10

Norma (ratio) e pastrimit (clearance rate) është treguesi, që shpreh ose mat raportin ndërmjet numrit të çështjeve të regjistruara me ato të zgjidhura. Për këtë qëllim do të maten:

- ✓ Numri i çështjeve që depozitohen në seksionet, civile, penale, tregtare, gjykatat administrative, çështjet e falimentimit, konkurrencës, financiare, të drejtat e konsumatorit, të fëmijëve, etj, (gjykata e shkallës së parë/për çdo 100 banorë).
- ✓ Eficenca në procedurën gjyqësore, ose koha (timeline), që i duhet një gjykate, (sipas hierarkisë dhe sipas kompetencës lëndore), për të arritur në vendimin përfundimtar.
- ✓ Cilësia në dhënien e drejtësisë, që në thelbin e saj nënkupton “cilësinë e vendimeve gjyqësore”.⁹²

6 indikatorët e performancës së eficientës së gjykatave janë:

1. Ngarkesa për çdo gjyqtar;
2. Produktiviteti, që do të thotë produkti që del, pra numri i vendimeve të ndahet mes të gjithë punonjësve dhe orëve të punuara për to⁹³;
3. Kohëzgjatja e proceseve;
4. Kosto për një çështje, pra sa më e vogël kostoja për një çështje, aq më efiçente është gjykata;
5. Përqindja e çështjeve të hequra, që llogaritet mbi numrin e atyre që hyjnë dhe atyre që dalin. Çështjet që mbeten dhe hiqen vitin pasardhës, janë ato të mbeturat dhe sa më i vogël numri i të mbeturave, aq më efiçente është gjykata.
6. Buxheti i gjykatës, pra sa është i mjaftueshëm për punën që bën me ato kapacitete njerëzore, financiare dhe infrastrukturore në dispozicion⁹⁴.

4.1.3 Metoda e Matjes

Ky tregues mat kohëzgjatjen e proceseve, (timeline), sipas një metode sasimore, duke krahasuar treguesit e performancës së gjyqësorit shqiptar me ato të vendeve të rajonit dhe të BE-së, kriterëve të jurisprudencës së GJEDNJ, etj. Kohëzgjatja që merr apo duhet të marrë një çështje gjyqësore, duhet bazuar në statistika dhe analiza mbi statistikat. Duhet të ketë informacion të mjaftueshëm se sa zgjat një çështje e caktuar dhe se sa zgjasin specifikisht të gjitha fazat e procesit nga paraqitja e kërkesës deri në shpalljen e vendimit. Vetëm pasi realizohet ky proces vendosen dhe standardet e brendshme për kohëzgjatjen e një çështje, ose standardet e një gjykate të caktuar për çështjen dhe monitorohet zbatimi i standardeve, pra dhe përgjegjësia specifike e personit sipas kompetencës/rolit përkatës në proces, d.mth. e

⁹² CEPEJ, Working Group on quality of justice (CEPEJ-GT-QUAL)

⁹³ Specialistët të fushës, zotërojnë metodologjinë dhe parametrat e matjes së produktivitetit, pra sa prodhon intelektualisht dhe fizikisht çdo punonjës i gjykatës, duke pasur parasysh orët e punës. Duke përllogaritur produktivitetin e çdo personi, llogaritet dhe produktiviteti i çdo strukture dhe të të gjithë gjykatës.

⁹⁴ Standardet e SATURN, CEPEJ - Eficenca dhe Efikasiteti në sistemin gjyqësor, Këshilli i Europës.

sekretarisë, e gjyqtarit, e ndihmësit ligjor, e të gjithë aktorëve dhe faktorëve që luajnë rol në kohëzgjatjen e arsyeshme⁹⁵.

Faktori 4.2 Impakti i menaxhimit të çështjeve, si rrjedhojë e rolit të vetë gjyqtarit mbi kohëzgjatjen e procedurave gjyqësore

4.2.1 Standartet e Performancës

GJK ka theksuar se, arsyeja e zgjatjes së procesit duhet të vlerësohet mbi bazën e kriterëve të përcaktuara në jurisprudencën e GJEDNJ-së, sipas së cilës arsyeja e kohëzgjatjes së procesit gjyqësor duhet të vlerësohet nën dritën e rrethanave të veçanta të çështjes, duke pasur parasysh sidomos kompleksitetin e çështjes, sjelljen e kërkuarit, sjelljen e autoriteteve, si dhe rrezikun që passjell për kërkuarin kjo tejzgjatje e afateve të gjykimit⁹⁶. Tek sjellja e autoriteteve, si element ndikues analizohet dhe roli i gjyqtarit përkatës në çështjen gjyqësore, pra sa ai/ajo me mënyrën e menaxhimit ka ndikuar në zvarritjen e procesit gjyqësor.

“Standartet minimale të afatit” janë afate orientuese, brenda të cilave një çështje duhet të përfundojë. Këshilli miraton dhe rishikon standartet minimale të afatit, në mënyrë të veçantë për lloje të ndryshme çështjesh, duke vlerësuar natyrën, kompleksitetin dhe sasinë e çështjeve të regjistruara në gjykatë, si dhe infrastrukturën e gjykatës⁹⁷.

Sipas GJEDNJ, shtetet duhet të kërkojnë mënyra për t'u siguruar që sistemet e tyre gjyqësore nuk krijojnë vonesa në procese gjyqësore. Shtetet duhet t'i organizojnë sistemet e tyre ligjore për t'u mundësuar gjykatave të tyre që të garantojnë të drejtën për të marrë një vendim përfundimtar brenda një kohe të arsyeshme.⁹⁸ Megjithatë, përgjegjësia kryesore për përgatitjen e çështjes dhe për kryerjen e shpejtë të një gjykimi u takon gjyqtarëve⁹⁹.

GJEDNJ-ja ka konstatuar se ndryshimet e përsëritura të gjyqtarëve "nuk mund ta zhveshin shtetin nga përgjegjësia, pasi ai është përgjegjës për të siguruar që administrimi i drejtësisë është organizuar siç duhet.¹⁰⁰ Ashtu sikurse një "mbingarkesa kronike" e gjykatave me çështje nuk i justifikon proceset e tejzgjatura¹⁰¹.

Nga standartet e SATURN, rezulton që personat përgjegjës për administrimin e drejtësisë janë që nga kryetari i Gjykatës, gjyqtarët specifikë, këshilltarët dhe i gjithë stafi administrativ që është i përfshirë në procesin vendimmarrës sipas rolit të tij/saj. Kohëzgjatja që merr apo duhet të marrë një çështje gjyqësore duhet bazuar në statistika dhe analiza mbi statistikat. Duhet të ketë informacion të mjaftueshëm se sa zgjat një çështje e caktuar dhe se sa zgjasin

⁹⁵ SATURN guidelines for judicial time management, CEPEJ- SATURN (2015) 2. Janë 15 udhëzime të SATURN dhe standarde, që duhen ndjekur për orientim mbi menaxhimin e kohës të gjykatave.

⁹⁶ Vendimi nr.59, datë 16.09.2016 i Gjykatës Kushtetuese

⁹⁷ Neni 2/m i ligjit nr.96/2016

⁹⁸ Cocchiarella k. Italisë, Nr. 64886/01, 29 mars 2006, prg. 119; Dobbertin k. Francës, nr. 13089/87, 25 shkurt 1993, prg. 44.

⁹⁹ Capuano k. Italisë, nr. 9381/81, 25 qershor 1987, prg. 30-31.

¹⁰⁰ Lechner dhe Hess k. Austrisë, nr. 9316/81, 23 prill 1987, prg. 58.

¹⁰¹ Probstmeier k. Gjermanisë, nr. 20950/92, 1 korrik 1997, prg. 64.

specifikisht të gjitha fazat e procesit nga regjistrimi i kërkesës deri në shpalljen e vendimit. Vetëm pasi realizohet ky proces vendosen dhe standardet e brendshme për kohëzgjatjen e një çështje, ose standardet e një gjykate të caktuar për çështjen dhe monitorohet zbatimi i standardeve, pra dhe përgjegjësia specifike e personit sipas kompetencës/rolit përkatës në proces¹⁰².

4.2.2 Treguesit e Realizimit

Potenciali dhe/ose aftësitë e gjyqësorit për ta shfaqur këtë potencial, (kapacitetin profesional të sistemit të drejtësisë/gjyqësor/në varësi të burimeve (njerëzore, financiare, etj.)¹⁰³ Impakti i organizimit dhe menaxhimit të brendshëm të gjykatave (procedurat e caktimit të çështjeve, disponueshmëria e informacionit dhe rekordeve gjyqësore për palët dhe publikun) etj, mbi shpejtësinë e gjykimit dhe arritjen në një vendim përfundimtar brenda një kohe të arsyeshme.

Realizimi bëhet e bazuar mbi treguesit e mëposhtëm:

- ✓ Cilat janë kapacitetet profesionale të gjyqtarit për të dhënë vendime brenda një kohëzgjatjeje të arsyeshme dhe sa ndikojnë (impakti), ato në kohëzgjatjen e procedurave?
- ✓ Si varion ky tregues për kategori të ndryshme rastesh, p.sh për çështje penale, civile, administrative, rastet e korrupsionit dhe të krimeve të rënda, të procedurave të falimentimit, të së drejtës së konsumatorit, të të miturve, etj?
- ✓ Cili është ndikimi i menaxhimit administrativ të gjykatave në shpejtësinë e gjykimit të çështjeve?
- ✓ Si është mjaftueshmëria e burimeve njerëzore dhe financiare në raport me shpejtësinë e gjykimit të një çështjeje?

4.2.3 Metoda e Matjes

Njësoj si tek 4.1.3.

Faktori 4.3 Ngarkesa në punë e gjyqësorit

4.3.1 Standartet e Performancës

Gjyqësori është trupa e gjyqtarëve me funksion gjykues, ndërsa gjykatat janë organizata, ndaj ndërveprimi ndërmjet gjyqtarit individual dhe gjykatës si organizatë, në organizimin e punës gjyqësore dhe jo thjesht në përmbushjen e funksionit gjykues ka një ndikim të caktuar mbi pavarësinë, efektivitetin dhe eficientësinë në dhënien e drejtësisë.

Këshilli i Lartë Gjyqësor mbikëqyr vazhdimisht ngarkesën e çështjeve gjyqësore dhe të punës së gjykatave, duke u bazuar në të dhënat e mbledhura, me qëllim përmirësimin e eficientësisë së

¹⁰² SATURN guidelines for judicial time management, CEPEJ- SATURN (2015)

¹⁰³ EU Justice Scoreboard, online: http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_2016_en.pdf.

gjykatave ose zvogëlimin e ngarkesës së punës së gjyqtarëve dhe personelit të gjykatës¹⁰⁴. Këshilli i Lartë Gjyqësor përgatit dhe publikon brenda muajit qershor të çdo viti raportin vjetor për ngarkesën e çështjeve gjyqësore dhe të punës së gjykatave për vitin kalendarik të mëparshëm, duke përfshirë rekomandime për përmirësimin e efikasitetit të gjykatave ose për zvogëlimin e ngarkesës së punës së gjyqtarëve dhe personelit të gjykatës¹⁰⁵. Të paktën çdo pesë vjet Këshilli i Lartë Gjyqësor vlerëson numrin e gjyqtarëve për çdo gjykatë dhe nëse është e nevojshme rishikon numrin e gjyqtarëve pas marrjes së mendimit nga Këshilli i Gjykatës¹⁰⁶.

4.3.2 Treguesit e Realizimit

Impakti që ka menaxhimi i çështjeve nga vetë gjyqtari, (studimi i çështjes para fillimit të procedurës, veprimet përgatitore, komunikimi dhe orientimet për palët gjatë progresit të procedurës), si dhe menaxhimi i brendshëm i gjykatave, (ndërveprimi i gjyqtarit individual të çështjes me Kancelarin dhe Kryetarin e Gjykatës), në efikasitetin e drejtësisë, (dhënien e vendimit përfundimtar brenda një kohe të arsyeshme).

- ✓ Angazhimi proaktiv i gjyqtarit për rrjedhjen dhe menaxhimin e procedurës deri në dhënien e vendimit brenda afateve të arsyeshme;
- ✓ Vendosja e kufijve kohorë (time-frame) brenda të cilave do të duhej të merrej vendimi përfundimtar;
- ✓ A ka një politikë në gjykata për të shmangur vonesat dhe shtyrjet për shkaqe me një justifikim jo të mirë dhe në keqbesim, (adjournments only for a good cause), dhe si mbikqyret ajo?
- ✓ Si mund të kontrollohet nga gjykata ritmi i zhvillimit të hetimit gjyqësor, (faza kryesore e procedurës)?
- ✓ A ka një sistem për monitorimin e performancës?
- ✓ Cili është koordinimi ndër - institucional në fushën e Drejtësisë Penale, për vetë kompleksitetin e saj?
- ✓ Si ndodh identifikimi i atyre çështjeve që janë të përshtatshme për zgjidhje me pajtim, ndërmjetësim, etj?
- ✓ Cili është impakti që ka përdorimi i IT, audio dhe video, në efikasitetin e procedurave gjyqësore?
- ✓ Cilat janë trajnimet që kanë për objektiv përmirësimin e efikasitetit të performancës së gjyqësorit, (trajnime për degë të specializuara të së drejtës, trajnime për procedurën, trajnime për menaxhimin e ngarkesës së çështjeve, trajnime administrative dhe për menaxhimin e ngarkesës së çështjeve për gjyqtarët, trajnimet për kancelarin dhe kryetarin e gjykatës, trajnime për personelin jo-gjyqësor)?

4.3.3 Metoda e Matjes

¹⁰⁴ Neni 22/1 i ligjit nr.98/2016.

¹⁰⁵ Ibid, neni 22/2.

¹⁰⁶ Ibid, neni 22/3

Njësoj si tek 4.1.3. dhe 4.2.3, matje të harmonizuara për të gjithë treguesit e performancës së menaxhimit të çështjes gjyqësore. Metodatat e matjes sipas metodologjisë së CEPEJ, duke e ndërthurur me problematikat konkrete, sipas specifikës së gjykatave përkatëse, ose sipas natyrës së çështjeve në gjykim.¹⁰⁷

Faktori 4.4 Njohuritë profesionale dhe mbështetja për gjyqësorin në juridiksionin e specializuar, dhe në çështjet me elementë ndërkombëtare

4.4.1 Standartet e Performancës

Standartet organizative - strukturale, kushtetuese dhe ligjore kërkojnë:

- **Gjykata të posaçme:** a) gjykatat administrative të shkallës së parë dhe Gjykata Administrative e Apelit; b) Gjykata e Posaçme e Shkallës së Parë dhe e Apelit për gjykimin e veprave penale të korrupsionit dhe krimit të organizuar. Gjykata e Lartë gjykon çështje të juridiksionit të përgjithshëm dhe të posaçëm¹⁰⁸.

- **Seksione brenda gjykatave,** për të mundësuar specializimin, kur kjo është e nevojshme, bazuar në kriteret objektive, në veçanti në numrin e gjyqtarëve në gjykatë, llojin dhe numrin e çështjeve në të paktën tri vitet e fundit në atë gjykatë. Seksionet e gjykatave përbëhen nga së paku gjashtë gjyqtarë. Caktimi i gjyqtarëve në seksione dhe trupa gjykues bëhet duke marrë parasysh përvojën profesionale dhe fushën e tyre të interesit.¹⁰⁹

Gjyqtarët performojnë në ushtrimin e funksionit të tyre, në nivel më të lartë ekspertize, nëse specializohen në fusha të caktuara dhe konkrete, (tregtare, civile, familjare, administrative, krim i organizuar dhe antikorrupsion).

4.4.2 Treguesit e Realizimit

Treguesit e realizimit do të duhej të fokusoheshin në:

- ✓ Sa mbështetje kanë gjykatat e posaçme bazuar mbi specifikën e tyre, ndryshe nga gjykatat e juridiksionit të përgjithshëm?
- ✓ Sa mbështetje kanë gjyqtarët sipas fushave të specializimit dhe natyrës së çështjeve që gjykojnë?
- ✓ Sa buxhet shpenzohet për nevojat e shfrytëzimit të kontakteve ndërkombëtare, në rastet kur është e nevojshme?
- ✓ Sa menaxhim dhe efikasitet, kanë rastet kur kërkohet ekspertizë ndërkombëtare?
- ✓ Si realizohet ndihma juridike mes gjykatave të shteteve të huaja?

¹⁰⁷ Mund të përdoren produktet e SEJ I dhe SEJ 2, projekte "Mbi rritjen dhe forcimin e efikasitetit dhe efikasitetit në gjykatat shqiptare".

¹⁰⁸ Neni 3/3 i ligjit nr.98/2016.

¹⁰⁹ Ibid, neni 23.

- ✓ Si facilitohet ndërveprimi mes disa institucioneve në raste konkrete dhe të ndërlikuara?

4.4.3 Metoda e Matjes

Krahasim i situatës *de jure* me situatën *de facto* lidhur me kërkesat e ligjit për specializim të gjyqtarëve dhe përfshirjen e tyre në gjykim sipas përvojës profesionale. Ballafaqim i legjislacionit dhe praktikës shqiptare me standardet dhe praktikat më të mira të fushës. Sondazhe mbi vetvlerësimin e vetë gjykatave dhe gjyqtarëve për mbështetjen që u duhet garantuar me qëllim gjykimin e çështjeve me elementë ndërkombëtarë.

Faktori 4.5 Kostot e procesit, shpenzimet procedurale dhe mjaftueshmëria me personel e trupës gjyqësore, si dhe me personel mbështetës administrative-jogjyqësor.

4.5.1 Standartet e Performancës

Përcaktimi i tarifave gjyqësore në gjykimin e çështjeve civile, administrative, bëhet me qëllim përfitimin e shërbimeve efektive dhe cilësore të ofruara nga gjykata. Kuadri ligjor mbi kostot e procesit; KPC, Kreu IV, nent 102-110¹¹⁰, ligji nr.98/2017 "Për tarifën gjyqësore në Republikën e Shqipërisë", si dhe ligji nr.111/2017, "Për Ndihmën Juridike të garantuar nga Shteti", duket i plotë nga pikëpamja normative, dhe që mund të arrijë të garantojë akses efektiv të individëve në gjykatë, por edhe të sigurojë të ardhura për buxhetin e gjykatës, në favor të cilësisë së shërbimeve gjyqësore.

Administrimi i mirë i drejtësisë fillon me garancinë që një individ të ketë akses në gjykatë për t'i siguruar atij të gjitha aspektet e shqyrtimit të një çështje gjyqësore. Aksesin në gjykatë duhet të jetë substantiv dhe jo thjesht formal. Mohimi i të drejtës për t'iu drejtuar gjykatës dhe për të marrë një përgjigje përfundimtare prej saj për pretendimet e ngritura, përbën cenim të së drejtës themelore për një proces të rregullt ligjor. Aksesin në gjykatë është, para së gjithash, një kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera kushtetuese dhe ligjore.

Aksesin në ndihmë juridike falas duhet konsideruar si pjesë e rëndësishme e nenit 6 të KEDNJ, të së drejtës për proces të rregullt ligjor. Është pikërisht e drejta për ndihmë juridike falas, që garanton aksesin cilësor në drejtësi, përmes përjashtimit nga tarifën dhe shpenzimet gjyqësore si dhe përmes mbrojtjes me përfaqësues ligjor të garantuar nga shteti. GJEDNJ ka theksuar se për të shmangur arbitraritetin, shtetet duhet të parashikojnë një mekanizëm, që

¹¹⁰ Neni 102/1: Shpenzimet gjyqësore përbëhen nga tarifën dhe nga shpenzimet e tjera të nevojshme të gjykimit. Neni 105/1: "Shpenzimet për dëshmitarët, përmbaruesit, ekspertët, përkthyesit dhe për këqyrjen e sendeve ose këqyrjen në vend, parapaguhet nga pala që i ka kërkuar në shumën që ka caktuar gjykata. Gjykata, duke marrë parasysh rrethanat e çështjes dhe gjendjen pasurore të palëve, me vendim, ia ngarkon njëres ose tëdyja palëve shpenzimet, pavarësisht se cila prej tyre ka kërkuar pyetjen e dëshmitarëve, kryerjen e ekspertimit, thirrjen e përkthyesit ose këqyrjen". Neni 105/b: Personat që, sipas dispozitave për tarifën, përjashtohen ngapagimi i taksës, përjashtohen edhe nga pagimi i shpenzimeve të tjera gjyqësore. Në këto raste, shpenzimet përballohen nga fondipërkatës i parashikuar në Buxhetin e Shtetit.

selekton çështjet, që mund të përfitojnë ndihmë juridike falas¹¹¹. Varet nga shteti përkatës, që të krijojë një sistem të tillë ndihme juridike të garantuar nga shteti, që të jetë në përputhje me kërkesat dhe standardet e GJEDNJ.¹¹²

Ligji nr.98/2017, ka për objekt përcaktimin e llojeve të tarifave gjyqësore, masën, mënyrën dhe afatin e pagesës dhe rastet e përjashtimit nga pagimi i tyre. Sipas këtij ligji, tarifat gjyqësore janë tre llojesh: a) **tarifa gjyqësore të përgjithshme**, për paraqitjen e çështjeve në gjykata; b) **tarifa gjyqësore të veçanta**, për kryerjen e veprimeve procedurale në gjykata dhe shërbimet e administratës gjyqësore; dhe c) **tarifa gjyqësore shtesë**, në funksion të administrimit korrekt të procesit gjyqësor.

Sipas këtij ligji, tarifat e përgjithshme gjyqësore aplikohen përpara fillimit të çështjes dhe, mbi këtë bazë, nis gjykimi. Individit, në shumë raste, i drejtohet gjykatës për të kërkuar një të drejtë, të cilën pikërisht pushteti administrativ publik, nuk ia ka njohur, ia ka cenuar apo cunuar dhe, nga ana tjetër, individit vihet në pozitë të vështirë përballë gjykatës, pasi për t'iu drejtuar asaj dhe që ajo të ketë mundësinë për ta dëgjuar, do të duhet që ai të paguajë, paraprakisht, tarifën gjyqësore. Në jo pak raste, individë me të ardhura të pakta, që nuk plotësojnë as kushtet për të përfituar ndihmën juridike, apo për t'u përjashtuar nga tarifat, për të kërkuar një të drejtë, do të ndodheshin realisht në pamundësi që të fillonin një proces gjyqësor, pikërisht për shkak të detyrimit për të paguar tarifën. Krijimi i barrierave të tilla financiare, do të krijonte premisën që individit të frenohej për t'iu drejtuar një gjykate më të lartë, pasi pavarësisht vullnetit, ai do të ishte në pamundësi për t'iu përgjigjur kërkesave të ligjit për të realizuar pagesën e këtyre tarifave.

Tarifa duhet të synojë të përballojë koston e shërbimit dhe, në çdo rast kur parimi i financimit të pushtetit gjyqësor bie ndesh me parimin e aksesit në gjykatë, është ky i fundit që duhet të mbizotërojë. Gjithsesi, balanca e nevojshme midis respektimit të parimit të aksesit në gjykatë dhe nevojës për të përballuar kostot e sistemit në dhënien e së drejtës, duhet testuar.

4.5.2 Treguesit e Realizimit

Realizimi i këtij standardi, duhet t'i përgjigjet pyetjeve:

- ✓ A ekziston i plotë kuadri nënligjor për pagimin e tarifave¹¹³?
- ✓ A është e mirëtrajnuar administrata gjyqësore si agjente e mbledhjes së tarifave?
- ✓ Si bashkëpunohet mes disa aktorëve përgjegjes si; Ministria e Drejtësisë, Ministria e Financave, lidhur me rregullat dhe procedurat, që duhen ndjekur lidhur me tarifat gjyqësore?
- ✓ Si menaxhohet nga gjykata, pagesa e tarifave dhe shpenzimeve gjyqësore?

¹¹¹Gnahoré kundër Francës, nr. 40031/98, 19 shtator 2000, prg. 41.

¹¹²Siafowska kundër Polonisë, nr. 8932/05, 22 Mars 2007, prg.107

¹¹³ Neni 10-12 i ligjit nr.98/2017.

- ✓ A janë rregullat dhe procedurat e qarta lidhur me tarifimin dhe përjashtimin nga tarifat?
- ✓ A demtohet aksesimi efektiv nga pagimi i tarifave gjyqësore?
- ✓ A kanë dijeni grupet vulnerabël për lehtësitë në këtë drejtim?

4.5.3 Metoda e Matjes

Studime dhe monitorime mbi nivelin e zbatimit të kuadrit ligjor lehtësues për garantimin e aksesit në drejtësi, por edhe të kostove dhe shpenzimeve gjyqësore të proceseve. Studime dhe raporte monitoruese, si dhe plotësim i pyetësorëve nga përdoruesit e gjykatave mbi përballimin e tarifave dhe kostove gjyqësore, sipas metodologjive të CEPEJ¹¹⁴.

V. KOMPETENCA dhe PËRKUSHTIMI PROFESIONAL

Pse duhet vlerësuar/matur

Shteti i të drejtës nënkupton jo vetëm pavarësinë e gjyqësorit, por edhe gjykata kompetente që janë në gjendje të vënë në zbatim një drejtësi cilësore. Nëse kompetenca plotëson si vlerë pavarësinë, kjo e fundit plotësohet nga përkushtimi, ose angazhimi për të përmbushur në mënyrë të ndershme detyrat gjyqësore, d.m.th, detyrën gjykimore dhe detyrën për administrimin e ndershëm të gjykatave, (përkushtimi ndaj vlerave profesionale/deontologjia).

Përkushtimi individual i gjyqtarit ndaj detyrës dhe vlerave profesionale nënkupton se detyra si gjyqtar e një individi ka përparësi ndaj të gjitha aktiviteteve të tjera të tij, madje mund të sjellë kufizime në sjelljen dhe jetën individuale, ndryshe nga ato të qytetarëve të tjerë. Të treja së bashku, (pavarësia, kompetenca dhe përkushtimi ndaj vlerave profesionale), janë prerekuzita, që gjyqësori të performojë me standartet e duhura në përmbushjen e funksionit të tij gjykues, si mbrojtës i lirisë dhe vendosës i drejtësisë në një shoqëri demokratike.¹¹⁵

Zelli apo përkushtimi profesional nënkupton se gjyqtari jo vetëm duhet të jetë kompetent, por duhet t'i përmbushë të gjitha detyrat e tij në mënyrë sa më: a) eficiente b) të ndershme dhe c) me gatishmëri të arsyeshme, në kohën e duhur dhe pa vonesa të pajustificuara.¹¹⁶ Gjyqtari duhet të mbajë qëndrim kundërshtues ndaj “taktikave vonuese” të palëve, ndaj “fryrjes së paarsyeshme” të kostove gjyqësore për palët, duhet të japë vendime sa më të

¹¹⁴ The CEPEJ “Handbook for conducting satisfaction surveys aimed at court users in Council of Europe's member states.

¹¹⁵ Parimi/Vlera 6 e Parimeve të Bangalore për Sjelljen e Gjyqësorit

¹¹⁶ Paragrafi 6.5, I Vlera 6 të Parimeve të Bangalore për Sjelljen e Gjyqësorit

arsyetuara, si dhe të bëjë përpjekje personale për përmirësimin e kompetencës së tij profesionale, d.m.th jo të mbështetet vetëm në trajnimet institucionale.

Kompetenca përfshin: a) kompetencen juridiko-gjyqësore b) aftësitë ekstragjyqësore si administrator i çështjeve në gjykim apo si Kryetar Gjykate, c) ato të komunikimit c) si dhe cilësitë personale që duhet të jenë në përputhje me dinjitetin e ushtrimit të funksionit gjyqësor.¹¹⁷

Faktori 5.1 Përshtatshmëria e arsimit juridik (kurrikulat) në fakultet dhe magistraturë, me nevojat dhe stadin e zhvillimit të gjyqësorit

5.1.1 Standartet e Performancës

Përshtatshmëria e edukimit dhe trajnimit vazhdues, përbën standard të kërkuar ndërkombëtar dhe ligjor, që lidhet drejtpërdrejt me cilësinë e drejtësisë. Mungesa e “specializimit”, “tret dhe hollon” cilësinë e drejtësisë së vendimeve gjyqësore.

Formimi fillestar i kandidatëve për gjyqtarë përfshin një periudhë trevjeçare që përbëhet nga: a) një vit program teorik që synon të rrisë njohuritë në lëndë të ndryshme të së drejtës; b) një vit program praktik paraprofesional, që synon të rrisë aftësitë praktike të kandidatëve si gjyqtarë dhe prokurorë nën kujdesin e shkollës dhe nën drejtimin e një gjyqtari ose prokurori me kualifikim të lartë; c) një vit praktikë profesionale që do të organizohet sipas mënyrës dhe afateve të parashikuara në ligjin nr.96/2016¹¹⁸.

5.1.2 Treguesit e Realizimit

Përshtatshmëria e arsimit juridik bazë, (kurrikulat, formimi teorik, praktik, dhe internship-et profesionale), (në Fakultet dhe Magistraturë), me nevojat dhe stadin e zhvillimit të së drejtës, bazuar në:

- ✓ njohuritë themelore, (në të drejtën materiale dhe proceduriale),
- ✓ metodat e mësimdhënies,
- ✓ modeli profesional i formimit të magjistratëve,
- ✓ trajnimi fillestar, disponueshmëria dhe burimet.

5.1.3 Metoda e Matjes

Analizë dhe diagnozë e kurrikulave në përputhje me stadin e zhvillimit të së drejtës, në përputhje me nevojat e kandidatit për gjyqtar. Diagnoza vazhduese, të herëpashershme, periodike në SHM lidhur me vlerësimin e testeve hyrëse në SHM, lidhur me kurrikulat edukuese të formimit fillestar sipas nevojës, dhe sipas sfidave të zhvillimit ekonomik -

¹¹⁷ Neni 9, pika 1 shkronja “a”, neni 3, pika 5 e Ligjit nr.96/2016

¹¹⁸ Neni 263 i ligjit nr.115/2016

social të vendit dhe përgjigjes dhe pritshmërive të përdoruesve, sipas këtyre zhvillimeve në nivel ligji dhe jurisprudence.

Faktori 5.2 Procesi përzgjedhës dhe emërimi / *promovimi*

5.2.1 Standartet e Performancës

Gjyqtarë mund të jenë shtetasit shqiptarë që emërohen nga Këshilli i Lartë Gjyqësor, pas përfundimit të Shkollës së Magjistraturës dhe pas kryerjes së procesit të verifikimit paraprak të pasurisë dhe të figurës së tyre, sipas ligjit. Kriteria të tjera për përzgjedhjen dhe emërimin e gjyqtarëve parashikohen me ligjin nr.115/2016¹¹⁹. Aplikantët i nënshtrohen konkursit, i cili zhvillohet nën monitorim. Testimi i dijeve gjatë konkursit të pranimit bëhet së paku me shkrim¹²⁰.

Thirrja për aplikime, procesi i regjistrimit për konkurrim në Shkollën e Magjistraturës dhe vlerësimi paraprak për plotësimin e kriterëve kryhen sipas rregullave të parashikuara në ligjin nr.96/2016¹²¹. Vlerësimi i formimit fillestar të kandidatit për gjyqtar bëhet sipas neneve 267-269 të ligjit nr.115/2016.

I diplomuari emërohet gjyqtar, nëse plotëson njëkohësisht këto kriterë: a) është diplomuar në Shkollën e Magjistraturës, në formimin fillestar, me të paktën 70 për qind të pikëve maksimale të mundshme; b) është vlerësuar minimalisht “mirë” për të gjitha detyrat e dhëna gjatë stazhit profesional në vitin e tretë të formimit fillestar; c) ka kaluar sërish verifikimin e pasurisë dhe figurës, të kryer nga KLGJ¹²².

Rregulla ligjore për vlerësimin, ngritjen në detyrë duhet të njihen mirë ndërmjet gjyqtarëve. Këto rregulla duhet të trajtohen në arsimin ligjor fillestar të kandidatëve për gjyqtarë në Shkollën e Magjistraturës.

5.2.2 Treguesit e Realizimit

Kriteret dhe procesi përzgjedhës në emërimin për herë të parë në detyrë, janë të rëndësishme, jo vetëm për pavarësinë dhe paanësinë politike, por edhe për profesionalizimin e gjyqësorit¹²³. Treguesit e realizimit duhet të orientohen nga përgjigja për këto pyetje:

- ✓ Kriteret ligjore të përzgjedhjes dhe emërimit për herë të parë, janë apo jo objektive dhe të bazuara mbi meritën¹²⁴?

¹¹⁹ Neni 136/a i Kushtetutës

¹²⁰ Neni 266 i ligjit nr.115/2016

¹²¹ *Ibid*, neni 262

¹²² Neni 35 i ligjit nr.96/2016

¹²³ Neni 1, pika 1 shkronja “b” e ligjit nr.96/2016

- ✓ Konkurenca për emërimin në detyrë, a është e bazuar mbi kritere objektive dhe meritokratike?
- ✓ A është procesi transparent, dhe nëse ekzistojnë garancitë de facto të qëndrimit në detyrë?
- ✓ Përputhshmëria e kritereve ligjore me praktikën institucionale/ A janë procedurat profesionale të emërimit, transparente dhe objektive?
- ✓ Cilat janë kriteret dhe procedurat e ngritjes në detyrë të gjyqtarëve në nivele më të larta, sipas kategorive që përcakton ligji?
 - ✓ Nga juridiksioni i përgjithshëm në juridiksionin e posaçëm (antikorrupsion, të krimeve të rënda)
 - ✓ Të Apelit
 - ✓ Të Gjykatës së Lartë
 - ✓ Të Gjykatës Kushtetuese

5.2.3 Metoda e Matjes

Analiza dhe monitorime mbi emërimin në detyrë të gjyqtarëve, sipas kritereve ligjore dhe standarteve dhe praktikave më të mira ndërkombëtare. Sondazhe dhe anketime në kategorinë e të sapoemëruarve si gjyqtarë, për perceptimin e tyre mbi meritokracinë në emërim dhe zbatimin e procedurave dhe rregullave ligjore.

Faktori 5.3 Sistemi/et e vlerësimit të gjyqtarëve të emëruar në detyrë

5.3.1 Standartet e Performancës

“Skema e vlerësimit” i referohet tërësisë së rregullave të vlerësimit etik dhe profesional, të gjyqtarëve¹²⁴. Sistemi i vlerësimit bazohet dhe zbatohet nëpërmjet këtyre parimeve: a) parimi i pavarësisë, sipas të cilit procesi i vlerësimit nuk duhet të ndërhyjë në pavarësinë e gjyqtarit; b) parimi i meritokracisë dhe i zhvillimit të karrierës, sipas të cilit vlerësimi i veprimtarisë së gjyqtarit kryhet duke i dhënë rëndësinë më të madhe vlerave profesionale dhe cilësisë në punë, në funksion të zhvillimit të karrierës profesionale; c) parimi i efikasitetit, sipas të cilit vlerësimi i veprimtarisë kryhet nëpërmjet një procesi të shpejtë, me anë të procedurave të thjeshta dhe në afate kohore të arsyeshme për të siguruar të dhëna në kohën e duhur për karrierën e gjyqtarit; ç) parimi i procesit të rregullt ligjor, sipas të cilit në procedurën e vlerësimit respektohen standardet e procesit të rregullt ligjor për gjyqtarin, duke përfshirë të drejtën për t’u njohur me aktet, të drejtën e aksesit në dosjen e vlerësimit, të drejtën për të marrë pjesë në proces, të drejtën e kontradiktoritetit, të drejtën për t’u dëgjuar, të drejtën për t’u mbrojtur, të drejtën për të pasur një akt vlerësimi të arsyetuar dhe të drejtën për t’u ankuar mbi aktin e vlerësimit; d) parimi i konfidencialitetit, sipas të cilit subjektet e ngarkuara me

¹²⁴ Neni 35 pika 1 i Ligjit nr.96/2016; Opinion nr.403/2006/16-17 Mars 2007 i Komisionit të Venecias “Për emërimet gjyqësore”

¹²⁵ Neni 2/II i ligjit nr.96/2016.

detyrën e vlerësimit janë të detyruara të ruajnë konfidencialitetin e të dhënave të gjyqtarit që vlerësohet, si dhe të dhënat e tij personale, sipas legjislacionit në fuqi¹²⁶.

Vlerësimi i gjyqtarëve dhe Kryetarit parashikohet e detajuar si procedurë në nenet 89-97 të ligjit nr.96/2016. Vlerësimi kryhet sipas kriterëve: a) aftësive profesionale të gjyqtarit; b) aftësive organizative; c) etikës dhe angazhimit ndaj vlerave profesionale të gjyqtarit; ç) aftësive personale dhe angazhimit profesional¹²⁷.

Rregulla ligjore për vlerësimin, duhet të njihen mirë ndërmjet gjyqtarëve. Këto rregulla mund të trajtohen në arsimin ligjor fillestar të gjyqtarëve në Shkollën e Magjistraturës.

5.3.2 Treguesit e Realizimit

Ezksitenca e kuadrit ligjor parësor dhe dytësor për vlerësimin e gjyqtarëve. Ekzistenca e pikëzimit dhe ndërtimit të një sistemi objektiv të vlerësimit. Ekzistenca dhe zbatimi i një procesi të rregullt ligjor/administrativ për gjyqtarët nën vlerësim. Gjyqtarë të emëruar në detyrë dhe të vlerësuar sipas një sistemi objektiv të vlerësimit, në përputhje me standardet më të mira ndërkombëtare dhe ligjore. Realizimi i vlerësimit, duhet të tregojë se:

- ✓ A ndërhyt procesi i vlerësimit në pavarësinë e gjyqtarit?
- ✓ A garanton sistemi i vlerësimit, meritokraci, bazuar në vlera profesionale dhe cilësisë në punë?
- ✓ A është sistemi i vlerësimit, efikas dhe i shpejtë?
- ✓ A garanton sistemi i vlerësimit të drejtat procedurale të gjyqtarit?
- ✓ A garanton sistemi i vlerësimit, shpejtësi, efikasitet, dhe domosdoshmëri, që t'i vlejë gjyqtarit për karrierë në gjyqësor?

5.3.3 Metoda e Matjes

E njëjtë si tek 5.1.3. dhe 5.2.3. Ndërthurje e metodologjive të matjes, mes kriterëve objektive dhe subjektive, sipas standardeve më të mira, rekomanduar nga CEPEJ dhe CCJE.

Vlerësimi individual i gjyqtarëve në Shqipëri përkundrejt standardeve ndërkombëtare, veçanërisht standardeve të hartuara nga CCJE-ja në Opinionin e saj nr.17, (2014) "Për vlerësimin e punës së gjyqtarëve, cilësinë e drejtësisë dhe respektimin e pavarësisë së gjyqësorit".

Raporti i ENCJ-së dhe Raporti 17 (2014) 4 i CCJE-së bëjnë dallimin ndërmjet sistemit formal dhe informal të vlerësimit individual të gjyqtarëve¹²⁸. Nëse vlerësimi individual bëhet në mënyrë formale, përcaktohet qartësisht qëllimi i vlerësimit, kriteret e përdorura, përbërja dhe përgjegjësitë e organit vlerësues, si dhe pasojat e mundshme të vlerësimit, shpesh me anë

¹²⁶ Neni 69 i ligjit nr.96/2016

¹²⁷ Neni 71 i ligjit nr.96/2016

¹²⁸ Raporti i periudhës 2012-2013 i Rrjetit Evropian të Këshillave Gjyqësore (ENCJ) për standardet minimale lidhur me vlerësimin e performancës profesionale dhe mos-heqjen nga detyra të anëtarëve të gjyqësorit, kreu 2, fq. 10.

të legjislacionit parësor. Në një sistem formal vlerësimi, zakonisht gjyqtari merr një vlerësim/klasifikim formal. Për më tepër, vlerësimi ka shpesh pasoja të drejtpërdrejta, të tilla si mundësi më të mira për ngritje në detyrë, rritje të pagës, ose madje dhe shkarkim nga detyra.

Sistemi i vlerësimit informal zakonisht nuk përdor as vlerësime/klasifikime dhe as kriteret formale. Zakonisht vlerësimi informal nuk ka pasoja të drejtpërdrejta, por shërben për të dhënë informacion rreth gjyqtarit objekt vlerësimi. Megjithatë, edhe mbledhja informale e informacionit rreth një gjyqtari që është kandidat për ngritje në detyrë, mund të konsiderohet vlerësim informal. CCJE-ja e identifikon pajtimin e pavarësisë së gjyqësorit me vlerësimin individual të gjyqtarëve si çështje vendimtare.

Faktori 5.4 Trajnimi dhe formimi i vazhdueshëm

5.4.1 Standartet e Performancës

Gjyqtari ka të drejtë dhe detyrimin të marrë pjesë në programet e formimit vazhdues. Gjyqtari ka të drejtë të propozojë tema trajnimi dhe të bashkëpunojë me KLGJ, me qëllim përmirësimin e programeve të trajnimit¹²⁹.

Gjyqtari *duhet*: a) të ndjekë formimin vazhdues, në përputhje me legjislacionin në fuqi; b) të marrë çdo masë tjetër të arsyeshme për t'u përditësuar me ndryshimet legislative dhe të jurisprudencës¹³⁰.

Trajnimet jashtë karrierës nuk janë domosdoshmërisht të detyrueshme dhe ndahen në: a) trajnime të nevojshme për përmirësimin dhe përditësimin e kompetencës profesionale gjyqësore; b) trajnimet e lidhur më ndryshimin e detyrës, psh. kalimi nga juridiksioni civil në atë administrativ, apo të krimeve të rënda, apo emërimi si Kryetar Gjykate.

Trajnimet jashtë detyrës gjyqësore të Magjistratit: a) për administrimin e gjykatave dhe si kryetar gjykate; b) për komunikimin dhe etikën, si dhe; c) për fusha shoqërore të ekspertizës jashtë gjyqësore.

Garantimi i pavarësisë së autoritetit, që mbikëqyr trajnimin e gjyqtarëve nga legjislativi dhe ekzekutivi dhe roli i vetë gjyqtarëve në parashikimin e nevojave për trajnim.¹³¹

5.4.2. Treguesit e Realizimit

¹²⁹ Neni 5/1 i Ligjit nr.96/2016

¹³⁰ Ibid, neni 5/2

¹³¹ Paragrafi 2.3 i Kartës Evropiane të Statutit të Gjyqtarëve parashikon se, gjysma e autoritetit që mbikëqyr trajnimet e gjyqësorit duhet të jetë nga radhët e tij.

Formimi¹³² fillestar dhe praktikat profesionale¹³³, dhe formimi i vazhdueshëm pas emërimit fillestar (in-service training).¹³⁴

- ✓ Sa të përshtatura janë trajnimet me nevojat, cila është metoda e vlerësimit të nevojës për trajnime?
- ✓ Sa të specializuara dhe të detajuara janë trajnimet?
- ✓ Sa të diversifikuara janë trajnimet e planifikuara dhe të përfituara?
- ✓ Thellësia e trajnimit?
- ✓ Metodatat e trajnimit?
- ✓ Sa i pavarur është autoriteti që mbikqyr trajnimet?
- ✓ A vlerësohen programet dhe metodatat e trajnimit në vazhdimësi dhe periodikisht, në mënyrë që të sigurohet cilësia e trajnimit?
- ✓ A u referohen trajnimet veçanërisht praktikave të punës së përditshme të gjyqtarëve?
- ✓ A përfshijnë programet e trajnimit të drejtën evropiane, KEDNJ, dhe konventat e Këshillit të Evropës?¹³⁵

5.4.3 Metoda e Matjes

E njëjtë si tek 5.1.3., 5.2.3. si dhe 5.3.3. Ndërthurje e metodologjive të matjes, mes kritereve objektive dhe subjektive, sipas standardeve më të mira, rekomanduar nga CEPEJ dhe CCJE.

Faktori 5.5 Ndershmëria e procedurave dhe metodave përzgjedhëse për përparimin në karrierë/promovimi

5.5.1 Standartet e Performancës

Vlerësimi individual i gjyqtarëve duhet të synojë përmirësimin e cilësisë të punës së gjyqësorit, pa cënuar pavarësinë. Procesi i vlerësimit individual të gjyqtarëve duhet të kryhet në interes të publikut në përgjithësi. Vlerësimi individual i gjyqtarëve nuk duhet të kompromentojë asnjëherë parimin e pavarësisë së gjyqësorit.¹³⁶ Në fund, duhet të mbizotërojë pavarësia e gjyqësorit¹³⁷.

5.5.2 Treguesit e Realizimit

Vlerësimi dhe shqyrtimi i kuadrit ligjor, Kreu II, nenet 71 dhe në vijim të Ligjit nr.96/2016 “Për statusin e Magjistratëve”. Realizimi si tregues, duhet t’i përgjigjet ketyrë pyetjeve:

- ✓ A garanton sistemi i vlerësimit individual ruajtjen e respektit të plotë për pavarësinë e gjyqësorit?

¹³² Opinion nr.4 /2003, CCJE -së

¹³³ Neni 263 i Ligjit nr.115/2016

¹³⁴ Neni 5 i Ligjit nr.96/2016

¹³⁵ Rekomandimet e Opinionit Nr.4 (2003) të CCJE, "Për trajnimin e gjyqtarëve"

¹³⁶ Opinion nr.179, (2014) i CCJE "Për vlerësimin e punës së gjyqtarëve, cilësisë së drejtësisë, dhe respektimit të pavarësisë gjyqësore", dhe neni 69 pika 1 i Ligjit nr.96/2016

¹³⁷ Opinioni 17 (2014), para. 46 i CCJE-së

- ✓ A ka vlerësimi pasoja mbi ngritjen në detyrë dhe karrierën e gjyqtarit, ose mbi “pagën e bazuar në performancën e tij”, mbi pensionin, ose në lidhje me largimin e tij nga detyra?
- ✓ A ekzistojnë papajtueshmëri në lidhje me autoritetin, që kryen vlerësimin me atë që merr vendimet mbi ngritjen në detyrë dhe karrierën e gjyqtarit¹³⁸?
- ✓ A ekziston rreziku që gjyqtari nuk do të marrë vendime objektive në interpretim të ligjit dhe fakteve, pra do t’i mungojë kjo “liri e brendshme” nga frika e dizavantazheve dhe sanksioneve, që rrjedhin nga vlerësimi?
- ✓ A janë kriteret e vlerësimit formal objektive¹³⁹, të paracaktuara me ligj, dhe a përdoren ato për qëllime legjitime?
- ✓ A janë kriteret dhe procedurat e vlerësimit në përputhje me detyrat kryesore të gjyqtarit në një demokraci, mbrojtja e të drejtave të njeriut dhe shtetit të së drejtës?
- ✓ A janë burimet¹⁴⁰ ku bazohet vlerësimi, të besueshme?
- ✓ A janë vlerësimet të thelluara, dhe a përcaktohen tregues sasiorë (analiza statistikore) dhe cilësorë për matjen e performancës së gjyqtarit¹⁴¹?
- ✓ A përfshin vlerësimi: 1) kompetencën juridike; 2) kompetencën në praktikat administrative të menaxhimit të çështjeve gjyqësore; dhe 3) kompetencën sociale të gjyqtarit në marrëdhënie me palët, për komunikimin dinjitoz dhe me respekt për ta, etj.¹⁴²
- ✓ A është procedura e vlerësimit efektive, e ndershme, dhe ai i shërben interesit publik në tërësi, apo deformohet duke u përdorur në qëllime të tjera jolegjitime?
- ✓ Cili është impakti i procedurës së vlerësimit në cilësinë e punës së gjyqësorit? Po në karrierën e gjyqtarit? Sa realist është vlerësimi për avancimin në karrierë?

5.5.3 Metoda e Matjes

E njëjtë si tek 5.1.3., 5.2.3., 5.3.3., 5.3.4. 5.4.4. Ndërthurje e metodologjive të matjes, mes kriterëve objektive dhe subjektive, sipas standardeve më të mira, rekomanduar nga CEPEJ dhe CCJE.

VI. MENAXHIMI I BRENDSHËM I GJYKATAVE DHE PERSONELI JOGJYQËSOR

Pse duhet vlerësuar/matur:

Shih kapitullin I - **Pavarësia e gjyqësorit**, dhe IV - **Eficienta në dhënien e drejtësisë**. Të njëjta argumente si për pavarësinë dhe eficientën e gjyqësorit, vlejné si racionale dhe për këtë

¹³⁸ Neni 88, shkronja “c” të Ligjit nr.96/2016.

¹³⁹ Nenet 72, 73, 74, dhe 75 të Ligjit nr.96/2016

¹⁴⁰ Neni 77 i Ligjit nr.96/2016

¹⁴¹ Neni 78 i Ligjit nr.96/2016

¹⁴² Rekomandimet e Kiev-it; Kyiv Recommendations on Judicial Independence in Eastern Europe, South Caucasus and Central Asia, 23-25 qershor 2010.

kapitull. Burimet njerëzore, menaxhimi i brendshëm i tyre passjellin standarde eficence dhe efikasiteti në gjykata, prandaj dhe duhen matur në nivelin e realizimit¹⁴³.

Faktori 6.1 Roli i vetë gjyqtarëve në administrimin e gjykatës

6.1.1 Standartet e Performancës

Administrimi gjyqësor është tërësia e veprimtarive që synojnë organizimin dhe sigurimin e funksionimit të shërbimeve në mbështetje të sistemit gjyqësor.¹⁴⁴ Administrimi gjyqësor është detyrë e Këshillit të Lartë Gjyqësor, Këshillit të Gjykatës, kryetarit të gjykatës, kancelarit, kategorive të ndryshme të nëpunësve civilë gjyqësorë dhe çdo institucioni tjetër të përcaktuar me ligj¹⁴⁵.

Gjyqtari ka rol substancial në menaxhimin e çështjeve, por në vetvete është faktor ndikues edhe në administrimin e gjykatës si institucion, pasi sikundër u citua më lart, tek faktori 4.2, përgjegjësia kryesore për përgatitjen e çështjes dhe për kryerjen e shpejtë të një gjykimi u takon gjyqtarëve¹⁴⁶.

Po ashtu, gjyqtari luan rol organizativ në menaxhimin e gjykatës, sipas standardeve ligjore për sa kohë që ai është anëtar i Mbledhjes së Përgjithshme të Gjyqtarëve dhe jep mendim për çështje me rëndësi për gjykatën, si dhe diskuton dhe jep mendim për raportin vjetor të gjykatës, pra për realizimin e objektivave dhe për përmirësime të natyrës organizative, menaxheriale në vitin vazhdues¹⁴⁷.

6.1.2 Treguesit e Realizimit

Realizimi, duhet t'i përgjigjet ketyrë pyetjeve:

- ✓ Si është ngarkesa për çdo gjyqtar në raport me ngarkesën e gjykatës?
- ✓ Si matet roli i gjyqtarit në performacën e të gjithë gjykatës?
- ✓ Sa aktiv është gjyqtari për bashkëpunim dhe bashkëveprim me stafin jo -gjyqësor lidhur me çështjet e administrimit?
- ✓ Sa i përfshirë është gjyqtari në diskutime mbi çështjet e menaxhimit gjatë diskutimeve në Mbledhjen e Gjyqtarëve të Gjykatës?

6.1.3 Metoda e Matjes

¹⁴³ Global Measures of Court Performance:

http://www.courtexcellence.com/~media/microsites/files/icce/global%20measures_v3_11_2012.ashx

¹⁴⁴ Neni 2/a i ligjit nr.96/2016

¹⁴⁵ Neni 7 i ligjit nr.96/2016

¹⁴⁶ Capuano k. Italisë, nr. 9381/81, 25 qershor 1987, paragrafët 30-31.

¹⁴⁷ Neni 40/b dhe 40/c i ligjit nr. 98/2016.

Njësoj si tek faktori 4.2 metodologjia e matjes, ndërthurur me elementë të tjerë. Harmonizim i metodave të matjes për të gjithë faktorët e kapitullit, në mënyrë të integruar.

Faktori 6.2 Menaxhimi i të dhënave gjyqësore

6.2.1 Standartet e Performancës

Shërbimet e teknologjisë së informacionit sigurojnë: a) mirëmbajtjen dhe administrimin e bazës së të dhënave në gjykatë, të mbajtura në formë elektronike nëpërmjet sistemeve kompjuterike, duke respektuar legjislacionin në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale; b) ruajtjen e rregullt të statistikave të gjykatës¹⁴⁸.

Shërbimi i arkivit gjyqësor mban dhe administron dokumentacionin gjyqësor, i cili përfshin dosje, regjistra dhe akte të tjera gjyqësore, si dhe akte që lidhen me veprimtarinë administrative të gjykatës, në përputhje me legjislacionin në fuqi për arkivat shtetërorë. Shërbimi i arkivit gjyqësor bashkëpunon me Arkivin Shtetëror të Sistemit Gjyqësor për ruajtjen, përpunimin dhe administrimin e dokumentacionit gjyqësor, i cili i nënshtrohet procedurës së arkivimit¹⁴⁹.

Pranë Gjykatës së Lartë, funksionon **Qendra e dokumentacionit** që bën: a) sigurimin e publikimit të menjëhershëm të vendimeve të Gjykatës së Lartë, në përputhje me dispozitat për mbrojtjen e të dhënave personale; b) analizën dhe vlerësimin e vendimeve të Gjykatës së Lartë dhe siguron publikimin e ekstrakteve të vendimeve kryesore, si dhe publikimin e vendimit të plotë; c) ndjekjen dhe studimin e praktikës gjyqësore të gjykatave të tjera dhe gjykatave ndërkombëtare, si dhe u jep gjyqtarëve, ndihmësmagjistratëve dhe këshilltarëve ligjorë jomagjistratë informacion mbi interpretimin e ligjit nga ana e gjykatave¹⁵⁰.

6.2.2 Treguesit e Realizimit

Ekzistenca e infrastrukturës njerëzore, dhe teknologjike për administrimin e të dhënave. Krijimi dhe mirëmbajtja e arkivave gjyqësore. Realizimi, duhet t'i përgjigjet ketyrë pyetjeve:

- ✓ Sa i përgjigjen standardeve të dokumentimit, kushtet buxhetore, infrastrukurore të gjykatës?
- ✓ Sa ky shërbim i arkivit plotëson standartet e ruajtjes dhe sigurisë?
- ✓ Sa i mjaftueshëm është personeli i arkivës dhe dokumentimit?

6.2.3 Metoda e Matjes

¹⁴⁸ Neni 47 i ligjit nr.98/2016

¹⁴⁹ Ibid, neni 48.

¹⁵⁰ Neni 35 i ligjit nr.98/2016

Analizë dhe ballafaqim të kërkesave ligjore me situatën faktike në çdo gjykatë.

Faktori 6.3 **Kultura menaxheriale e drejtimit administrativ të Gjykatës dhe standartet e performancës të personelit jogjyqësor**

6.3.1 Standartet e Performancës

Kryetari i Gjykatës, përfaqëson gjykatën dhe gjyqtarët kolegë, siguron funksionimin efektiv të gjykatës, dhe për rrjedhojë dhe rritjen e shërbimeve ndaj shoqërisë, si dhe ushtron aktivitete gjyqësore si gjyqtar.¹⁵¹

Organet administrative dhe drejtimi administrativ i gjykatës ka disa nivele: 1. - Kryetari i Gjykatës dhe zv/Kryetari;¹⁵² 2. - Këshilli i Gjykatës që ngrihet dhe funksionon pranë çdo gjykate;¹⁵³ 3. - Kancelari i Gjykatës;- 4. Mbledhja e Përgjithshme e Gjykatës¹⁵⁴.

Kryetari i Gjykatës së Lartë zgjidhet nga mbledhja e përgjithshme e gjykatës për një periudhë 3-vjeçare pa të drejtë rizgjedhjeje¹⁵⁵. Mandati i Kryetarit të gjykatave, është tre vjet, me të drejtë rizgjedhjeje vetëm një herë¹⁵⁶. Vlerësimi i veprimtarisë së kryetarit të një gjykate kryhet bazuar në këto kritere: a) aftësitë drejtuese dhe organizative; b) aftësitë e komunikimit¹⁵⁷.

Kryetari i çdo gjykate zgjidhet nga KLGJ dhe, ka përgjegjësi për menaxhimin e përgjithshëm gjyqësor dhe ushtron këto detyra, lidhur me standartet e ndërveprimit, bashkëpunimit dhe koordinimit me stafin jo- gjyqësor:

- kujdeset për organizimin dhe funksionimin e administrimit gjyqësor në gjykatë në lidhje me veprimtaritë jogjyqësore nëpërmjet kancelarit;
- thërret, përgatit dhe drejton mbledhjet e përgjithshme të gjyqtarëve dhe të Këshillit të Gjykatës;
- udhëzon dhe mbikëqyr kancelarin;
- verifikon ankesat, heton shkeljet disiplinore dhe propozon fillimin e procedimit disiplinor ndaj kancelarit;
- kryen veprimet dhe merr vendime që lidhen me statusin e nëpunësve civilë gjyqësorë;
- garanton zbatimin e vendimeve të Këshillit të Lartë Gjyqësor, në veçanti në lidhje me masat që kanë për qëllim rritjen e efikasitetit dhe cilësisë së shërbimeve gjyqësore;

¹⁵¹ Consultative Council of European Judges (CCJE), Opinion n° 19 (2016), "The role of court presidents", pika II/6.

¹⁵² Ligji nr.98/2016, neni 28.

¹⁵³ Ibid, neni 27, 38, dhe neni 23/4: Pas marrjes së mendimit të mbledhjes së përgjithshme të gjyqtarëve, Këshilli i Gjykatës mund të krijojë një ose më shumë seksione në gjykatë. Këshilli i Gjykatës, pasi ka caktuar gjyqtarët në degë, nëse ka të tilla, krijon trupat gjykues dhe më pas cakton gjyqtarët në seksione dhe trupa gjykues.

¹⁵⁴ Neni 39 dhe 40 i ligjit nr.98/2016.

¹⁵⁵ Neni 51 i ligjit nr.96/2016.

¹⁵⁶ Ibid, neni 52.

¹⁵⁷ Neni 79 i ligjit nr.96/2016.

- garanton qasjen dhe mënyrën e përdorimit të sistemit të menaxhimit të çështjeve, në përputhje me politikat e përgjithshme shtetërore në fushën e teknologjisë dhe sigurisë së informacionit dhe rregullave të miratuara nga Këshilli i Lartë Gjyqësor.¹⁵⁸

Zv/ Kryetari i çdo gjykate zgjidhet nga **mbledhja e përgjithshme e gjyqtarëve**, për një mandat trevjeçar pa të drejtë rizgjedhjeje.¹⁵⁹ Në mungesë të kryetarit, ushtron kompetencat e tij.¹⁶⁰

Këshilli i Gjykatës, përbëhet nga tre anëtarë: a) kryetari i gjykatës, i cili vepron si kryetar i Këshillit të Gjykatës; b) zëvendëskryetari i gjykatës; c) kancelari i gjykatës dhe ka këto kompetenca: a) miraton përshkrimet e punës për të gjitha kategoritë e nëpunësve të shërbimit civil gjyqësor dhe punonjësve të gjykatës, sipas modelit të miratuar nga Këshilli i Lartë Gjyqësor, dhe në raste të veçanta i përshtat me nevojat e gjykatës dhe kriteret e vendit të punës; b) merr vendime në lidhje me statusin e nëpunësve civilë gjyqësorë, siç përcaktohet në këtë ligj; c) miraton strukturën dhe organikën e administratës së gjykatës, sipas modelit të miratuar nga Këshilli i Lartë Gjyqësor, dhe në raste të veçanta i përshtat me nevojat e gjykatës dhe aftësitë e personave në detyrë; ç) miraton strukturën e gjykatës dhe cakton gjyqtarët në seksione dhe trupa gjykues pasi merr mendimin e mbledhjes së përgjithshme të gjyqtarëve, duke ndjekur rregullat e përgjithshme të miratuara nga Këshilli i Lartë Gjyqësor; d) shqyrton ankesa në lidhje me çështje të infrastrukturës së gjykatës, shërbimet ndihmëse në gjykatë dhe çështje të tjera që nuk lidhen me ushtrimin e detyrave të administratës gjyqësore dhe i raporton Këshillit të Lartë Gjyqësor mbi ankesat dhe masat e marra në përputhje me rregullat e miratuara nga Këshilli i Lartë Gjyqësor; dh) vlerëson dhe shqyrton projektbuxhetin e përgatitur nga nëpunësi i financës, përpara 15 ditëve të paraqitjes në Këshillin e Lartë Gjyqësor; e) jep informacion, mendime ose raporte të kërkuara nga institucione shtetërore sipas ligjit; ë) bashkëpunon me Shkollën e Magjistraturës dhe Këshillin e Lartë Gjyqësor për çështje që lidhen me formimin fillestar dhe vazhdues të gjyqtarëve dhe nëpunësve civilë gjyqësorë; f) organizon rregullisht takime me përdoruesit e gjykatës për rritjen e efikasitetit dhe cilësisë së drejtësisë; g) miraton rregulla të veçanta të gjykatës për çështje të ruajtjes dhe sigurisë në gjykatë¹⁶¹.

Kancelari emërohet nga KLGJ,¹⁶² dhe është organ përgjegjës për menaxhimin e administrimit gjyqësor me një sërë kompetencash të rëndësishme¹⁶³.

Administrata gjyqësore realizon misionin e saj nëpërmjet shërbimeve të mëposhtme: a) shërbime gjyqësore, që mbështesin drejtpërdrejt veprimtaritë gjyqësore, duke përfshirë

¹⁵⁸ Neni 37 i ligjit nr.98/2016.

¹⁵⁹ Ibid, neni 26/2.

¹⁶⁰ Ibid, neni 26/2.

¹⁶¹ Neni 39

¹⁶² Ibid neni 59: Organi kompetent për emërimin e kancelarit, këshilltarit dhe ndihmësit ligjorështë Këshilli i Lartë Gjyqësor.

¹⁶³ Ibid, kompetencat neni 39: Kancelari është përgjegjës për: a) funksionimin e sistemit të menaxhimit të çështjeve në gjykatë, në përputhje me legjislacionin në fuqi për teknologjinë dhe sigurinë e informacionit dhe mbikëqyrjen e mbledhjes dhe përpunimit të saktë të të dhënave;b) dorëzimin e raporteve periodike për gjendjen e përdorimit dhe funksionimit të sistemit të menaxhimit të çështjeve Këshillit të Lartë Gjyqësor; c) raportimin pa vonesë Këshillit të Lartë Gjyqësor mbi nevojat dhe përditësimet e nevojshme të funksionimit të sistemit të menaxhimit të çështjeve; ç) udhëzimin dhe mbikëqyrjen e punës së nëpunësve civilë gjyqësorë të gjykatës;d) i siguron Këshillit të Lartë Gjyqësor dhe Ministrisë së Drejtësisë qasje në të dhënat statistikore për aq sa u nevojitet këtyre institucioneve në ushtrimin e kompetencave të tyre të caktuara me ligj;dh) kryen çdo detyrë, siç përcaktohet me ligj ose siç autorizohet nga kryetari.

dokumentimin dhe veprimtari që kryhen nga **këshilltarët dhe ndihmësit ligjorë, kryesekretarja dhe sekretarët gjyqësorë**; b) shërbime administrative, që përfshijnë financën dhe buxhetimin, marrëdhëniet me jashtë dhe me publikun, teknologjinë e informacionit, arkivin gjyqësor, sigurinë, si dhe burimet njerëzore; c) shërbime mbështetëse, që sigurojnë në mënyrë të veçantë kryerjen e shërbimeve të njoftimeve, dhënien ndihmë trupit gjykues dhe kryesuesit të seancës, si dhe çdo veprimtari tjetër që ka të bëjë me rregullin dhe sjelljen e përshtatshme gjatë seancës gjyqësore, shërbimet e transportit, mirëmbajtjen e mjediseve të gjykatës¹⁶⁴.

Veprimtaria e shërbimit civil gjyqësor bazohet mbi parimet e mundësive të barabarta, mosdiskriminimit, transparencës, profesionalizmit, integritetit, përgjegjshmërisë dhe orientimit drejt shërbimeve eficientë dhe të aksesueshme për çdo person¹⁶⁵.

6.3.2 Treguesit e Realizimit

Proceset dhe operacionet e punës¹⁶⁶ në gjykata duhet të mundësojnë që procedurat gjyqësore të avancojnë, duke respektuar afatet ligjore. Shpërndarja dhe menaxhimi i çështjeve/delegimi i përgjegjësive, duhet të lejojnë standarde performance, efikasiteti dhe efience.

Tregues të realizimit: Ekzistenca dhe zgjedhja e zv/ Kryetarëve në gjykata; ekzistenca dhe krijimi i Këshillave të Gjykatave; - realizimi i Mbledhjeve të Përgjithshme të Gjykatës, sipas përcaktimeve ligjore; - ekzistenca e kancelarëve dhe stafit jo - gjyqësor sipas përcaktimeve ligjore mbi numrin dhe komeptencën e tyre.

Këshilli i Lartë Gjyqësor përgatit dhe publikon brenda muajit qershor të çdo viti raportin vjetor **për ngarkesën e çështjeve gjyqësore dhe të punës së gjykatave** për vitin kalendarik të mëparshëm, duke përfshirë rekomandime për përmirësimin e efijencës së gjykatave ose për zvogëlimin e ngarkesës së punës së gjyqtarëve dhe personelit të gjykatës¹⁶⁷.

Realizimi si tregues, duhet t'i përgjigjet ketyrë pyetjeve:

- ✓ A vlerësohet impakti që ndryshimet legjislativë kanë në ngarkesën e punës në gjykata, për të ndryshuar burimet njerëzore dhe kapacitete të tjera të tyre në përshtatje me ndryshimet?
- ✓ Cili është roli individual i çdo gjyqtari në menaxhimin e çështjes?
- ✓ A komunikojnë dhe shkëmbejnë gjyqtarët eksperiencat dhe praktikatat e tyre më të mira në menaxhimin e çështjeve?
- ✓ A ka trajnime për këtë qëllim?
- ✓ A ka tregues të performancës, të matshëm dhe të monitorueshëm?

¹⁶⁴ ibid, neni 41

¹⁶⁵ Neni 8 i ligjit nr.98/2016

¹⁶⁶ Checklist for promoting the quality of Justice and the Courts/CEPEJ (2008)2

¹⁶⁷ Neni 22/2 i ligjit nr.98/2016

- ✓ A bëhet shpërndarja e çështjeve mbi bazën e kritereve objektive, të njohura dhe të bëra publike paraprakisht¹⁶⁸?
- ✓ A ka një sistem elektronik të menaxhimit të çështjeve të aksesueshëm nga të gjitha gjykatat?
- ✓ Si është ngarkesa për çdo gjyqtar në raport me ngarkesën e gjykatës?
- ✓ Si është ngarkesa në raport me numrin e përgjithshëm të punonjësve të gjykatës, që punojnë drejtpërdrejt në funksion të dhënies së drejtësisë nga gjyqtarët?
- ✓ Si zbatohet modeli menaxherial, duke u kaluar realizimi i detyrave në nivel gjykatë, krahasuar me realizimin e centralizuar nga KLGJ¹⁶⁹?

6.3.3 Metoda e Matjes

Standardet e kulturës menaxheriale, mund të maten përmes analizimit të detyrave të përcaktuara ligjore/ administrative për çdo organ administrativ në cilësi dhe rol menaxherial, Kryetari i Gjykatës, zv/Kryetari, Këshilli i Gjykatës, Mbledhja e Përgjithshme e Gjykatës.

Për kryetarin e gjykatës, sipas ligjit, kriteri i aftësive drejtuese dhe organizative matet duke u bazuar në treguesit që kanë lidhje me: a) mirorganizimin e gjykatës në dhoma ose seksione; b) ndarjen e trupave gjyqes; c) planifikimin e gjyqtarëve për çështje të natyrës urgjente; ç) ndarjen e çështjeve me short; d) zëvendësimin në kohë të gjyqtarëve që kanë pengesa në gjykim; dh) zhvillimin e mbledhjeve tematike; e) planifikimin dhe përdorimin efikas të fondeve publike, sipas nevojave të gjykatës; ë) mbikëqyrjen, me qëllim përmirësimin e informacionit në faqen zyrtare të gjykatës; f) mbikëqyrjen, për krijimin e ambienteve të përshtatshme në gjykatë, në përputhje me nevojat e palëve e të publikut, përfshirë edhe shenjat orientuese në gjykatë; g) organizimin e trajnimeve për gjyqtarët ose punonjësit e gjykatës¹⁷⁰. Me anë të kriterit të aftësisë komunikuese vlerësohet aftësia e kryetarit për komunikim të qartë, në kohë dhe transparent. Ky kriter matet duke u bazuar në treguesit që kanë lidhje me: a) bashkëpunimin efektiv dhe në kohë me Këshillin, Inspektorin e Lartë të Drejtësisë, Ministrinë e Drejtësisë, Kontrollin e Lartë të Shtetit ose me çdo institucion tjetër mbikëqyrjeje ose auditiv; b) komunikimin me publikun dhe të tretët, duke caktuar saktësisht oraret për pritjen e publikut, dokumentacionin e takimeve ose të shkresave për t'iu përgjigjur institucioneve të ndryshme¹⁷¹.

Standardet e performancës së personelit jo- gjyqësor, mund të bëhen të matshme, përmes disa indikatorëve, si pyetësorë dhe anketime vetvlerësuese brenda stafit jogjyqësor të gjykatës. Është e lidhur me sjelljen organizative dhe elementët strukturalë të brendshëm dhe standardet e SATURN mund të përdoren si orientim për matjen e nivelit të menaxhimit të brendshëm¹⁷².

¹⁶⁸ Paragrafi 21 i Opinioneve nr.19 (2006), CCJE, "Mbi rolin e Kryetarëve të Gjykatave"

¹⁶⁹ Checklist for promoting the quality of Justice and the Courts/CEPEJ (2008)2, C/24

¹⁷⁰ Neni 80 i ligjit nr.96/2016

¹⁷¹ Neni 81

¹⁷² CEPEJ-SATURN(2015)2

Kultura menaxheriale e kryetarit të gjykatës matet përmes treguesve ligjore dhe vlerësimit të punës menaxheriale si kryetar gjykate¹⁷³.

Faktori 6.4 Efektiviteti i praktikave të punës së gjykatave, në raport me objektivat specifike të përmendur në faktorin 6.3

6.4.1 Standartet e Performancës

Gjykatat si institucione, duhet të zbatojnë afata kohore gjyqësore sipas standardeve më të mira ndërkombëtare, dhe në përputhje me afatin e arsyeshëm të GJEDNJ.

Afatet Kohore mund të konsiderohen *instrumente operacionale*, pasi janë synime konkrete për të matur në çfarë shkalle ndjekin gjykatat, dhe më në përgjithësi administrata e drejtësisë, shpejtësinë e gjykimit të çështjes, dhe më tej parimin e një gjykimi të drejtë, brenda një kohe të arsyeshme, siç kërkohet nga KEDNJ.

Afati kohor – periudha e kohës brenda së cilës duhet të zgjidhen një numër apo përqindje e caktuar çështjesh, duke marrë parasysh vjetërsinë e çështjeve në gjykim. Afatet kohore për zhvillimin e proceseve gjyqësore nuk duhen ngatërruar me *afatet procedurale*, të cilat i referohen një çështjeje të vetme/individuale¹⁷⁴.

Afatet kohore janë një instrument menaxhues, dhe mund të përcaktohen nga autoritetet qendrore (p.sh. Këshilli Gjyqësor, Gjykata e Lartë, Ministria e Drejtësisë, Parlamenti) dhe/ose gjykatat. Ka tre hapa kryesorë për t'u ndjekur nga gjykatat: 1) Diagnostikimi i gjendjes aktuale, 2) Vendosja e Afateve Kohore për gjykatën, 3) Monitorimi i Afateve Kohore. Më pas, mbështetur tek Monitorimi, Gjykata mund të vendosë një Afat Kohor tjetër për të ardhmen (p.sh. për vitin e ardhshëm), duke u përpjekur vazhdimisht të përmirësojë punën drejt arritjes së afatit kohor të dëshirueshëm për të gjitha çështjet që gjykon¹⁷⁵.

6.4.2 Treguesit e Realizimit

Njësoj si tek 6.3.2. Realizimi si tregues, duhet t'i përgjigjet ketyrë pyetjeve:

- ✓ A vlerësohet impakti që ndryshimet legjislative kanë në ngarkesën e punës në gjykata, për të ndryshuar burimet njerëzore dhe kapacitete të tjera të tyre në përshtatje me ndryshimet?
- ✓ A ka tregues të performancës, të matshëm dhe të monitorueshëm?

¹⁷³ Neni 52 i ligjit nr.98/2016, mbi kriteret e vlerësimit të kryetarëve të gjykatave.

¹⁷⁴ Afatet procedurale zakonisht përcaktohen nga ligji procedural dhe kërkojnë që një veprim të kryhet brenda një kohe të specifikuar, përndryshe do të ketë pasoja ligjore.

¹⁷⁵ CEPEJ, 2016, Udhëzues zbatimi "Drejt afateve europiane për proceset gjyqësore".

- ✓ A bëhet shpërndarja e çështjeve mbi bazën e kritereve objektive, të njohura dhe të bëra publike paraprakisht¹⁷⁶?
- ✓ A ka një sistem elektronik të menaxhimit të çështjeve të aksesueshëm nga të gjitha gjykatat?
- ✓ Si është ngarkesa për çdo gjyqtar në raport me ngarkesën e gjykatës?
- ✓ Si është ngarkesa në raport me numrin e përgjithshëm të punonjësve të gjykatës, që punojnë drejtpërdrejt në funksion të dhënies së drejtësisë nga gjyqtarët?
- ✓ Si zbatohet modeli menaxherial, duke u kaluar realizimi i detyrave në nivel gjykatë, krahasuar me realizimin e centralizuar nga KLGJ¹⁷⁷?
- ✓ A ka tregues që vlerësojnë performancën e gjykatave, në lidhje me përmbushjen e objektivave?
- ✓ Si identifikohen nevojat për përmirësime të cilësisë së punës në menaxhimin e brendshëm të gjykatave?

6.4.3 Metoda e Matjes

Si më lart tek 6.3.3. Efektiviteti i punës së gjykatave është e lidhur me sjelljen organizative dhe elementët strukturalë të brendshëm dhe standardet e SATURN mund të përdoren si orientim për efektivitetin e menaxhimit të brendshëm¹⁷⁸. Monitorimi i procedurave gjyqësore, përmes statistikave, lidhur me informacion mbi një çështje të caktuar, mbi kohëzgjatjen e çështjeve mesatarisht në gjykatë, mbi faktorët ndikues në zgjatjen e çështjeve të lidhura me menaxhimin e brendshëm të gjykatës, me administrimin e çështjes nga gjyqtari përkatës, ose me faktorë të jashtëm, (p.sh. avokatët, prokurorët, njoftimet, adresat).

Faktori 6.5 Arsimimi profesional, statusi, trajnimet dhe regjimi disiplinor për personelin jogjyqësor

6.5.1 Standartet e Performancës

KLJGJ bashkëpunon me Shkollën e Magjistraturës për formimin fillestar dhe të vazhdueshëm të kancelarëve, këshilltarëve dhe ndihmësve ligjorë, sipas përcaktimeve ligjore. Ajo kujdeset për trajnimin fillestar dhe të vazhdueshëm ligjor të nëpunësve civilë gjyqësor, me përjashtim të kancelarëve, këshilltarëve dhe ndihmësve ligjorë, sipas parashikimeve ligjore.¹⁷⁹

Formimi profesional i nëpunësve civilë gjyqësorë garantohet nëpërmjet përfshirjes së tyre në programet: a) **programin e formimit fillestar**, mbi bazën e të cilit nëpunësit civilë gjyqësorë, që pranohen në shërbimin civil gjyqësor trajnohen brenda periudhës së provës së

¹⁷⁶ Paragrafi 21 i Opinioni nr.19 (2006), CCJE, "Mbi rolin e Kryetarëve të Gjykatave".

¹⁷⁷ Checklist for promoting the quality of Justice and the Courts/CEPEJ (2008)2, C/24.

¹⁷⁸ CEPEJ-SATURN (2015) 2, "SATURN guidelines for judicial time management".

¹⁷⁹ Neni 90 i ligjit nr.115/2016.

tyre; b) **programin e formimit vazhdues**, i cili kryhet nga nëpunësit në detyrë të shërbimit civil gjyqësor¹⁸⁰.

Regjimi disiplinor i nëpunësve civilë gjyqësore parashikohet në kapitullin IV të ligjit nr.98/2016. Organi kompetent për **propozimin e masave disiplinore** është: a) kancelari i gjykatës për nëpunësit civilë gjyqësorë që ushtrojnë detyrën në gjykatën përkatëse, me përjashtim të këshilltarit dhe ndihmësit ligjor; b) kryetari i gjykatës për kancelarin, këshilltarin dhe ndihmësin ligjor. Organi kompetent **për të caktuar masat disiplinore** është: a) Këshilli i Lartë Gjyqësor për kancelarin, këshilltarin dhe ndihmësin ligjor; b) Këshilli i Gjykatës për nëpunësit e tjerë civilë gjyqësorë¹⁸¹.

6.5.2 Treguesit e Realizimit

Njësoj si tek 5.4.2., lidhur me treguesit e realizimit të trajnimeve të gjyqtarëve. Ekzistenca e kurrikulave, ekzistenca e monitorimit të performancës gjatë trajnimeve, egzistenca e sistemit llogaridhënës ndaj shkeljeve nga stafi jo - gjyqësor.

Formimi fillestar dhe praktikat profesionale, dhe formimi i vazhdueshëm pas emërimit fillestar, (in-service training):

- ✓ Sa të përshtatura janë trajnimet me nevojat, cila është metoda e vlerësimit të nevojës për trajnime?
- ✓ Sa të specializuara dhe të detajuara janë trajnimet?
- ✓ Sa të diversifikuara janë trajnimet e planifikuara dhe të përfituara?
- ✓ Thellësia e trajnimit?
- ✓ Metodot e trajnimit?
- ✓ Sa i pavarur është autoriteti që mbikqyr trajnimet?
- ✓ A vlerësohen programet dhe metodat e trajnimit në vazhdimësi dhe periodikisht, në mënyrë që të sigurohet cilësia e trajnimit?
- ✓ A u referohen trajnimet veçanërisht praktikave të punës së përditshme, të personelit jogjyqësor?

Lidhur me masat disiplinore, realizimi i llogaridhënies duhet t'u përgjigjet pyetjeve hulumtuese:

- ✓ Nëse konstatohen shkelje, a vazhdojnë me procedim disiplinor ndaj nëpunësit?
- ✓ Sa të shpeshat dhe sa të rënda janë shkeljet?
- ✓ Sa seriozisht ekziston kultura e ndërshkimit pas konstatimit?
- ✓ Sa garantuese janë procedurat për të drejtat e nëpunësit që ka filluar procedimi disiplinor?
- ✓ Sa ndikon llogaridhënia e stafit jo-gjyqësor në efikasitet dhe efikasitet të dhënies së drejtësisë?

¹⁸⁰ Neni 52 i ligjit nr.98/2016.

¹⁸¹ Neni 69 i ligjit nr.98/2016.

- ✓ A i garantohet e drejta për ankim efektiv nëpunësit?
- ✓ Sa janë të dokumentuara procedurat disiplinore dhe masat në regjistrat disiplinorë të personelit¹⁸²?

6.5.3 Metoda e Matjes

Njësoj si tek 5.4.3. Ekzistenca e kurrikulave dhe ballafaqimi i realizimit të tyre nga ana faktike sipas planifikimit përkatës të trajnimeve.

Lidhur me masat disiplinore, raportet dhe statistikat e monitorimit të shkeljeve, regjistrimi në regjistrin e personelit, dhe numri i penaliteteve, tregojnë nivelin e llogaridhënies në nivel disiplinor.

VII. BURIMET FINANCIARE/NJERËZORE E GJYQËSORIT DHE MENAXHIMI I TYRE

Pse duhet vlerësuar/matur:

Shih kapitullin I - Faktorin - **Pavarësia financiare e gjyqësorit**. Të njëjta argumente si për pavarësinë dhe për eficientë dhe efikasitetin e gjyqësorit, vlejnë si rationale dhe për këtë kapitull. Buxheti i nevojshëm financiar, burimet njerëzore, infrastrukture sjellin standarde pavarësie, eficientë dhe efikasiteti në sistemin gjyqësor, (si pushtet dhe si gjykata), prandaj dhe duhen vlerësuar dhe matur.

Faktori 7.1 Buxheti dhe procedurat e caktimit të tij

7.1.1 Standartet e Performancës

Këshilli i Lartë Gjyqësor dhe sistemi gjyqësor financohen nga Buxheti i Shtetit dhe burime të tjera të ligjshme. Buxheti vjetor i Këshillit të Lartë Gjyqësor dhe sistemit gjyqësor është pjesë e Buxhetit të Shtetit dhe ndjek të gjitha procedurat e hartimit dhe zbatimit të tij, të parashikuara në legjislacionin përkatës.

Këshilli i Lartë Gjyqësor është përgjegjës për hartimin e buxhetit vjetor dhe afatmesëm të tij në konsultim me Ministrinë e Drejtësisë dhe Ministrinë e Financave.

Këshilli i Lartë Gjyqësor merr pjesë në mbledhjen e Kuvendit ku diskutohet projektbuxheti i sistemit gjyqësor. Këshilli i Lartë Gjyqësor është përgjegjës për mbikëqyrjen e shpenzimeve, shpërndarjen e fondeve dhe mbajtjen e llogarive të sakta, sipas parashikimeve të legjislacionit në fuqi për sistemin buxhetor në Republikën e Shqipërisë¹⁸³.

¹⁸² Neni 79 i ligji nr.98/2016.

¹⁸³ Neni 95 i Ligjit nr.115/2016.

Për zbatimin e buxhetit, Këshilli i Lartë Gjyqësor kryen detyrat e mëposhtme: a) ndihmon gjykatat në hartimin e projektbuxheteve të tyre vjetore; b) mbledh dhe analizon të dhëna mbi zbatimin e buxhetit dhe të ardhurat e siguruar nga gjykatat; c) mbikëqyr dhe këshillon gjykatat mbi teknikat dhe procedurat e përshtatshme dhe efëiente që lidhen me menaxhimin financiar të tyre; ç) vendos standarde të praktikave më të mira dhe objektiva të performancës, në lidhje me administrimin financiar të gjykatave; d) siguron trajnim për stafin gjyqësor mbi menaxhimin financiar të gjykatave; dh) ndërmerr projekte me synimin për të përmirësuar menaxhimin financiar të gjykatave; e) merr hapa të tjerë për të lehtësuar gjetjen e fondeve të mjaftueshme dhe të vazhdueshme për gjykatat; ë) bashkëpunon dhe kërkon fonde nga agjencitë e tjera vendase dhe ndërkombëtare në lidhje me funksionet e Këshillit.

Njësia e administrimit të buxhetit gjyqësor, pranë KLGJ ka këto kompetenca kryesore: a) studion dhe përcakton nevojat për buxhet të të gjitha hallkave të gjyqësorit në bashkëpunim me sektorët financiarë të gjykatave të të gjitha niveleve; b) përpunon treguesit financiarë që kanë lidhje me kërkesat dhe veprimtarinë e gjykatave; c) kontrollon përdorimin e fondeve që u janë dhënë gjykatave sipas destinacioneve.

Lidhur me veprimtarinë e njësisë së administrimit të buxhetit gjyqësor, Këshilli ushtron këto kompetenca: a) miraton projektbuxhetin vjetor dhe afatmesëm të propozuar nga njësia për çdo nivel të gjykatave dhe ia dërgon atë për shqyrtim organit kompetent për shqyrtim dhe miratim, në përputhje me përcaktimet e legjislacionit përkatës; b) auditon dhe monitoron përdorimin e fondeve të akorduara dhe analizon kërkesat e gjykatave për fonde që mund të lindin gjatë vitit buxhetor.

Fondet në dispozicion të Këshillit dhe të gjykatave përdoren për këto qëllime: a) për pagat dhe sigurimet shoqërore të anëtarëve dhe personelit të Këshillit, si dhe të gjyqtarëve, nëpunësve civilë gjyqësorë dhe punonjësve të tjerë të gjykatave; b) për plotësimin e nevojave për shpenzimet operative të Këshillit dhe të gjykatave, si dhe për veprimtari të tjera gjyqësore; c) për ndërtimin ose meremetimin e godinave, si dhe për investime të tjera; ç) për mbulimin e shpenzimeve të gjykatave, lidhur me dhënien e ndihmës së detyrueshme juridike, në rastet e parashikuara në dispozitat ligjore të veçanta¹⁸⁴.

Kryetari i Gjykatës, mban kontakt me grupet e kontrollit të institucioneve të tjera shtetërore, njihet me qëllimin dhe objektin e kontrollit dhe u krijon atyre mundësi për ushtrimin e detyrës.

Drejtoria e Auditimit të Brendshëm në KLGJ, realizon auditimin e buxhetit gjyqësor. Kjo drejtori ushtron kompetencat e auditimit dhe monitorimit të përdorimit të fondeve të akorduara **për të gjitha gjykatat e vendit, duke filluar nga Gjykata e Lartë, e apelit dhe të shkallëve të para**¹⁸⁵.

¹⁸⁴ Ibid, neni 96.

¹⁸⁵ Neni 96, pika 4, te ligjit nr. 115/2016 "Per organet e qeverisjes se sistemit te drejtesise", te ligj it nr. 114/2015 "Per auditimin e brendshem ne sektorin publik" dhe pikes 25 te Vendimit te Keshillit te Ministrave nr. 893, date 17.12.2014 "Per miratimin e rregullave te organizimit dhe te funksionimit te kabineteteve ndihmese, te organizimit te brendshem te institucioneve te administrates shteterore, si dhe per procedurat e hollesishme per pergatitjen, propozimin, konsultimin dhe miratimin e organizimit te brendshem".

7.1.2 Treguesit e Realizimit

Realizimi duhet të orientohet nga përgjigjet, bazuar në këto pyetje:

- ✓ Cilat janë parimet e financimit të gjykatave?
- ✓ Si bëhet shpërndarrja e buxhetit nëpër gjykata? Si identifikohen nevojat?
- ✓ A ka një përlogaritje se sa është kosto e një çështje gjyqësore?
- ✓ A ka trajnime mbi mënyrën e menaxhimit të buxhetit për Kryetarin e Gjykatës?
- ✓ Si planifikohet fillimisht buxheti i Gjykatës, mbi bazën e cilave kritere, procedurave, dhe cilat janë hallkat e përfshira, (Ministria e Drejtësisë, Ministria e Financave, strukturat nga gjyqësori)?
- ✓ A merren parasysh pikëpamjet e gjyqtarëve në hartimin e buxhetit?
- ✓ Kush ka kompetencën ligjore për menxhimin e buxhetit?
- ✓ Pas alokimit të buxhetit për cdo gjykatë, si ndodh kontrolli financiar?
- ✓ Si ndodh llogaridhënia dhe kontrollohet transparenca për përdorimin e ligjshëm dhe eficient të buxhetit të gjykatës?

7.1.3 Metoda e Matjes

Përdoren të njëjtat metodologji, sipas standardeve ndërkombëtare dhe kombëtare të menaxhimit të buxhetit publik. Monitorim nga auditim i brendshëm dhe i jashtëm, sipas standardeve të monitorimit. KLSH me raportimet dhe standardet e kontrollit mbi mirëmenaxhimin buxhetor dhe zonat e rrishtit të mungesës së integritetit financiar. Praktikrat e denoncimit të korrupsionit sipas Ligjit për Sinjalizuesit. Statistika mbi nivelin e realizimit buxhetor, mungesës së realizimit dhe arsyeve dhe shkaqeve ligjore, ose të natyrave të tjera. Statistika mbi shpërdorimin e buxhetit, vënia para përgjegjësisë sipas kompetencave të niveleve drejtuese dhe menaxhuese financiare. Tregues të llogaridhënies ligjore, në raport me zbatimin e buxhetit do të ishin dhe numri i procedimeve disiplinor edhe penale.

Faktori 7.2 Burimet Njerëzore, mjaftueshmëria dhe cilësia e tyre

7.2.1 Standartet e Performancës

Këshilli i Lartë Gjyqësor është përgjegjës për ndjekjen e çështjeve të burimeve njerëzore në gjykata. Specifikisht, Këshilli kryen detyrat e mëposhtme: a) hedh të dhënat dhe përditëson Regjistrin Qendror të Personelit për nëpunësit civilë gjyqësorë dhe punonjësit administrativë të gjykatave; b) publikon dhe shpall konkurrim të hapur për vendet e lira në shërbimin civil gjyqësor, si dhe fillimin e procedurave për ngritjen në detyrë dhe lëvizjen paralele; c) emëron

kancelarin e gjykatës dhe ndihmësit ligjorë, si dhe merr masa disiplinore ndaj tyre; ç) miraton dhe përditëson rregullat e procedurës që lidhen me statusin e nëpunësve civilë gjyqësorë; d) cakton përfaqësuesin e tij në Këshillin e Gjykatës; ë) miraton Kodin e Etikës për nëpunësit civilë gjyqësorë pas konsultimit me këshillat e gjykatave; f) kujdeset për mirëadministrimin e pasurive të paluajtshme të gjykatave në bashkëpunim me kryetarin e gjykatës dhe këshillin e gjykatës; g) ngre komisionin e ristrukturimit në rastet e mbylljes ose ristrukturimit të gjykatave; gj) kujdeset për krijimin dhe funksionimin e sistemit të arkivimit gjyqësor, si dhe menaxhimin dhe administrimin e tij¹⁸⁶.

Kancelari i çdo gjykate krijon dhe administron dosjen individuale për çdo nëpunës civil gjyqësor dhe punonjësi të administratës së gjykatës. Dosja individuale përmban të dhëna profesionale për çdo nëpunës civil gjyqësor dhe punonjës të administratës, si dhe çdo të dhënë tjetër në lidhje me shërbimin civil gjyqësor ose marrëdhënien e punës¹⁸⁷. Kancelari i Gjykatës reflekton në Regjistrin Qendror të Personelit, të dhënat e përcaktuara nga ligji. Kancelari i paraqet Këshillit të Lartë Gjyqësor, informacionin e kërkuar nga ligji.¹⁸⁸

Administrata gjyqësore realizon misionin e saj nëpërmjet shërbimeve të mëposhtme:

a) **shërbime gjyqësore**, që mbështesin drejtpërdrejt veprimtaritë gjyqësore, duke përfshirë dokumentimin dhe veprimtari që kryhen nga këshilltarët dhe ndihmësit ligjorë, kryesekretarja dhe sekretarët gjyqësorë;

b) **shërbime administrative**, që përfshijnë financën dhe buxhetimin, marrëdhëniet me jashtë dhe me publikun, teknologjinë e informacionit, arkivin gjyqësor, sigurinë, si dhe burimet njerëzore;

c) **shërbime mbështetëse**, që sigurojnë në mënyrë të veçantë kryerjen e shërbimeve të njoftimeve, dhënien ndihmë trupit gjykues dhe kryesuesit të seancës, si dhe çdo veprimtari tjetër që ka të bëjë me rregullin dhe sjelljen e përshtatshme gjatë seancës gjyqësore, shërbimet e transportit, mirëmbajtjen e mjediseve të gjykatës¹⁸⁹.

7.2.2 Treguesit e Realizimit

Realizimi duhet të orientohet nga përgjigjet, bazuar në këto pyetje:

- ✓ Si rekrutohen, trajnohen dhe zhvillohet karriera e personelit jogjyqësor, Kancelarit dhe Kryetarit të Gjykatës, në mënyrë që të kemi personel cilësor dhe të motivuar në shërbim të qytetarëve dhe drejtësisë?
- ✓ A ka kritere minimale për kualifikimet e personelit jogjyqësor, dhe cila është procedurave për përzgjedhjen e tyre, a janë ato objective dhe transparente?
- ✓ A publikohen njoftimet për vendet e lira të punës?

¹⁸⁶ Neni 90 i ligjit nr.115/2016

¹⁸⁷ Neni 63 i ligjit nr.98/2016

¹⁸⁸ Neni 88 i ligjit nr.98/2016

¹⁸⁹ Ibid, neni 49

- ✓ A ka një politikë të shanseve të barabarta dhe jodiskriminimit në punësim?
- ✓ A ka një proces intervistimi?
- ✓ A ka një politikë kundër konflikteve të interesit dhe nepotizmit?
- ✓ Cilat janë mënyrat e ndërhyrjes për të minimizuar kompleksitetet dhe dublimet/përsëritjet e panevojshme në personel dhe praktika të punës?
- ✓ Cilat janë linjat e autoritetit dhe ndërveprimi ndërmjet Kryetarit të Gjykatës dhe Kancelarit?
- ✓ Kur emërohet një Kryetar Gjykate a është një ndër kriteret e përzgjedhjes edhe vizioni i tij për drejtimin e gjykatës?
- ✓ Si kontrollohet nëse ky vision përkthehet në masa dhe veprime konkrete, që i sjellin dobi punës në gjykatë?
- ✓ Cili është roli i Këshillit të Gjykatës?¹⁹⁰
- ✓ Sa arrin ky këshill të përmbushë si vizionar leadershipin e gjykatës, që drejton së bashku me organet e tjera të qeverisjes së gjyqësorit?

7.2.3 Metoda e Matjes

Metodat e matjes për kapacitetet njerëzore, sipas standarteve të CEPEJ mbi efikasitetin dhe efikasitetin, që si element ka mjaftueshmërinë e stafit jo - gjyqësor, si dhe matje të nivelit të zbatimit të kërkesave për staf, sipas parametrave ligjorë të përcaktuar në ligj. P.sh. ligji parashikon parametra orientues për numrin e këshilltarëve dhe ndihmësve ligjorë, dhe raportet numerike krahasuar me gjyqtarët e gjykatës përkatëse.

Faktori 7.3 Trajnimet, sasia, cilësia dhe efektiviteti i tyre

7.3.1 Standartet e Performancës

Kategoritë e nëpunësve civilë gjyqësorë janë: a) kancelari; b) këshilltari ligjor në Gjykatën e Lartë; c) ndihmësi ligjor në Gjykatën e Apelit; ç) kryesekretari; d) sekretari gjyqësor; dh) nëpunësi i financës dhe buxhetit; e) nëpunës të tjerë, që punojnë në fushat e kërkimit ligjor dhe dokumentacionit, burimeve njerëzore, teknologjisë së informacionit, arkivit dhe marrëdhëniet me publikun, me jashtë ose me median.¹⁹¹

Shkolla e Magjistraturës ofron formim fillestar për këshilltarët dhe ndihmësit ligjorë dhe, të paktën çdo tre vjet, për kancelarët¹⁹². Formimi profesional i nëpunësve civilë gjyqësorë garantohet nëpërmjet përfshirjes së tyre në programet: a) **programin e formimit fillestar**, mbi bazën e të cilit nëpunësit civilë gjyqësorë që pranohen në shërbimin civil gjyqësor

¹⁹⁰ Nenet 26 dhe 27 të Ligjit “Për organizimin e pushtetit gjyqësor”

¹⁹¹ Neni 50 i ligjit nr.98/2016

¹⁹² Ibid, neni 53

trajnohen brenda periudhës së provës së tyre; b) **programin e formimit vazhdues**, i cili kryhet nga nëpunësit në detyrë të shërbimit civil gjyqësor¹⁹³.

7.3.2 Treguesit e Realizimit

Ekzistenca e kurrikulave sipas kategorive të nëpunësve jo- gjyqësorë. Fillimi i trajnimeve për këtë kategori si risi ligjore, dhe krijimi i databse të të dhënave lidhur me llojin dhe masën e trajnimeve dhe performancë gjatë trajnimit. Realizimi duhet të orientohet nga përgjigjet, bazuar në këto pyetje:

- ✓ A janë përgatitur kurrikula për formimin fillestar për kancelarin dhe për këshilltarët dhe ndihmësit ligjorë ?
- ✓ A janë të realizueshme këto kurrikula?
- ✓ A janë të matshme njohuritë e marra nga këto trajnime?
- ✓ A i përgjigjen nevojës së personelit jo -gjyqësor për trajnim?
- ✓ A bëhen në sasinë dhe cilësinë e duhur dhe të majftueshme?
- ✓ A matet performanca dhe niveli i të nxënit nga trajnimet? Sipas cilës metodologji?

7.3.3 Metoda e Matjes

Njësoj metodologjia si tek 5.4.2., dhe 6.5.2, lidhur me treguesit e realizimit dhe të matjes së trajnimeve të gjyqtarëve, dhe stafit jo gjyqësor.

Faktori 7.4 Aksesi në Literaturë, zhvillimet e doktrinës dhe praktikës gjyqësore, si dhe botimet profesionale

7.4.1 Standartet e Performancës

Me qëllim kryerjen e detyrave funksionale me kompetencë, leximi dhe përditësimi me njohuri të fushës, teorike dhe praktike është domosdoshmëri për gjyqtarët, këshilltarët dhe ndihmësit ligjorë, që kanë detyrim mbi ndjekjen dhe studimin e praktikës gjyqësore të gjykatave të tjera dhe gjykatave ndërkombëtare.

Abonimi në gazeta apo revista me natyrë juridike vendase ose të huaja është domosdoshmëri për nivelin e Gjykatës së Lartë, por me pritshmëri shtrirjeje edhe në gjykatat e apelit dhe të rrethit.

¹⁹³ Neni 52

7.4.2 Treguesit e Realizimit

Zhvillim e pasurim të bibliotekave ekzistuese fizike dhe online për Gjykatën e Lartë, dhe krijim bibliotekash në gjykatat ku nuk ekzistojnë.

Akses efektiv të stafit jo- gjyqësor të gjykatave sidomos, për këshilltarët në Gjykatën e Lartë dhe ndihmësit ligjorë në gjykatat e apelit, si bërthama shkencore të gjykatave.

7.4.3 Metoda e Matjes

Verifikim dhe egzaminimin i krijimit, i përdorimit dhe i aksesit në literaturë, përmes evidentimit fizik të bibliotekave, përmes statistikave mbi përdorimin e këtyre bibliotekave nga stafi, përmes buxhetimit vjetor për akses në literaturë bashkëkohore, dhe anketimit mbi përshtatshmërinë e literaturës nga vetë përdoruesit e bibliotekës.

Faktori 7.5 *Disponueshmëria e ekspertizës teknike, dhe roli ndërveprues i gjyqësorit me aktorë dhe faktorë të tjerë të jashtëm, me ndikim në performancën e tij*

7.5.1 Standartet e Performancës

I gjithë ambjenti institucional, shoqëror, ekonomik, social, përfshihet si ndërveprues i jashtëm me gjyqësorin, si edhe aktorët ndërkombëtarë, që ndihmojnë gjykatat me asistencë teknike dhe donacione. Përgjegjësitë e aktorëve të përfshirë në sistemin gjyqësor, janë të lidhura me: - qasjen e politikës dhe politikanëve, që nuk duhet të bëhen pengesë me qëllim ndaj kërkesave të gjyqësorit për buxhet dhe infrastrukturë njerëzore; - nga shoqatat e gjyqtarëve, që duhet të nixsin pavarësinë dhe integritetin e anëtarësisë së tyre; - nga avokatët dhe prokurorët, si ndikues të drejtpërdrejt në veprimtarinë gjyqësore me rolin dhe ekspertizën e tyre; - nga shoqatat apo grupimet ekonomike, që mund të tentojnë të ndikojnë sipas interesit të grupimit të tyre, dhënien e drejtësisë; - nga Media, e cila nuk duhet të minojë me qëllim vendimmarrjen e gjyqësorit dhe ta deligjitimojë atë, por ta ndihmojë dhe të promovojë punën e mirë të gjyqësorit; - nga shoqëria civile, e cila duhet të marrë pjesë dhe kontribuojë në edukim ligjor, por edhe në shpjegimin e qëndrimeve të gjyqësorit ndaj çështjeve të caktuara me interes publik; - nga programe asistuese të gjyqësorit dhe donatorë të ndryshëm ndërkombëtarë, që promovojnë dhe ndihmojnë reformat në gjyqësor dhe ndajnë njohuritë më të mira mbi diagnostikimin, vlerësimin dhe performancën e gjyqësorit sa i përket efikasitetit dhe efikasitetit¹⁹⁴.

¹⁹⁴ Advocacy Toolkit, "Combating Corruption in Judicial System", Transparency International, The global Coalition Against Corruption, fq.22-32.

7.5.2 Treguesit e Realizimit

Ekzistenca e marrëveshjeve të bashkëpunimit me institucione të ndryshme me ekspertizë të lartë kombëtare dhe ndërkombëtare. Ekzistenca dhe organizimi i tryezave të bashkëbisedimit për çështje me qasje multidisiplinore, (ligjore, ekonomike, sociale), mes disa aktorësh, bartës të interesave publikë dhe gjykatave. Ekzistenca e platformave bashkërenduese për komunikimin për çështje të lartë interesi publik, sipas një ligjerimi dhe formati të standardeve europiane mes gjyqësorit dhe aktorëve të tjerë bashkëveprues me të. Realizimi, do të duhej të orientohej nga pyetje si:

- ✓ Sa në nivelin e duhur të edukimit janë politikanët lidhur me mbështetjen ndaj gjyqësorit, si domosdoshmëri për interesin publik të dhënies së drejtësisë?
- ✓ Sa reagues mund të jetë gjyqësori në mbrojtje të veprimtarisë së tij nga sulmet e papërshtatshme të politikës?
- ✓ Sa ndihmuese është Media në raport me nevojat e Gjyqësorit? Sa ndihmon ajo interesin publik në raport me raportimet ndaj gjyqësorit?
- ✓ Po programet të ndryshme të donatorëve sa ndihmë konkrete japin? A ka rezultate të prekshme në këtë drejtim? Si duhet të maten ato?
- ✓ Po aktorë si prokurorët dhe avokatët, si i qasen procesve gjyqësore? Si ndikojnë ata në dhënien e drejtësisë nga gjykata?
- ✓ Po grupet e biznesit si i qasen gjyqësorit? Sa të mbrojtura janë gjykatat nga ndikimet e grupeve të forta ekonomike- financiare, kur qëllimet e tyre bien ndesh me interesin e gjerë publik? Si qëndron raporti dhe trendi i përgjithshëm në vend, mes lirisë ekonomike të bizneseve dhe interesit publik më të gjerë, që garantohet në gjykatë, se sa interesi ekonomik i grupeve financiare? A prodhohen studime në këtë drejtim?

7.5.3 Metoda e Matjes

Monitorime, statistika dhe vlerësime mbi grupe të ndryshme interesi që me punën e tyre, dhe rolin në shoqëri, ndikojnë mbi performancën e gjyqësorit. Informacione të kryqëzuara mes disa burimesh informacioni, lidhur me qasjen dhe ndikimin e agjentëve të jashtëm në performancën e gjyqësorit.

ANEKS -1 ¹⁹⁵

- Basic Principles on the Independence of the Judiciary. Adopted at the Seventh UN Congress, Milan, 1985
- Beijing Statement of Principles of the Independence of the Judiciary in the LAWASIA Region. Beijing, 19 August 1995
- Commonwealth (Latimer House) Principles on the Three Branches of Government

¹⁹⁵Sipas Aneksit në Judicial Integrity Self- Assesment Checklist është zhvilluar nga UNDP, fq.5-10, Programi i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara, 2018.

- Draft Principles on the Independence of Judiciary - “Siracusa Principles”
- ECOSOC, Strengthening Basic Principles of Judicial Conduct, 2006/23
- Global Programme Against Corruption, Strengthening Judicial Integrity Against Corruption, 2001 Ibero-American Summit of Presidents of Supreme Justice Tribunals and Courts International Commission of Jurists,
- International Principles on the Independence and Accountability of Judges, Lawyers and Prosecutors. Practitioners Guide No. 1, 2007
- International Commission of Jurists, Judicial Accountability - A Practitioners’ Guide, 2016
- Measures for the Effective Implementation of the Bangalore Principles of Judicial Conduct
- Opinion No. 3 of the Consultative Council of European Judges (CCJE). Strasbourg, 19 November 2002
- Plan of Action for Africa on the Commonwealth Principles on the Accountability of and the Relationship Between the Three Branches of Government
- Recommendation No. R (94) 12 of the Committee of Ministers to Member States of the Independence, Efficiency and Role of Judges. Adopted by the Committee of Ministers on 13 October 1994 at the 518th meeting of the Ministers’ Deputies
- The Cairo Declaration on Judicial Independence
- The Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct
- The Istanbul Declaration on Transparency in the Judicial Process
- The Universal Charter of the Judge Transparency International, Global Corruption Report 2007: Corruption in Judicial System, 2007
- Transparency International Romania, Enhancing Judiciary’s Ability to Curb Corruption – A Practical Guide, 2015
- U4 and UNDP, A Transparent and Accountable Judiciary to Deliver Justice for All, 2016 UNODC, UN Convention against Corruption - Implementation Guide and Evaluative Framework for Article 11, 2015
- UNODC, Resource Guide on Strengthening Judicial Integrity and Capacity, 2011

ANEKS - 2 - SIPAS FUSHAVE:

- **Independence:** • Council of Europe’s Recommendation on the Independence of Judges, Principle 2 (b) • Beijing Statement of Principles of the Independence of the Judiciary in the LAWASIA Region (the Beijing Principles), no. 3.a • The Universal Charter of the Judge, article 1
- **Judicial Service Conditions:** • The European Charter on the Statute for Judges, no. 1.6, 2.1 – 2.2 • Beijing Statement of Principles of the Independence of the Judiciary in the LAWASIA Region (the Beijing Principles), no. 13, 17 – 21, 41 - 42 • The Latimer House Guidelines, no. II.1, II.2 • Universal Charter of the Judge, no. 8 - 9 • Council of Europe, Recommendation No. (94) 12, principle I.2; I.3 • European Charter on the Statute for Judges, no. 1-3, 4.1

- **Code of Conduct:** • UNCAC - Technical guide; I pg.19 • The Bangalore Principles for Judicial Conduct; Value 3.1 • Procedures for Basic Principles; Procedure 1 and 3 • GRECO Evaluation; R2: Part 2: 6.1 R4: 14.1; R2: Part 2: GPC10; 5; R4: 12.2 • The Cairo Declaration; Pg. 2 • Plan of Action for Africa on the Commonwealth Principles on the Accountability of and the Relationship Between the Three Branches of Government; P. 3,2.2.2; P. 4 ,2.3.2
- **Conflict of Interests:** • UNCAC - Technical guide; II.7.pg. 18, 201; IV pg.25 • GRECO Evaluation; R1: Part2:GPC3 R2:Part2: 4.4; R4:13.2 • Montreal Declaration; 2.02; 2.31 • Opinion no. 3 of CCJE; P. 4, p. 17; P. 6, p. 37; P. 7, p. 39 • Siracusa Principles; A.23, A.28 • The Universal Charter of the Judge; P. 1, a.4